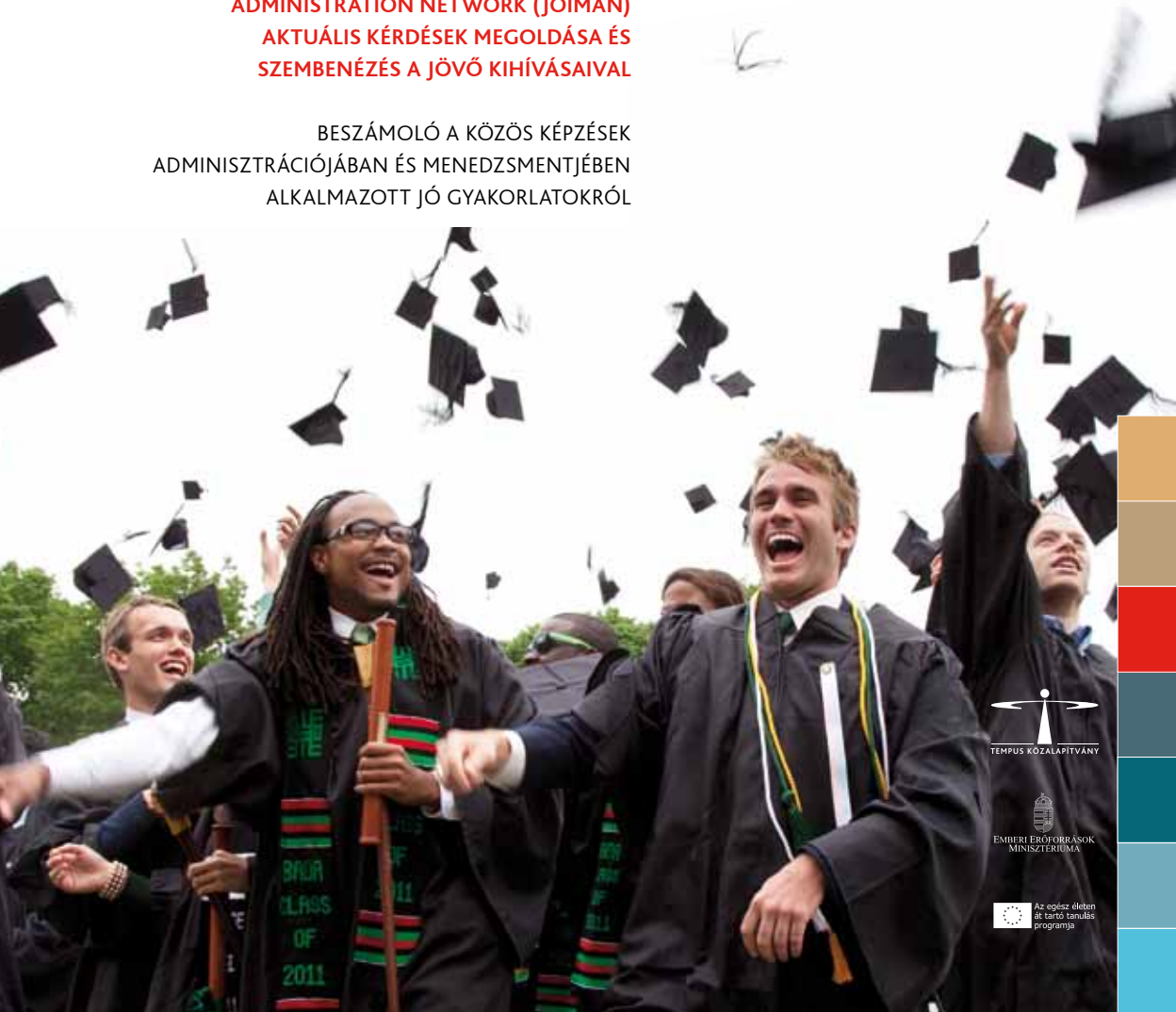

JOIMAN

**JOINT DEGREE MANAGEMENT AND
ADMINISTRATION NETWORK (JOIMAN)
AKTUÁLIS KÉRDÉSEK MEGOLDÁSA ÉS
SZEMBENÉZÉS A JÖVŐ KIHÍVÁSAIVAL**

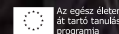
BESZÁMOLÓ A KÖZÖS KÉPZÉSEK
ADMINISZTRÁCIÓJÁBAN ÉS MENEDZSMENTJÉBEN
ALKALMAZOTT JÓ GYAKORLATOKRÓL

TEMPUS KÖZALAPÍTVÁNY

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

Az egész életen
át tartó tanulás
programja

TARTALOM

3	Előszó
5	Bevezető
6	Hogyan olvassa ezt a beszámolót?
7	Rövidítések
9	1 RÉSZ
9	1. fejezet: Metodológia és eszközök
13	2. fejezet: A minta leírása
19	2 RÉSZ
19	3. fejezet: Az intézmény szerepe
24	4. fejezet: A közös képzések menedzsmentje és szervezése
32	5. fejezet: A hallgatók adminisztrációs menetrendje
47	6. fejezet: A közös képzések pénzügyi igazgatása
62	7. fejezet: A közös képzések minőségbiztosítása
72	3 RÉSZ
72	8. fejezet: Ajánlások és jó gyakorlatok
84	Referenciák és további ajánlott irodalom

IMPRESSZUM

főszerkesztő:

JÁNOSIK Orsolya

szerkesztő:

DOBOS Gábor

kiadványszerkesztő:

VILIMI Kata

kiadja:

Tempus Közalapítvány

a kiadásért felel:

TORDAI Péter igazgató

nyomdai kivitelezés:

Komáromi Nyomda

és Kiadó Kft., 2013

ISBN 978-615-5319-05-1

Kiadványunk megjelenését

az Emberi Erőforrások

Minisztériuma és az

Európai Bizottság támogatta.

A kiadványban megjelentek

nem szükségszerűen

tükrözik az Emberi Erőforrások

Minisztériuma és az Európai

Bizottság álláspontját.

Tempus Közalapítvány

1093 Budapest, Lónyay u. 31.

1438 Budapest 70, Pf. 508.

infóvonal: (06 1) 237 1320

e-mail: info@tpf.hu

internet: www.tka.hu

Előszó

A közös képzések menedzsmentjében és adminisztrációjában alkalmazott bevált gyakorlatokról szóló jelen beszámoló célja megszólítani az összes olyan felsőoktatási intézményt, amely közös képzések lebonyolítását tervezi, és egyben szeretné megismerni, hogy a jelenleg futó közös képzések mely gyakorlatokat és megoldásokat alkalmazzák sikerrel. A beszámoló olyan felsőoktatási szakembereknek szól, akik új együttműködési programokat kívánnak létrehozni, illetve olyan szakértőket és adminisztrátorokat céloz meg, akik saját intézményükön belül a nemzetköziesítés irányelveinek és stratégiájának meghatározásáért és végrehajtásáért felelnek.

A beszámoló tizenöt, a JOIMAN-projektben részt vevő európai egyetem munkájának az eredménye. A JOIMAN-projekt egy olyan hálózat, amelyet az Európai Bizottság támogatott az *Egész életen át tartó tanulás program* Erasmus alprogramjában. A tizenöt egyetemből tizenkettő az Utrechti Hálózat tagja. Mindegyikük részt vett a *Közös képzés munkacsoport* munkájában és mind a tizenöt egyetem kiterjedt és több éves tapasztalattal rendelkezik a közös képzések kialakítása és megvalósítása terén.

A tizenöt egyetem három Erasmus Mundus nemzeti iroda támogatásával közösen hozta létre a beszámolót a JOIMAN projekt első évében.

Bár a Közös képzés kialakításával kapcsolatban számos lényeges tanulmány, jelentés és kutatás készült (vö. *Bibliográfia*), a jelen beszámoló mégis az első olyan kísérlet, amely a közös képzések irányítását és igazgatását veszi górcső alá. Bemutatja és leírja a következő témakörökben gyűjtött adatokat:

1. Intézményes stratégiák és irányelvek a közös képzések kialakításában és irányításában.
2. A közös képzések irányítói szerkezete és a szolgáltatások szervezése.
3. A közös képzésekben részt vevő hallgatók adminisztrálása, amelynek szerves része egyebek között a jelentkezési és kiválasztási folyamat, a felvételi és beiratkozási gyakorlat, a diplomák kiállítása és átadása.
4. A közös képzések pénzügyi lebonyolítása, amely magába foglalja a programok további költségeinek finanszírozását, a tandíjra vonatkozó rendelkezések megvizsgálását, és a közös képzések fenntarthatóságának kérdését.
5. A közös képzések minőségbiztosítása.

Bár a beszámoló a közös képzések európai intézmények közötti adminisztrációját volt hivatott elsősorban vizsgálni, a második évben induló kutatás már az európai és az azon kívüli egyetemek, pontosabban a bolognai folyamatban részt vevő és részt nem vevő egyetemek által megvalósítandó közös képzések irányításának vizsgálatát tűzte ki célul.

További konkrét kutatás célozza meg a doktori szintű közös képzéseket, ami a jelenlegi felsőoktatási intézmények előtt álló egyik legnagyobb kihívást jelenti.

A beszámoló mellékletei¹ tartalmazzák a projektben létrehozott eszközöket, amelyek átadhatók és széles körben terjeszthetők a felsőoktatási intézmények körében. Ezek a JOIMAN-felmérések és az Együttműködési megállapodásminta.

¹ A hivatkozott mellékletek letölthetők az alábbi elérési útvonalon: www.joiman.eu » Results » Joiman results » Good Practice Report » Good Practice Report for the Administration and Management of Joint Programmes

Bevezető

A nyolcvanas évek második felétől az európai egyetemek közös képzések kialakítását kezdték meg, ami a kettős vagy közös diplomák megszületéséhez vezetett. Az 1999-ben, a Bolognai Nyilatkozattal kezdődő bolognai folyamat felerősítette a közös képzések iránti érdeklődést az európai és az Európán kívüli felsőfokú oktatási intézményekben, ezért sok esetben egyes európai országok úgy módosították jogszabályaikat, hogy megnyíljon az út a közös képzések létrehozása és megvalósítása előtt.

Az Erasmus Mundus program 2003-ban induló és 2004–2008 között megvalósuló első fázisa alapvető változást hozott a közös képzések kialakításában és adminisztrálásában. Az Erasmus Mundus program elsősorban a konzorciumi megközelítésre, illetve az integrációra helyezte a hangsúlyt a tantervek vonatkozásában és a közös képzések adminisztratív és menedzsment kérdéseinek megoldásában.

Az Erasmus Mundus program meghatározta a leggyakrabban használt kifejezéseket, különös tekintettel a kettős, a többes és a közös diploma, valamint azok kiállításának definiálására. Ugyanakkor az Erasmus Mundus filozófiája szerint bármilyen is a végső kiadott diploma, a konzorciumoknak minden esetben egy közösen megtervezett és létrehozott képzést kell megvalósítaniuk, amelynek része a tantervek és a szervezetek hatékony integrálása.

A tantervek kialakítása közös munka eredménye, amelynek része a szakmai profil létrehozása, az adott szakmai profilhoz szükséges kompetenciák, az egész program tanulási eredményeinek meghatározása, az egyes oktatási egységekre és modulokra eső, a meghatározott tanulási eredmények eléréséhez szükséges munka mennyisége.

A szervezet és a közös képzések vezetőségének integrációjával kapcsolatban az Erasmus Mundus a hallgatói adminisztrációs folyamatok (jelentkezés, felvétel, kiválasztás és beiratkozás) integrációjára, valamint a konzorciumi partnerek közötti közös oktatáspolitikai meghatározására és a diákok egységes szintű szolgáltatásainak biztosítására törekszik. E mögött az az alapvető feltételezés húzódik meg, amely szerint a közös képzésre jelentkezett és beiratkozott hallgatók ugyanazt a szintű képzést kapják függetlenül az intézménytől és a programba történő bekapcsolódásuk idejétől, így mindenki azonos szintű szolgáltatásban részesül egységes tandíj megfizetése mellett.

Az Erasmus Mundus program rendkívüli népszerűsége tett szert az európai intézmények között a megvalósítás első öt évében; a program által követett elvek egyrészt kihívást, másrészt kiváló lehetőséget jelentenek vonzó mesterképzési programok létrehozására az Európai Felsőoktatási Térségben.

Az Erasmus Mundus program arra ösztönözte az európai egyetemeket, hogy a közös képzésekkel kapcsolatos adminisztratív és menedzsment problémákra megoldást találjanak és, akár közvetve vagy közvetlenül, arra sarkallta az európai intézményeket, hogy intézményi és országos szintű változásokat vezessenek be a közös képzések megvalósítása érdekében.

Az európai intézmények szembenéztek olyan problémákkal, mint a nemzeti szintű közös képzések akkreditációja (egyes európai országok még nem harmonizálták nemzeti jogszabályaikat ebben a vonatkozásban) vagy a közös kiválasztás, beiratkozás és a hallgatók adminisztrációjának következményei. A megoldáshoz szükség volt az összes partneregyetem adminisztratív egységének az aktív

részvételére és együttműködésére. A másik kihívást a közös képzések fenntarthatósága jelenti, ami különleges erőfeszítést igényel, mivel a fenntarthatóság különböző egyetemi finanszírozási rendszerek összeegyeztetését igényli, közös eljárásokat és eszközöket követel meg a konzorciumi együttműködésben, illetve kihívást jelent a társadalmi kohézió dimenziójára.

2008-ban a Bolognai Egyetem szervezésében 15 európai egyetem, illetve három Erasmus Mundus nemzeti iroda létrehozta a JOIMAN Hálózatot, amelynek finanszírozását az Egész életen át tartó tanulás program Erasmus alprogramja biztosítja.

A JOIMAN Hálózat célja a fenti kérdések megoldása, a példaértékű közös képzések azonosítása, a megoldások alkalmazása akár az Erasmus Mundus konzorciumok által vagy más együttműködési programokban részt vevő intézmények által annak érdekében, hogy a közös képzések menedzsment és adminisztratív problémáinak kezelésére megfelelő információkat és eszközöket kínáljon. További információt a JOIMAN-projekt céljaival, valamint a tervezett tevékenységekkel és a kutatási területekkel kapcsolatban a JOIMAN weboldalán talál: www.joiman.eu.

Hogyan olvassa ezt a beszámolót?

A *Beszámoló a közös képzések menedzsmentjében és adminisztrációjában alkalmazott bevált gyakorlatokról* tartalmazza a JOIMAN-projekt első évének eredményeit. Célja elérni a közös képzésekért felelős, illetve az intézmények nemzetközi kapcsolati stratégiáinak végrehajtásában érintett egyetemi szakembereket, valamint a közös képzésekkel kapcsolatos eljárások irányításában és végrehajtásában különböző szinteken részt vevő adminisztrátorokat (nemzetközi kapcsolatokért felelős személyek, tanulmányi ügyintézők, minőségbiztosítási szakemberek stb.).

Az *I. rész* a jelen dokumentum létrehozásában alkalmazott metodológia leírását (*1. fejezet*), a kvantitatív, feldolgozott és bemutatott adatokat tartalmazza, azzal a céllal, hogy átfogó képet adjon közös képzések kialakításáról (*2. fejezet*).

A *II. rész* a következő fejezetek szerinti felbontásban tartalmazza az összegyűjtött adatokat:

- Intézményi szerepkörök (*3. fejezet*), azaz a közös képzések kialakítására és irányítására vonatkozó, intézményi szintű irányelvek és stratégiák;
- A közös képzések menedzsment szervezete és a szolgáltatások megszervezése (*4. fejezet*);
- A hallgatók adminisztrálásának menetrendje (*5. fejezet*), ide tartozik egyebek között a jelentkezési és kiválasztási folyamat, a felvételi és beiratkozási gyakorlat, a diplomák kiállításával és átadásával kapcsolatos ügyek;
- A közös képzések pénzügyi menedzsmentje (*6. fejezet*), ide tartoznak egyebek között a tandíjjal kapcsolatos irányelvek és a fenntarthatóság kérdése;
- közös képzések minőségbiztosítása (*7. fejezet*).

A fenti fejezetek a bekeretezett részekben bemutatott ábrák értelmezésén, valamint az adatok elemzése után levont megjegyzéseken és visszajelzéseken alapulnak.

A III. rész összefoglalja a projekt fő következtetéseit az új közös képzés kialakításánál figyelembe veendő cselekvési ajánlási lista és szempontok formájában.

A jelentés utolsó része (*melléletek²*) összegzi az összes vonatkozó mellékletet, amely nem csak a jelentés használatát könnyíti meg, de kiváló kiegészítő eszköz a közös képzések létrehozására és irányítására. Az első melléklet két kérdőívet tartalmaz, amelyet a JOIMAN-felmérések keretében küldtek ki. A kérdőívek segítenek az adatok bemutatásának követésében, ugyanakkor akár önálló eszközként is használhatók, mivel részletesen leírják a közös képzések irányításában használt teljes adminisztratív folyamatot.

A szójegyzék, aminek elsődleges célja nem a közös képzésekkel kapcsolatban használt terminológiai kérdések egyértelmű megválaszolása, igen hasznos a jelentés könnyebb olvasásához és értelmezéséhez, illetve a közös képzésekkel kapcsolatos viták megértéséhez.

A JOIMAN-projekt által létrehozott másik eszköz az együttműködési megállapodás minta. Ez igazodási pont lehet minden olyan intézmény számára, amely új közös képzés elindításán gondolkodik, különösen a képzés megvalósítása előtt megvitatandó és megtárgyalandó kérdések feltérképezésénél.

Végezetül, a jelentés melléklete tartalmazza a Lundi Egyetem által kidolgozott közös képzések menedzsmentjére vonatkozó irányelveket, amely kiváló példa az intézményi szinten létrehozott és megvalósított jó gyakorlatra.

Rövidítések

FOI:	felsőoktatási intézmény
OM:	Oklevélmelléklet
ENQA:	Európai Felsőoktatási Minőségbiztosítási Szövetség
EM:	Erasmus Mundus
ENIC:	Információs Központok Európai Hálózata
NARIC:	Nemzeti Akadémiai Elismerési Információs Központ
EHEA:	Európai Felsőoktatási Térség
EACEA:	Európai Oktatási, Audiovizuális és Kulturális Ügynökség
EU:	Európai Unió
EFTA:	Európai Szabadkereskedelmi Társulás
EB:	Európai Bizottság

2 A hivatkozott melléletek letölthetők az alábbi elérési útvonalon: www.joiman.eu » Results » Joiman results » Good Practice Report » Good Practice Report for the Administration and Management of Joint Programmes

1. fejezet

Metodológia és eszközök

A Jelentés kidolgozásában részt vevő személyek: a 15 egyetem JOIMAN-projektben részt vevő adminisztrátorai, akik három tematikus munkacsoportot alkotva külön-külön dolgoznak a JOIMAN projektet irányító bizottság vezetésével. A három munkacsoport az alábbi témák feldolgozását végzi:

- A közös képzések kialakítására és menedzsmentjére létrehozott intézményes stratégiák és irányelvek, a közös képzések menedzsmentstruktúrái és a közös képzésekkel kapcsolatos szolgáltatások szervezése és minőségbiztosítása.
- A közös képzések oktatási adminisztrációs kérdései, többek között a jelentkezési és kiválasztási folyamat, a felvételi és beiratkozási gyakorlat, a diplomák kiállítása és átadása.
- A közös képzések pénzügyi kérdései, többek között a képzések további költségeinek finanszírozása, a tandíj és a közös képzések fenntarthatóságának kérdése.

A munkacsoportok első lépésben az alkalmazott terminológiát tisztázták; ebből a célból konkrét JOIMAN-szövszedetet hoztak létre, amely tartalmazza a közös képzésekkel kapcsolatos legfontosabb kifejezéseket (ld. 5. sz. melléklet » www.joiman.eu).

Második lépésben a beszámolóban bemutatott elemzésben felhasznált adatok összegyűjtése történt. Az adatok nagy részét online adatfelvétel segítségével gyűjtötték.

A projektben alkalmazott adatfelvétel során a következő eszközöket alkalmazták:

- A közös képzések létrehozásában és irányításában résztvevő FOI-k intézményes irányelveinek felmérése.
- A közös képzések szervezésével kapcsolatos felmérés.
- Interjúk és tanulmányi látogatások a válaszadóknál és az adatfelvétel által nem érintett országok intézményeinél.
- A JOIMAN partnerek által alkalmazott együttműködési megállapodási minták begyűjtése.

A következő lépés az adatok rendszerezését és elsődleges elemzését célozta, a trendek, valamint a közös képzés koordinátorok és intézmények által azonosított fő kihívásainak meghatározására, illetve azon intézmények körének a meghatározására, amelyeknél további mélyelemzés elvégzése szükséges.

Az elemzést követően tanulmányutak keretében a kutatók felkeresték a kiválasztott intézményeket, majd ezzel párhuzamosan a felsőoktatási programokban alkalmazott tandíjakkal kapcsolatos nemzeti jogszabályok kiértékelése történt.

Egy önálló munkacsoport dolgozik a partnerektől begyűjtött együttműködési megállapodási minták elemzésén; a munkacsoport kidolgozta az együttműködési megállapodásmintát, ami egy olyan átvehető eszköz, amit az egész felsőoktatási közösség sikerrel alkalmazhat.

Utolsó lépésként a begyűjtött adatok konszolidálása és a beszámoló főbb következtetései bemutatása történt.

1.1 JOIMAN-FELMÉRÉS AZ INTÉZMÉNYEK ÁLTAL KÖVETETT IRÁNYELVEKRŐL

Az intézmények által alkalmazott irányelvekről készített felmérés (2. sz. melléklet » www.joiman.eu) célja, hogy adatokat gyűjtsön a közös képzések kialakítására, irányítására és támogatására központi szinten elfogadott intézményi stratégiákról. Továbbá, a felmérés tartalmazza a válaszadó intézmények irányítói szerkezetére vonatkozó kérdéseket is, így összehasonlíthatóvá válnak a közös képzésekre vonatkozóan a fenti irányelveket elfogadó egyes intézményi menedzsmentstruktúrák, méretek és tipológiák. A projekt által meghatározott ideális válaszadó vagy adminisztratív feladatokat ellátó egyetemi szakember, aki aktívan részt vesz a közös képzések irányelveinek meghatározásában (pl. a rektor kijelölt nemzetközi kapcsolatok munkatársa vagy a rektor kijelölt oktatója) vagy a közös képzések kialakításában és irányításában részt vevő adminisztrátor (pl. nemzetközi kapcsolatokért felelős személy, minőségbiztosítási szakember stb.).

A kérdőíveket a JOIMAN-projektben részt vevő 15 egyetem juttatta el a válaszadókhöz az intézményi hálózatokon keresztül.

1.2 JOIMAN-FELMÉRÉS A KÖZÖS KÉPZÉSEK SZERVEZÉSÉRŐL

A felmérés a közös képzések adminisztratív és menedzsmenti fázisairól volt hivatott adatokat gyűjteni. Míg az adminisztrátorokat megszólító felmérés az összes közös képzések vonatkozásában elfogadott intézményi irányelveket célozta, ez a felmérés konkrét kérdéseket fogalmazott meg az egyetemi koordinátorok felé az irányításuk alatt lévő adott közös képzésekkel kapcsolatban.

A felmérés az alábbi 4 fő részből állt:

- Szervezet és menedzsment,
- oktatási és adminisztratív kérdések (hallgatók adminisztrációs menetrendje, ide tartozik egyebek között a jelentkezés, kiválasztás, beiratkozás, valamint a diplomák kiállítása és átadása);
- pénzügyi kérdések (költségekalkuláció, tandíjak és egyéb költségek, a fenntarthatóság kérdése);
- minőségbiztosítás.

A felmérés a JOIMAN intézményeken belül és azokon túl a közös képzések intézményi koordinátorainak hálózata révén jutott el a válaszadókhöz a projektben részt vevő három Erasmus Mundus nemzeti iroda információs kampányának köszönhetően. A felmérés 82 kérdést tartalmaz, amelyek között szerepel mátrixkérdés, nyílt kérdés és kifejtendő kérdés. Így létrejött egyrészt egy hosszú és részletes kérdőív, ami veszélyeztette a válaszadói hajlandóságot, ugyanakkor lehetővé tette nagy mennyiségű adat begyűjtését, de mindenképp fontos lépés volt a közös képzések menedzsment folyamatainak feltérképezésében, ami önmagában lényeges eszköznek tekinthető (ld. 3. sz. melléklet » www.joiman.eu).

1.3 TANULMÁNYUTAK

A felmérés végén az elemzés kiterjesztése érdekében öt tanulmányutat szervezett és két intézményi interjút készített a JOIMAN-csoport. A meglátogatott öt intézmény közül három JOIMAN-partnerintézmény, kettő pedig hálózaton kívüli. Mind az öt intézmény a két felmérésben adott válaszok alapján került kiválasztásra. A látogatások során a JOIMAN-partnerek meginterjúvolták az irányelvek megvalósításáért felelős adminisztrátorokat és a közös képzések egyetemi koordinátorait. További két interjú készült egyesült királyságbeli adminisztrátorokkal, mert a felmérésben az országból nem szerepelt egyetlen egyetem sem. Ennek keretében a következő intézményeket látogatták meg:

- Padovai Egyetem (IT),
- Trentói Egyetem (IT),
- Antwerpeni Egyetem (BE),
- Bergeni Egyetem (NO),
- Genti Egyetem (BE).

Az egyesült királyságbeli intézményi adminisztrátorokkal folytatott interjúk:

- a Sheffieldi Egyetemen,
- és a Readingi Egyetemen készültek.

1.4 A TANDÍJJAL KAPCSOLATOS NEMZETI SZABÁLYOZÁSOK

A már létező hálózatokat felhasználva a JOIMAN-csoport a tandíjjal kapcsolatos nemzeti szabályozásokról kért be adatokat az egyes EU-országok képviselőitől annak érdekében, hogy átfogó képet kapjanak az egyes EU tagállamokban érvényes tandíjakról és a tandíjjal kapcsolatos irányelvekről. A következő kérdéseket vizsgálták:

- Mik az Ön államában a mesterképzésre vonatkozó tandíjakról rendelkező jogszabályok?
- A hallgatók állampolgársága mennyiben befolyásolja a fizetendő tandíjat?
- Vannak-e érvényben közös diplomára vonatkozó különleges jogszabályok?
- Megkülönböztetik-e a jogszabályok az Erasmus Mundus mesterképzéseket más programoktól?

A projekt végén a felmérés eredményét mellékletként csatoljuk a beszámolóhoz.

1.5 EGYÜTTMŰKÖDÉSI MEGÁLLAPODÁSMINTA

A közös képzések koordinátorait megszólító felmérés szerint a koordinátorok 95%-a ma is használ valamilyen együttműködési megállapodást, ami feltétlenül jó gyakorlatnak tekinthető az új közös képzések kialakításában és menedzsmentjében, ha az a létrehozás korai szakaszában már megvalósul. A felmérés további két kérdést vizsgált az együttműködési megállapodás vonatkozásában:

- Melyek azok a kérdések, amelyeket az együttműködési megállapodás szabályoz?
- Miért jó az együttműködési megállapodás?

Az első kérdésre kapott válaszok segítettek a JOIMAN Hálózatnak azonosítani az együttműködési megállapodásokban leggyakrabban szereplő kérdéseket. Továbbá, a második kérdés megerősítette azt az elvet, miszerint az együttműködési megállapodás a közös képzések kialakításának és

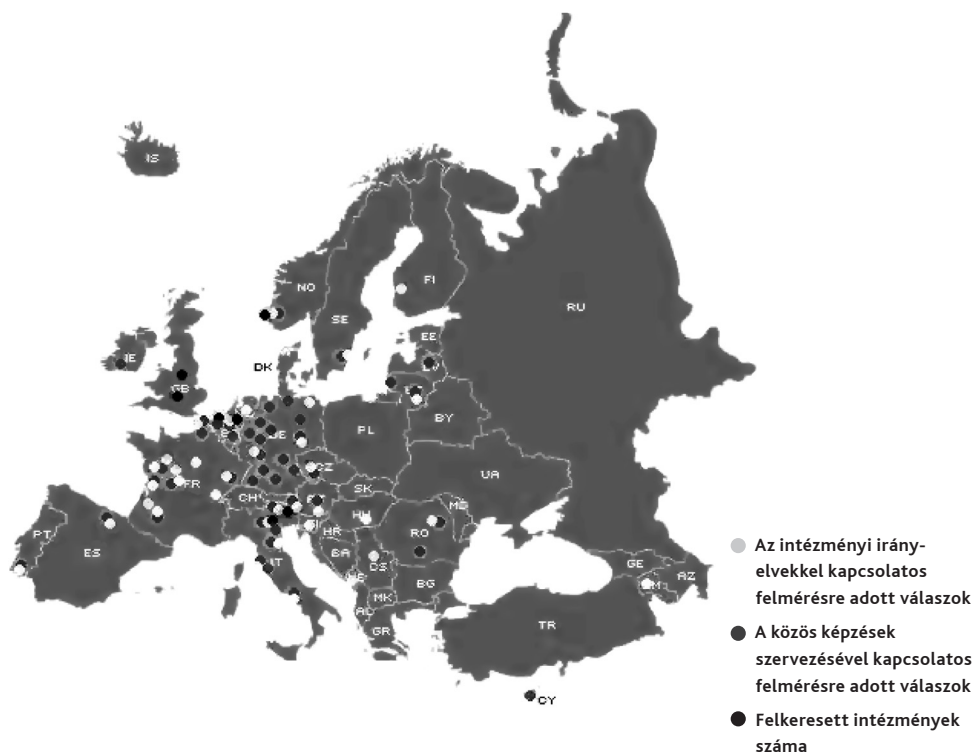
megvalósításának elengedhetetlen eszköze. És csakugyan, a felhasználók döntő többsége válaszolta azt, hogy az együttműködési megállapodást jó gyakorlatnak tekinti, ami segít számos problémát és félreértést megelőzni a program során.

Az együttműködési megállapodásminta a közös képzések menedzsmentjével kapcsolatos adminisztratív és oktatási, valamint pénzügyi kérdésekkel együtt a JOIMAN-projekt egyik legfontosabb átvehető eredménye. A jelentéshez mellékletként csatolt eredmény eszköz lehet az új közös képzések létrehozásában, illetve létező képzések más minőségben történő átvételében érdekelt FOI-k számára.

2. fejezet

A minta leírása

Ez a fejezet a JOIMAN-felmérések általános eredményeit mutatja be, valamint a kvantitatív eredmények, a földrajzi lefedettség, a résztvevő intézmények típusai és a közös képzések száma alapján feldolgozott mintát szemlélteti. A minta első grafikus reprezentációját az alábbi térkép szemlélteti, amely feltünteti mindazon intézményeket, amelyek részt vettek akár az intézményi irányelvek felmérésében, közös képzések szervezésében, vagy a tanulmányutak lebonyolításában.

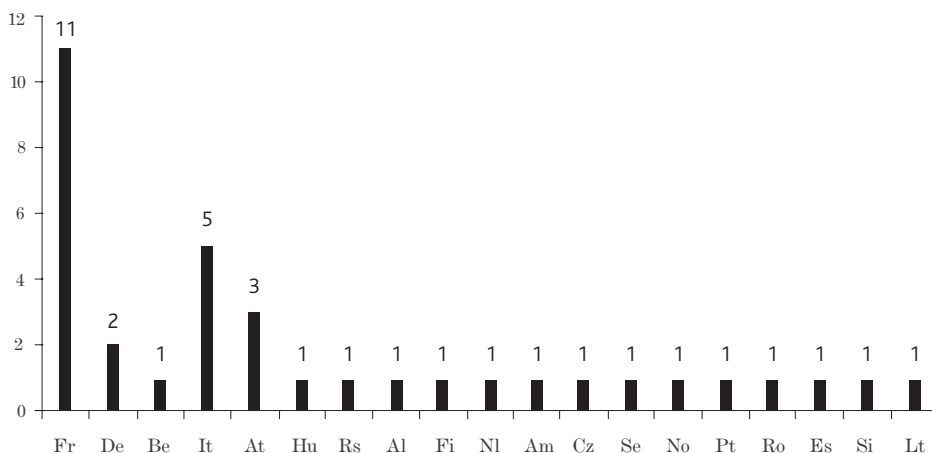
2.1 AZ INTÉZMÉNYI IRÁNYELVEKKEL KAPCSOLATOS FELMÉRÉS

Az intézményi irányelvekre vonatkozó felmérés az irányítási szerkezetre, valamint a közös képzések kialakítására és menedzsmentjére létrehozott intézményi szintű stratégiákra vonatkozó kérdéseket tartalmazott. Az intézmények méretének meghatározását célzó konkrét kérdés az alap- és mesterképzésre beiratkozott hallgatók és a megvalósított képzések számát vizsgálta, míg a felmérés utolsó kérdése azt firtatta, hogy az intézmény összesen hány közös képzést indított.

A kérdőívek kitöltése és leadása május 1-je és június 22-e között zajlott. A 36 intézményből 36 kitöltött kérdőív került vissza.

Az érintett országok száma 19. Az alábbi ábra a válaszadók országokénti megoszlását szemlélteti.

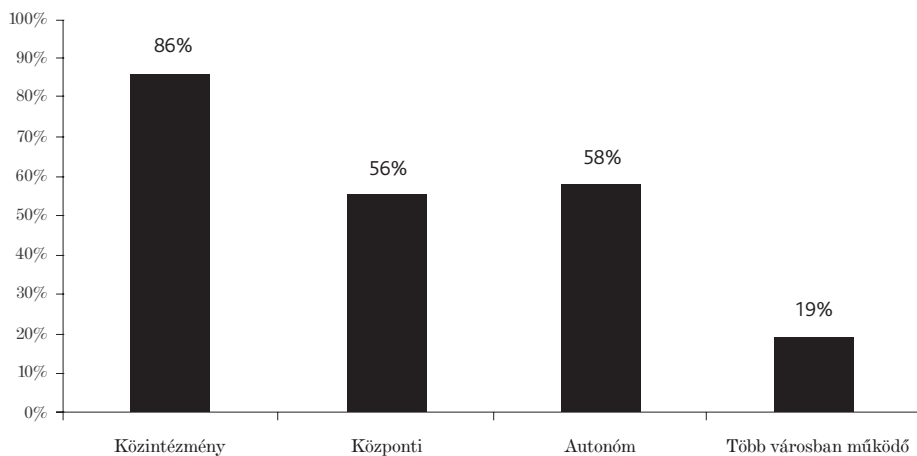
1. ábra: A válaszadók országokénti megoszlása

Az ábra szerint a válaszadók 30%-a franciaországbeli, míg a minta maradék része viszonylag homogen megoszlású. A 19 országból 15 EU-tagállam (Franciaország, Németország, Belgium, Olaszország, Ausztria, Magyarország, Finnország, Hollandia, Csehország, Svédország, Portugália, Románia, Szlovénia és Litvánia), 1 ország (Norvégia) az EFTA tagja, 3 pedig nem az EU tagja (a Szerbia, Albánia és Örményország).

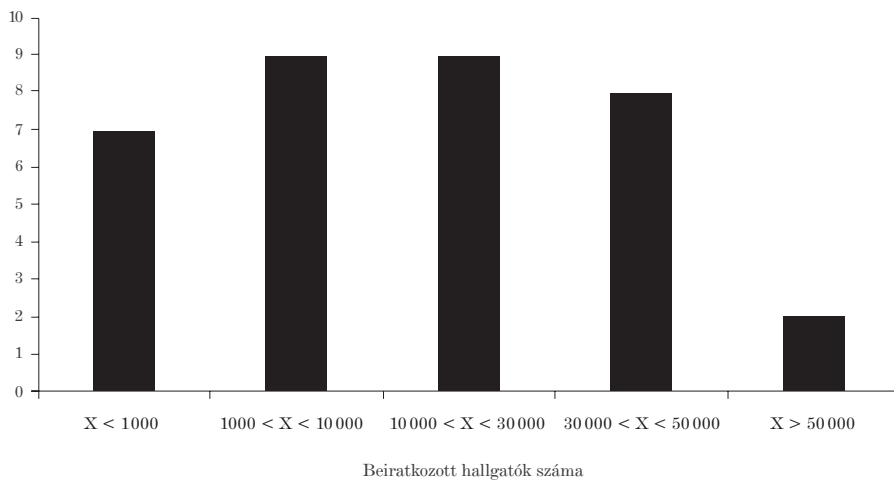
Ami a menedzsmentszerkezetet illeti, a 2. ábrán jól látható, hogy az intézmények nagy többsége közintézmény (31 a 36 válaszadóból, ami a minta 86%-a). Bár 5 intézmény magánfenntartású, mindössze három válaszadó állította, hogy a fő pénzforrásuk nem a központi vagy a helyi kormányzati költségvetés. A mintában szereplő intézmények több, mint fele központi és autonóm intézményként írta le magát, heten közülük egynél több városban működnek.

2. ábra: Menedzsmentszerkezet

A mintában szereplő intézmények méretét tekintve a 3. ábra szemlélteti a hallgatók száma szerinti megoszlást.

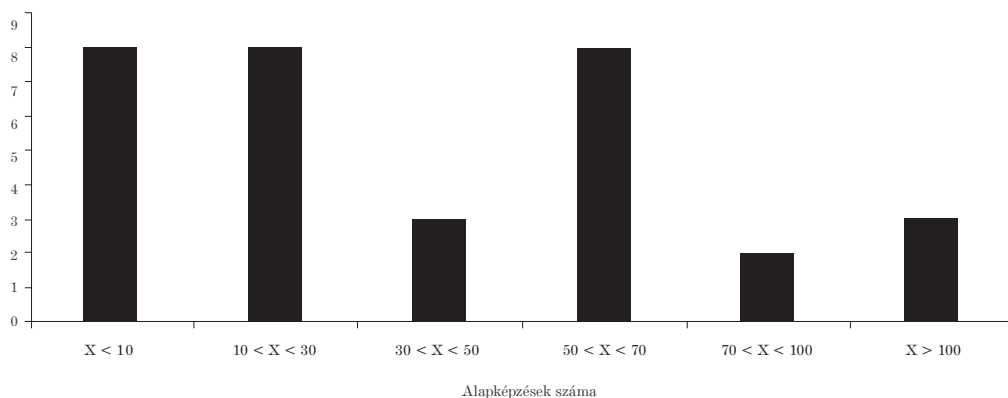
3. ábra: A válaszadók csoportosítása a beiratkozott hallgatók száma szerint

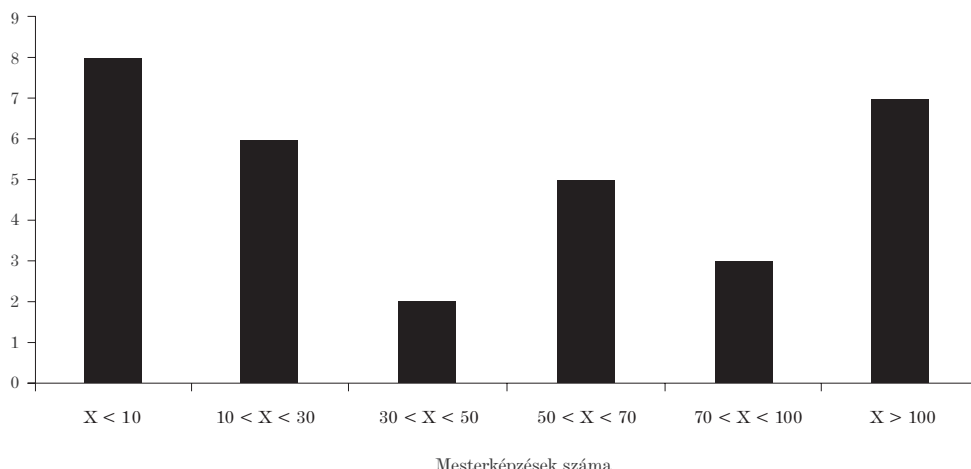
Nagyjából ugyanolyan arányban képviseltetik magukat a *nagyon kis intézmények* (kevesebb, mint 1000 hallgató), a *kis intézmények* (1000–10 000 hallgató), a *közepes méretű intézmények* (10 000–30 000 hallgató), és a *nagy intézmények* (30 000–50 000 hallgatóval). Két további intézmény *nagyon nagy*nak tekinthető több, mint 50 ezer hallgatóval.

Az intézmények méretével kapcsolatos fenti adatokat erősíti meg az alap- és mesterképzésben részt vevő válaszadók megoszlása (4-5. ábra).

4. ábra: A válaszadók csoportosítása az alapképzésben részt vevő hallgatók száma szerint

5. ábra: A válaszadók csoportosítása mesterképzésben részt vevő hallgatók száma szerint

Fontos megjegyeznünk, hogy a válaszadók egyetlen kivétellel képző- és kutatóintézmények is egyben, függetlenül az intézmény méretétől.

A felmérés utolsó kérdése arra kéri a válaszadókat, hogy jelöljék meg az alap-, mester- és doktori szinten kialakított közös képzések számát.

Az első két ciklusban a mintában szereplő intézmények által képviselt közös képzések száma összesen 184 (ebből 28 alap és 156 mester szintű). Doktori szinten a minta 59 közös képzést tartalmaz,

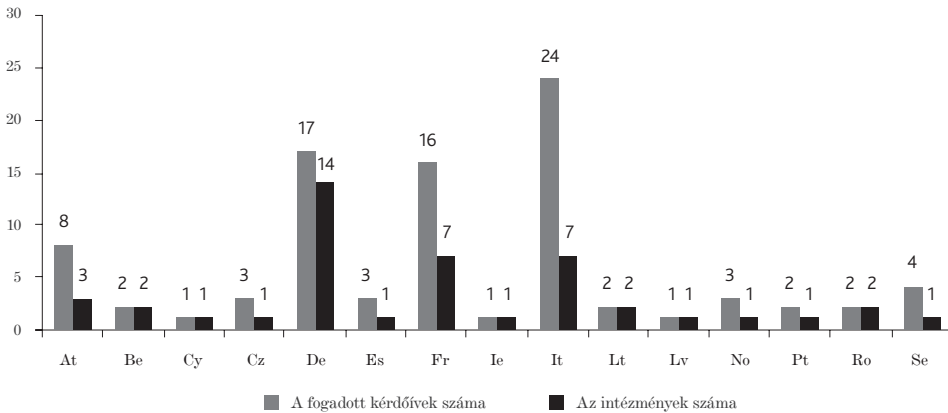
de ez az adat a felmérés szempontjából nem bír jelentőséggel, mivel a felmérés a doktori szintű közös képzéseket nem definiálta megfelelően. Ugyanakkor érdemes megjegyezni, hogy a válaszadók kétharmada folytatott mesterszintű közös képzést, míg mindössze egyharmaduk valósított meg alap- és doktori szinten közös képzéseket.

2.2 JOIMAN-FELMÉRÉS A KÖZÖS KÉPZÉSEK SZERVEZÉSÉRŐL

Az elsősorban egyetemi szakértői koordinátorokat célzó kutatás a közös képzések szervezéséről lényeges információkat volt hivatott gyűjteni a válaszadók által irányított vagy koordinált konkrét közös képzésekről.

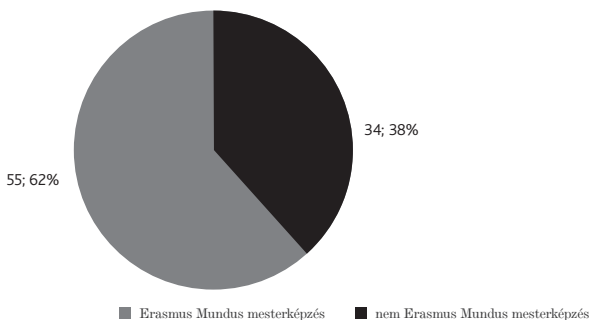
A 15 európai tagállam 45 eltérő intézményéből visszaérkezett érvényes kérdőívek száma 89. A minta által lefedett közös képzések száma összesen 75, miután bizonyos kérdőíveket egynél több partner is kitöltötte ugyanazon közös képzésből. A 6. ábra a minta országokénti megoszlását szemlélteti.

6. ábra: Kérdőívek száma országoként, intézmények száma országoként

Ahogy az a 7. ábrán kitűnik, 34 válaszadó Erasmus Mundus mesterképzést képvisel, míg 55 nem Erasmus Mundus program résztvevője.

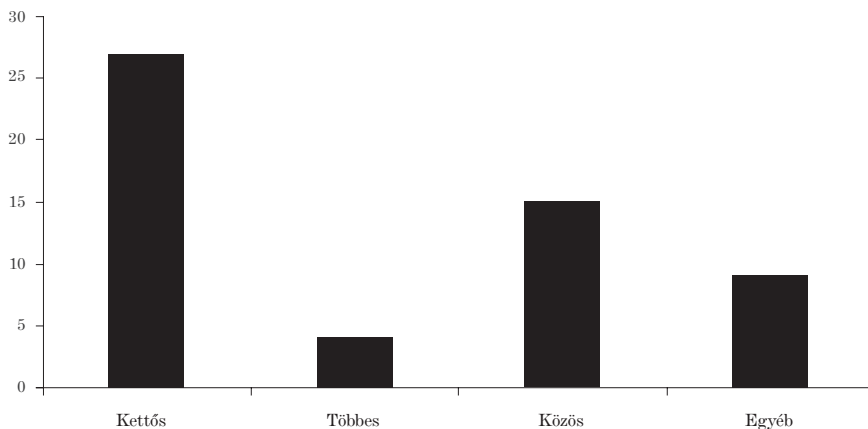
7. ábra: Erasmus Mundus mesterképzések vs. nem Erasmus Mundus mesterképzések

A nem EM programok további osztályozása érdekében érdemes a kiadható diplomák típusait elemezni, különbséget tenni a kettős, a közös és „egyéb” diplomák közül (ideértve a „tervezett” de még ki nem adott „egyszerű” vagy közös diplomákat, illetve a „nincs válasz” opciót).

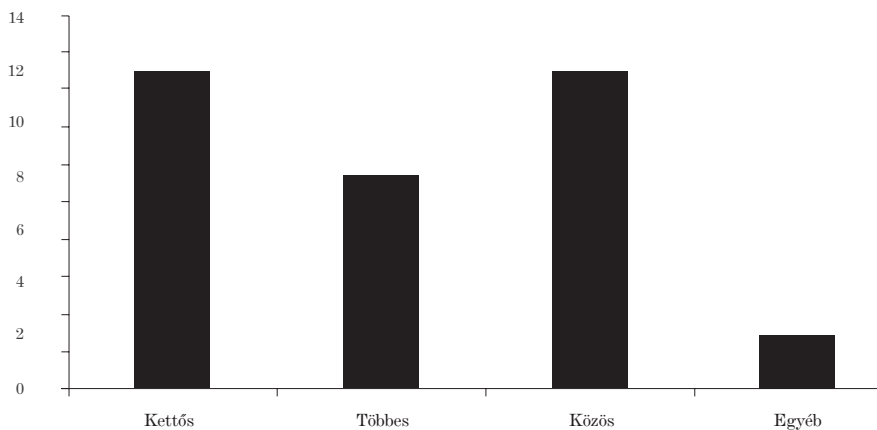
A 8. ábra a nem EM programokat mutatja be diplomatípusok szerint. A koherencia és az összehasonlítási alap kedvéért, ugyanilyen felbontásban mutatja az EM mesterképzést a 9. ábra.

8. ábra: A nem Erasmus Mundus program keretén belül kiadott diploma

A minta bemutatásának lezárásakor meg kell jegyeznünk, hogy a válaszadók sokféleségéből számos előny, de számos hátrány is adódott a teljes felmérésre nézve. Az ilyen sokszínű csoport hasznos, ha a közös képzések helyzetéről alapos képet szeretnénk kapni. Megmutatja, hogy a számos eltérő intézmény milyen módon képes közös képzéseket lebonyolítani. Ugyanakkor, mindkét felmérés válaszadói túlságosan homogének ahhoz, hogy statisztikailag relevánsnak tekinthessük őket. Ezért a következő fejezetekben bemutatott adatokat a következtetésekkel és a kivonatos ajánlásokkal kiegészítve nem statisztikai szempontból célszerű figyelembe venni, hanem mint általános tendenciákat a vizsgált folyamatokban napi szinten részt vevő személyek szemszögéből.

9. ábra: Az Erasmus Mundus program keretén belül kiadott diploma

3. fejezet

Az intézmény szerepe

Az EUA által 2006-ban kiadott az *Európai közös mesterképzések minőségének javítását célzó irányelvek*, valamint az EB felkérésére az ECOTEC Csoport által 2008-ban megjelentetett tanulmány az *ERASMUS MUNDUS Mesterképzések és szolgáltatásaik minőségéről és a minőségi irányelvek kialakításáról szóló tanulmányban* kiemelik az „intézményi elkötelezettség” fontosságát a minőségi közös képzések kialakításában.

Az intézményi irányelvekről készített JOIMAN-felmérés azt volt hivatott megvizsgálni, mely testületek feladata a közös képzések létrehozása, akkreditálása és a megállapodások aláírása, illetve mik azok az intézményi szinten kialakított jelenlegi stratégiai politikák és konkrét irányelvek, amelyek mentén a közös képzések irányítása és népszerűsítése ma zajlik.

Az alapfelvetés az volt, hogy a közös képzések az intézménytől számos különböző típusú támogatást kapnak, ám a legfontosabb mégis az, hogy a közös képzések megfeleljenek az érvényben lévő szabályoknak és jogszabályoknak. Ezek jellegükben igen változatosak lehetnek. Az alábbiakban többek között a közös képzések kialakításában, létrehozásában, akkreditációjában és támogatásában betöltött intézményi szerepköröket vizsgáljuk.

3.1 A KÖZÖS KÉPZÉSEKSEL KAPCSOLATOS TÖRVÉNYI JOGOK

A megkérdezett 36 intézmény közül a többség (52%) válaszolta azt, hogy a közös képzések végső jóváhagyásának törvényi joga az intézményé még akkor is, ha ezért egyszerre több testület (pl. adminisztrációs tanács, egyetemi szenátus, rektor) felel, és, hogy a döntés legtöbbször központi hatáskör.

Ugyanez mondható el a közös képzés létrehozására és irányítására vonatkozó együttműködési megállapodás aláírásáról, amit leggyakrabban az intézmény központi szintjén, általában a jogi képviseletet ellátó személy, a rektor/elnök jogosult megtenni (FOI-k 66,7%-a).

Másrészről azonban a közös képzések végső akkreditációja leginkább valamely külső testület kezében van (60%, többnyire nemzeti hatóság – 38%) és kevésbé függ magától az intézménytől (37%, többnyire központi szinten – 25%).

Mint fent láttuk, különböző intézményi modelleket használnak szerte Európában és azon kívül. Épp ezért minden új konzorciumnak tisztában kell lennie azzal, milyen módon kerül a képzés jogi szinten elfogadásra és akkreditálásra a résztvevő intézményekben. Például, mind a képzés létrehozása, mind pedig a működtetése szempontjából fontos eldönteni, hogy egy képzés valójában mikor indulhat el. Mondanunk sem kell, hogy a már létező, akkreditált diplomára épülő képzések esetén semmilyen nehézséget nem okoz az akkreditáció, ahogy azt számos tanulmányút során láttuk.

3.2 A KÖZÖS KÉPZÉSEK STRATÉGIAI IRÁNYELVEI

A 36 válaszadó fele rendelkezik közös képzések kialakítására vonatkozó stratégiai irányelvvel. Az irányelveket azzal a céllal hozták létre, hogy azok elősegítsék és támogassák az intézmények nemzetköziesítését a közös képzések kialakítására vonatkozó nemzeti és európai (különösen pénzügyi) ösztönzőkkel együtt. Néhány válasz kivonatolt formában:

1. válaszadó: Egyetemünknek szándékában áll tovább erősíteni nemzetközi profilját a kiváló közös képzések számának növelése révén.

2. válaszadó: Az nemzetköziesítés rendkívül fontos helyet foglal el az egyetem stratégiai tervében, amelynek legújabb változatát épp nemrégiben fogadtuk el a 2009–2012-es időszakra. [Az] általános cél az átlátható, a legmagasabb igényeket is kielégítő globális nemzetköziesítést célzó oktatási, kutatási és szolgáltatási irányelvek kialakítása. Mérhető célként növelni kívánjuk a nemzetközi hallgatók és személyzet számát. Épp ezért mindegyik tanszék létrehoz legalább egy nemzetközi programot. Bár konkrétan nincs megemlítve, ösztönözzük a strukturális együttműködést a partneregyetemekkel. A közös diplomaprogramok/kettős diplomák a preferált opció”.

3. válaszadó: A nemzetköziesítés egyike egyetemünk négy stratégiai céljának. A nemzetközi profil az oktatásban felvertezi a hallgatókat az egyre nemzetközibbé váló piacon. [Egyetemünk] 2007–2011. stratégiaterve szerint az egyetem magas szintű, elsősorban hazai és nemzetközi mesterképzések révén igyekszik kitűnni.

4. válaszadó: A nemzetköziesítés stratégiánk egyik stratégiai területe a közös képzések létrehozása.

5. válaszadó: Az egyik stratégiai célunk „az oktatási programjaink nemzetköziesítésének elősegítése”, amit „növekvő számú idegen nyelvű kurzusok és modulok” indítása és „közös kettős vagy többes nemzetközi diplomaprojektekben való részvétel révén kívánunk elérni.

6. válaszadó: A nemzetköziesítés az egyetem alapszabályának szerves része, a közös képzések megvalósítása stratégiai fontosságú elem az egyetem életében: minden évben megerősítjük a sikeres megállapodásokat és újakat indítunk Európában és világszerte egyaránt, különösen Ázsiában és Amerikában.

Miután az összes válaszadó egyetemnek van közös képzése, annál is inkább fontos megjegyeznünk, hogy csupán a felük fogalmazott meg stratégiai irányelveket az ilyen képzések létrehozására. Az adatok részletesebb elemzése azt mutatja azonban, hogy azok az egyetemek, amelyek rendelkeznek ilyen irányelvekkel, átlagban magasabb számú közös képzésben vesznek részt. Pontosabban:

- A közös képzésekre vonatkozó irányelvekkel rendelkező egyetemek átlagosan 10 közös képzéssel rendelkeznek (2 és 40 közötti).
- A közös képzésekre vonatkozó irányelvekkel nem rendelkező egyetemek átlagosan 1,7 közös képzéssel rendelkeznek (1 és 12 közötti).

Az intézmény legmagasabb szintjén elfogadott közös képzési stratégia, úgy tűnik, a közös képzések szisztematikus fejlődéséhez járul hozzá. Ily módon a közös képzésre vonatkozó irányelvek elősegítik a nemzetköziesítést és az intézménynek nemzetközi profilt kölcsönöznek. Sőt, a stratégiai irányelvek hitelessé teszik az intézményt más intézményekkel történő együttműködés során. A stratégiai irányelv az intézményen belül rögzíti a közös képzések kialakítását és működtetését, mégpedig a legmagasabb szinten, ami ugyancsak hozzájárulhat a programok minőségi javulásához. Továbbá a stratégia alkalmas az akadémiai és adminisztratív munkatársak motiválásához a közös képzések létrehozása és folytatása terén.

A tanulmányutak alapján két alapvető megközelítést különböztetünk meg a stratégiai irányelv kialakításakor:

- Felülről lefelé (*top-down*) történő megközelítés: az intézmény legmagasabb szintje alakítja ki, majd innen terjed fokozatosan szét az intézményen belül. Például, a FOI először kialakítja közös képzésekre vonatkozó irányelvét, ezután beépíti azt az általános irányelveibe, míg végül elterjeszti a „közös képzések kultúráját” a szakokon és tanszékeken.
- Alulról felfelé (*bottom-up*) történő megközelítés: a stratégiai irányelvet csak akkor alakítja ki az intézmény, ha már részt vesz valamilyen közös programban. Ilyenkor a cél az új közös képzések karcsúsítása, kialakításuk kereteinek meghatározása. Az ilyen típusú irányelvek futó közös képzések megvalósításának előmozdítására is kialakíthatók.

A stratégiai irányelvek eltérő hangsúllyal rendelkezhetnek:

- Előfordulhat, hogy a fő hangsúlyt az adminisztratív oldalra helyezik, így korlátozva magukat a keretek meghatározására.
- A kereteken belül ösztönzők is alkalmazhatók.
- Ezen felül a közös képzések kialakításának racionalizálása lehet a cél a megfelelő szakmai kultúra létrehozásával.

Nem indokolatlan ideidézni az egyik tanulmányúton elhangzottakat, amelyek rámutatnak arra, hogy egy közös képzés hogyan gyakorolhat befolyást egy intézményre vagy egy tanszék munkájára: *„[...] Ez a két képzés rendkívül fontos változást vezetett be a tanszék kultúrájába [...]. A nemzetköziesítési törekvésekre fontos hatást gyakoroltak (angol nyelvű kurzusok, nemzetközi dimenzió stb.) csakhogy, mint a tanszék teljes szervezeti életére (kijelölt tanár a nemzetközi hallgatók számára, coaching a társadalmi integrációért, elkülönített alap a nemzetközi programok működtetéséért).”*

3.3 A KÖZÖS KÉPZÉSEK LÉTREHOZÁSÁNAK ÉS IRÁNYÍTÁSÁNAK IRÁNYELVEI

Az egyetemek többsége nem rendelkezik támogatási keretekkel és a közös képzések létrehozására és irányítására kialakított irányelvekkel.

- A válaszadók 75%-a nem rendelkezik a közös képzések kialakítására vonatkozó irányelvekkel.
- A válaszadók 70%-a nem rendelkezik a közös képzések irányítására vonatkozó irányelvekkel.

Nagyon kevés egyetem osztotta meg irányelveit a felmérés során.

A bemutatott irányelvek természetüket és hatókörüket tekintve igen sokrétűek. A legrészletesebb irányelveket a Lundi Egyetem munkatársai készítették, ezek tartalmazzák az összes, a közös képzés kialakításakor és működtetésekor figyelembe veendő szempontot. Az irányelvek mellékletként a jelentés szerves részét képezik. Az információ fő forrásai meg vannak jelölve és a pénzügyi támogatás lehetséges formáit keresők is találhatnak kielégítő válaszokat kérdéseikre. A dokumentum hangvétele nem empatikus, a dokumentum nem reklám céllal jött létre.

Más irányelvek ettől teljesen eltérőek is lehetnek. Van köztük olyan, amelyik a diplomák elismerésének és akkreditációjának jogi szempontjára fókuszál. Ezek meglehetősen összetettek ebben a tekintetben és épp ezért inkább technikai jellegűek.

E két irányelvtípus között szerepelnek valahol azok, amelyek az együttműködési megállapodás-minta köré épültek és ezért szándéknyilatkozatot tartalmaznak, valamint felvetik a legtöbb lényeges jogi kérdést, még ha generikusan is.

Egy negyedik vizsgált példa nagyon szorosan követi az eljárást, amelyet a tanszékeknek kell betartaniuk ahhoz, hogy az adott ország oktatási minisztériumától megkapják az akkreditációt. Az utolsó példa azért érdekes, mert kiemeli annak a fontosságát, hogy a közös képzéseknek meg kell felelniük a minőségbiztosítási elveknek, amelyek egyfajta garanciát jelentenek a hallgatók számára, hogy a mobilitás ideje alatt nem éri őket minőségbeli hátrány.

A belső irányelvek garantálják, hogy az intézmény homogén módon működik az összes közös képzés tekintetében.

Az ilyen irányelvek átláthatóvá teszik a folyamatokat, partnerként pedig elszámoltathatóvá teszik az intézményeket.

Ahol irányelvek készültek, ott az egyetemi munkatársak és adminisztrátorok módszeresebben vesznek részt a közös képzésekkel kapcsolatos feladatok ellátásában.

Az intézmény vezetése szempontjából az irányelvek kiváló eszköznek bizonyulnak a közös képzések végrehajtásának és megvalósításának nyomon követésében.

Ha az intézmény rendelkezik minőségbiztosítási rendszerrel, az irányelveket a rendszerhez kell igazítani.

Az irányelvek célja, hogy segítse a közös képzések létrehozásában és működtetésében részt vevő munkatársakat.

Ugyanakkor, az irányelveknek kellően rugalmasnak kell lenniük ahhoz, hogy lehetővé tegyék a partnerek közötti megbeszéléseket, tárgyalásokat.

A következő megjegyzést az egyik tanulmányút során jegyeztük fel:

1. válaszadó: Inkább irányelveket, mintsem stratégiát [hoztunk létre], mégpedig nagyon tág hatáskörrel. Az irányelv tartalmaz egy olyan útmutatást, amelyik a közös képzések összes elemére kiter az első ötleteléstől a közös diploma kiosztásáig és az alumni hálózatiig.

A fő szempontok:

1. Akadémiai szempontok,
2. pénzügyi szempontok,
3. a képzések fenntarthatóságának kérdése az összes partner egyetemen.

[Preferáljuk a] professzionális/jól szervezett megközelítést a közös képzések kialakításánál, pl. üzleti terv készítése minden egyes közös képzéshez. A közös képzések megvalósítása során egyetlen alapszabály van érvényben: az összes probléma megoldása a képzés indulása előtt.

A legfontosabb előfeltételek:

- Biztosítsa a képzés pénzügyi hátterét az összes partnerintézményben;
- Szervezzon helyi látogatásokat a partnerekhez a képzés indulása előtt és ellenőrizze az intézményi elkötelezettség szintjét;
- Hajtszon végre a partnerek vonatkozásában átvilágítást (ez tartalmazza a jogi keretek megvizsgálását is).

3.4 A KÖZÖS KÉPZÉSEK FENNTARTHATÓSÁGÁNAK KERETE

A közös képzéseket támogató keretek része lehet pl. a pénzügyi támogatás, munkatársak segítése, stratégiai politika és irányelvek, és támogatás a vezetőség részéről (minőségi márkaként vagy az intézmény általános promóciójába történő bevonásával).

A válaszadók többsége (70%) nem alakította ki a közös képzések támogatására szolgáló kereteket. Akik mégis, azok a következő módokon tették azt:

- (Közvetlen/közvetett) forrásbiztosítással.
- Munkatársak támogatása révén (az oktatási/hallgatói ügyek és a nemzetközi kapcsolatok irodájának néhány elhivatott munkatársával vagy a közös képzések mellett elkötelezett osztállyal). Ez új tendenciának tűnik.

A közös képzések elősegítésére létrehozott keretek (különösen az anyagi természetűek) ösztönzik a képzésekben való részvételt, és hozzájárulnak az intézmények nemzetköziesítéséhez. A keretek ugyancsak rendkívül fontosak a (hosszú távú) fenntarthatóság szempontjából.

Érdekes megjegyeznünk, hogy az Erasmus Mundus mesterképzéseket folytató válaszadók nem említették, hogy szerződés szerint kötelesek a szolgáltatások egy adott szintjét biztosítani, amihez egyértelműen elengedhetetlen a partnerintézmények támogatása. Ez valószínűleg azt jelenti, hogy ezek a közös képzések kapták meg a szükséges támogatást, annak ellenére, hogy hivatalosan vagy nem készültek keretek, vagy a keretek nincsenek világosan körvonalazva.

Van egyfajta tendencia arra, hogy a közös képzések kialakítására és menedzsmentjére külön egységeket hozzanak létre a nemzetközi kapcsolatokkal foglalkozó irodában, a minőségbiztosítási egységekben vagy azokhoz kapcsoltnak. A cél a kezdeményezések támogatása és szakmai szintű keretekkel történő ellátása.

Nagyon kevés FOI jelezte, hogy a hallgatók közvetlen támogatása problémát jelentene. A tanulmányutak azt igazolták, hogy egyes FOI-k a közös képzések egy bizonyos (intézményi szinten meghatározott) csoportjába beiratkozó hallgatók számára különleges ösztöndíjat nyújtanak.

A felmérésben szereplő intézményi támogatás egy másik csoportja a minőségi követelményeket kielégítő közös képzéseket üzemeltető tanszékek számára nyújtott pénzügyi támogatás (idegen nyelven oktatott tanítási egységek, beiratkozott nemzetközi hallgatók minimális százalékos aránya, nemzetközi vendégtanárok jelenléte, kijelölt tanár stb.).

Az egyik tanulmányút és a felmérés tanúsága szerint két esetben is a kevésbé közvetett pénzügyi támogatás formáját, „a tandíjak különleges megállapodás szerinti megosztását” választották a nemzetközi képzések a központi adminisztráció és a képzések közül. Ezekben az esetekben a képzések „autonóm” eseménynek számítanak és így azok indítási költségének 80-85%-ára tarthatnak számot. Ezek az összegek az intézmények normál szolgáltatásainak (tanterem, egyetemi személyzet, hallgatói szolgáltatások) nyújtása során felmerülő költségeken felül járó támogatások és rendszerint a nemzetközi hallgatói vagy ösztöndíj szolgáltatások fedezetére használják.

2

4. fejezet

A közös képzések menedzsmentje és szervezése

A közös képzések szervezéséről készített JOIMAN-felmérés többek között a közös képzéseket célzó menedzsment és igazgatási szerkezeteket volt hivatott megvizsgálni annak érdekében, hogy beazonosítsa azokat az akár külső vagy belső intézményi testületeket és adminisztratív egységeket, amelyek részt vesznek a különböző folyamatokban és programfázisokban.

Bár a közös képzések minta nem túl nagy, mégis rávilágít arra, hogy számos (működőképes) módja van a közös képzések menedzsmentjének és szervezésének. Ezek a különbségek a közös képzések eltérő múltjából erednek, illetve elárulnak valamit a közös képzések alapját meghatározó partnerség jellegéről. A közös képzések különböző feladatainak (menedzsment, pedagógia, adminisztráció) ellátásáért a felelősség terhelhet egy vagy több partnerintézményt vagy konzorciumba tömörült intézményeket. Ebben a fejezetben ezeket a kérdéseket mutatjuk be és elemezzük ki részletesen.

IGAZGATÁSI FOLYAMATOK

Az 1. táblázat szemlélteti, hogy mely testületek felelősek a fő „igazgatási folyamatokért”, többek között a felügyeletért, a döntéshozatalért, az adminisztratív koordinációért, a képzések nyomon követéséért és az egyetemi és adminisztratív minőségellenőrzésért.

1. táblázat: A következő kérdésre adott válaszok: „Mely testület felelős az alábbi folyamatokért?”

	Külső testület	Nemzeti hatóság	Regionális hatóság	Intézmény	Tanszék/Szak	Egyén	Konzorcium
Felügyelet és döntéshozatal	1,10%	1,10%	0%	11,4	18,2	4,6	63,60%
Adminisztratív koordináció	0%	0%	0%	19,3	30,7	9%	40,90%
A képzés nyomon követése	0%	0%	0%	8,1	33,7	5,80%	52,30%
Egyetemi minőség-ellenőrzés	10,20%	3,40%	0%	15,9	26,1	4,50%	39,80%
Adminisztratív minőségellenőrzés	8,10%	2,30%	0%	27,9	21%	1,20%	39,50%

Az 1. táblázat szerint a felügyeleti/döntéshozatali folyamatokat legtöbbször konzorciumi szinten végzik (63,6%), miközben az adminisztratív koordinációt vagy konzorciumi szinten (40,9%), pl. titkárságon keresztül, vagy tanszék/szak szinten végzik a partnerintézmények (30,7%).

A képzések nyomon követésének feladata megoszlik a konzorcium és a tanszékek, szakok között, miközben a hallgatók kiválasztása legtöbbször konzorciumi szinten történik.

Az egyetemi minőségellenőrzés legtöbbször konzorciumi szinten (39,8%), de gyakran szakonként/tanszékenként zajlik (26,1%), illetve néha (15,9%) intézményi szinten és még ritkábban külső testület (10,2%) által. Az adminisztratív minőségellenőrzés ugyancsak leggyakrabban konzorciumi (39,5%) és intézményi szinten (27,9%) valósul meg.

Ebben a tekintetben fontos megjegyeznünk, hogy a mintából összesen 43%-ot kitevő, többes diplomát adó és kettőnél több partnert magukba foglaló EM mesterképzések és más közös képzések a fenti folyamatokat leginkább konzorciumi szinten kezelik, míg a kettős diplomát adó nem EM programok rendszerint szak/tanszék szinten választják meg a minőségellenőrzés kérdését.

Nem túl meglepő, hogy a legtöbb közös képzéssel kapcsolatos felügyeleti munka és döntéshozatal konzorciumi szinten zajlik, és az azonosított eljárások többnyire ugyancsak konzorciumi szinten történnek. Az a tény, hogy a minőségellenőrzés némileg decentralizált, valószínűleg azt jelzi, hogy számos olyan eljárás van érvényben a partnerintézményeknél, amelyek harmonizációja nem túl egyszerű. A táblázatból kitűnik, hogy a minta nem teljesen konzisztens az EM-modellel és ezt az adatot erősíti meg az a tény, hogy a kettős diplomát adó nem EM-képzések többsége nem az EM integrációs modelljére épül.

Fontos azonban megjegyezni, hogy a legtöbb többes vagy közös diplomát adó nem EM képzés a menedzsmentfolyamatok egy részét konzorciumi szinten koncentrálja az EM-modellelhez hasonlóan.

4.2 A KÖZÖS KÉPZÉSEK SZERVEZÉSE ÉS MENEDZSMENTJE: A FELELŐSÉG, A FELADATKÖRÖK MEGOSZTÁSA ÉS A NYÚJTOTT SZOLGÁLTATÁSOK

A 2. táblázat azt vizsgálja, miként oszlanak meg a feladatkörök és felelősségek a fő szervezeti folyamatokon belül a partnerek között, és világos képet ad a közös képzésekről, illetve arról, hogyan lehet egy új képzést sikeresen strukturálni, a már létezőket pedig fejleszteni.

2. táblázat: „A közös képzések szervezése: ki a felelős a következő folyamatok végrehajtásáért?” kérdésre adott válaszok:

	Koordináló intézmény	Központi szinten kerül a feladat az egyedi partner-intézményekhez	Tanszék/szak szinten kerül a feladat az egyedi partner-intézményekhez	Közös struktúra/ Konzorcium	Egyéb
Jelentkezések átvétele	39,3%	9,0%	29,2%	20,2%	2,3%
Jelentkezések szűrése	22,5%	10,1%	29,2%	37,1%	1,1%
Döntés a felvételtől	2,3%	10,1%	25,8%	60,7%	1,1%
A felvételtől szóló levelek elküldése	49,4%	14,6%	22,5%	11,2%	2,3%
Beiratkozás	35,2%	37,5%	19,3%	5,7%	2,3%
A mobilitás megszervezése	17,2%	21,8%	23,0%	33,3%	4,6%
Vízum	11,9%	39,3%	21,4%	3,6%	23,8%
Egészség-biztosítás	21,2%	29,4%	15,3%	3,5%	30,6%
Szállás	5,8%	40,2%	35,6%	6,9%	11,5%
A programok pénzügyi nyomon követése	41,9%	9,3%	22,1%	22,1%	4,7%
Díjak beszedése	43,5%	37,7%	5,9%	7,1%	5,9%
Díjak elosztása	36,3%	28,8%	6,3%	21,3%	7,5%
Tanórán kívüli tevékenységek szervezése	4,9%	17,1%	40,2%	25,6%	12,2%
Vizsgák	6,9%	10,3%	60,9%	20,7%	1,2%
Szakedolgozat/ Disszertáció	4,7%	3,5%	57,0%	31,4%	3,5%

A jegyek és a bejegyzések átvitele	15,1%	27,9%	37,2%	16,3%	3,5%
A diploma kiállítás	15,9%	28,1%	23,2%	28,1%	4,9%
A diploma átadása	20,9%	31,4%	19,8%	24,4%	3,5%
Az oklevélmelléklet átadása	22,9%	28,9%	18,1%	19,3%	10,8%

A kérdésekre adott válaszok nyilvánvalónak tűnhetnek.

Rendszerint a koordináló intézmény fogadja a jelentkezéseket, küldi ki a felvételi értesítő leveleket, végzi a pénzügyi monitoringot, szedi be és osztja el a díjakat.

A konzorcium feladata a következő: a jelentkezések szűrése, döntés a felvételtől, a mobilitás szervezése, és a diplomák kiadása.

A partnerintézmények rendre a következő feladatokat végzik: *központi szinten*: beiratkozás, vízumügyintézés, szálláskeresés, tanúsítás, a diplomák és oklevélmellékletek átadása; *tanszék/szak szinten*: tanterven kívüli foglalkozások szervezése; vizsgáztatás, szakdolgozat/disszertáció és a jegyek és bejegyzések átvitele.

A vízum és egészségbiztosítási ügyek ellátása rendszerint más feladata.

Ugyanakkor, ha különbséget teszünk a mintában az EM mesterképzések és a nem EM képzések között, akkor azt látjuk, hogy az EM mesterképzések nagy részénél a fenti eljárásokat vagy a koordináló intézmény vagy a konzorcium közösen végzi a következők kivételével: vízummal, szállással kapcsolatos ügyintézés, tanterven kívüli foglalkozások, vizsgáztatás/szakdolgozat/disszertáció, amiket rendszerint a partnerintézmények kezelnek tanszéki szinten. Másrészt viszont a nem EM képzések nagy része ezen feladatok ellátását a partnerintézményeknek delegálja tanszéki szintre. Az EM mesterképzések rendszerint ellátják az egészségbiztosítással és a vízummal kapcsolatos feladatokat, szemben a nem EM képzésekkel.

Az egyetlen feladat, aminek tekintetében látszólag nincs lényeges különbség az EM mesterképzések és a nem EM képzések között, az a tanterven kívüli tevékenységek szervezése, a vizsgáztatás és szakdolgozat/disszertáció és a szállásszolgáltatás (ezeket rendszerint a partnerintézmény látja el), a mobilitás meghatározása (rendszerint közösen történik), a diplomakiállítással kapcsolatos teendők (a diploma és az oklevélmelléklet átadása – normális esetben az egyes intézmények feladatát képezi).

A fentiek alapján a közös képzések szervezésére számos eltérő modell állítható fel. Láttunk centralizált szervezetet, ahol a koordináló intézmény felelős a legtöbb feladat ellátásáért; integrált szervezetet, ahol a partnerek delegálják a feladatok nagy részét egy jól azonosított szerv felé, mint pl. konzorcium/titkárság; decentralizált szervezetet, ahol a partnerek osztóznak a különböző feladatok ellátásának terhén és felelősségén. A legtöbb esetben a titkárság a koordináló intézményen belül helyezkedik el, és a partnerek és az intézményi adminisztráció egyéb ágai között egyfajta kapcsolóként működik.

A fenti adatokkal kapcsolatos második megjegyzés az, hogy a koordináló intézményi szerepkört legtöbbször az EM mesterképzésekben töltik be, míg a nem EM képzések többségénél a koordináló intézménynek nincs semmilyen konkrét szerepköre, amiből arra is lehetne következtetni, hogy sok esetben a partnerség – különösen kétoldalú képzések esetében – egyenlő feladat- és szerepkörökkel jön létre, ahol egyik intézmény sem koordinálja a programot.

A 3. táblázat foglalja össze a különböző adminisztratív egységek feladatait a közös képzések irányításában. A felmérésben szereplő egységek között szerepelt FOI, hallgatói iroda, pénzügyi iroda és konzorciumi titkárság.

3. táblázat: A „Melyek a következő eljárásokért/feladatokért felelős fő adminisztratív irodák?” kérdésre adott válaszok megoszlása:

	Nemzetközi iroda	Hallgatói iroda	Pénzügyi iroda	Konzorciumi titkárság	Egyéb
Jelentkezési folyamat	23,6%	14,6%	0,0%	48,3%	13,5%
Felvételi folyamat	18,4%	18,4%	0,0%	46,0%	17,2%
Béiratkozás és regisztrációs folyamat	14,0%	54,7%	0,0%	20,9%	10,5%
Mobilitás	38,6%	5,7%	0,0%	39,8%	15,9%
Pénzügyi monitoring	10,3%	2,3%	34,5%	35,6%	17,2%
Tanterven kívüli tevékenységek	26,8%	13,4%	0,0%	28,1%	31,7%
Egyetemi monitoring	14,8%	11,4%	0,0%	45,5%	28,4%
Diploma kiállítás	9,6%	42,2%	0,0%	25,3%	22,9%

A válaszok kiemeléséből kitűnik, hogy az összes egység részt vesz a folyamatokban. Az „Egyéb” válaszok további elemzéséből az látszik, hogy egyes feladatokat tanszéki szinten kezel az adminisztratív vagy egyetemi személyzet, míg egyes feladatokat, a tanterven kívüli tevékenységek szervezését külső szolgáltatók látják el, mint pl. hallgatói szervezetek és korábbi hallgatók.

A közös képzések szervezését és menedzsmntjét legtöbbször konzorciumi szinten látják el, bár vannak ettől eltérő megoldások is.

Az elvégzendő feladattól függően eltérő mintákat azonosítottunk.

- Az egyetemi feladatok, amelyek a tanárok felelőssége alá tartoznak, rendszerint jobban el vannak osztva a konzorciumon belül;

- Az adminisztratív feladatok decentralizálhatók/delegálhatók más szervek, mint pl. a FOI-k, a hallgatói irodák, vagy a tanszéki adminisztratív irodák felé;
- A szolgáltatások decentralizálhatók vagy akár teljesen hiányozhatnak is, például, ha a munkatársi támogatás nem elégséges.

Az egyik tanulmányútból kiderül, hogy egy konzorcium online irányítási eszközt fejlesztett ki a közös képzéseik menedzselésére. A rendszer révén az összes partner számára biztosítható a hozzáférés a hallgatói információkhoz. Az adatok exportálhatók, ami nagyban elősegíti a tanúsítványok kiállítását. Ez az irányítási eszköz, ami kiválóan alkalmas a programok, a hallgatók egyetemi életének általános irányítására, csökkenti a munkaterheket, és lehetővé teszi a hatékonyabb monitoringot és minőségellenőrzést.

A felmérés egyik, az egyetemi koordinátorokhoz szóló kérdése az újonnan érkező és a már kilépő hallgatóknak, valamint az összes hallgatónak nyújtott szolgáltatásokat térképezi fel, valamint azt, hogy mely szolgáltatásokat hozták létre a közös képzések számára. A 4. táblázat összegzi a kérdésre adott válaszokat.

4. táblázat: A „Szolgáltatások: kérjük, válaszolja meg, hogy a következő állítások igazak vagy hamisak, illetve tüntesse fel, hogy melyek vonatkoznak konkrétan az Önök közös képzéseire?” kérdésre adott válaszadók megoszlása:

	Hamis	Igaz	Igaz, különösen erre a KP-ra
Intézményünk nyelvtanfolyamokat szervez kilépő hallgatók számára	52,8%	39,3%	7,9%
Intézményünk nyelvtanfolyamokat szervez belépő hallgatók számára	16,1%	73,6%	10,3%
Intézményünk támogatja a belépő hallgatók szálláskeresését	11,2%	75,3%	13,5%
Intézményünk segíti a belépő diákok szálláskeresését, de nem kínál fel szállást	51,8%	41,2%	7,1%
Intézményünk rövid távú szálláslehetőséget kínál oktatóknak és hallgatóknak egyaránt	39,1%	56,3%	4,6%
Intézményünk különleges tevékenységeket szervez belépő hallgatók számára megérkezésükkor	27,6%	60,9%	11,5%
Intézményünk szabadidős tevékenységeket szervez a hallgatók számára	40,9%	48,9%	10,2%
Intézményünk egészségbiztosítással kapcsolatos információkkal is szolgál	16,1%	75,9%	8,1%

A 4. táblázat azt szemlélteti, hogy a közös képzésben részt vevő hallgatók számára nyújtott szolgáltatásokat nem konkrétan ezen hallgatók számára alakították ki, hanem azok szélesebb körben nyújtott szolgáltatások részei. A közös képzésekben részt vevő hallgatóknak nyújtott szolgáltatások:

nyelvtanfolyamok, szálláskereséssel kapcsolatos támogatás, egészségbiztosítással kapcsolatos információk és különleges tevékenységek a beérkező hallgatók számára.

Az EM-modell arra ösztönzi az intézményeket, hogy kínálatukba és a közös képzések szervezésébe számos szolgáltatást is felvegyenek. Ez az egyik kritérium, amely alapján a közös képzések minősége mérhető. Megjegyzendő, hogy a közös képzések igen ritkán hoznak létre saját szolgáltatásokat. Ez egyrészt igen nehézkes lehet, másrészt az a tény, hogy a nyújtott szolgáltatások az intézmény(ek) sajátja, elősegítheti a hallgatók integrációját az intézmények nagyobb hallgatói szervezeteibe, illetve megakadályozhatja, hogy „külön utakat” járva a hallgatók járuljanak hozzá a kulturális sokszínűséghez.

4.3 AZ EGYÜTTMŰKÖDÉSI MEGÁLLAPODÁS

Az egyetemi koordinátorokat célzó kutatás három olyan kérdést is felvet, amely az együttműködési megállapodással kapcsolatos:

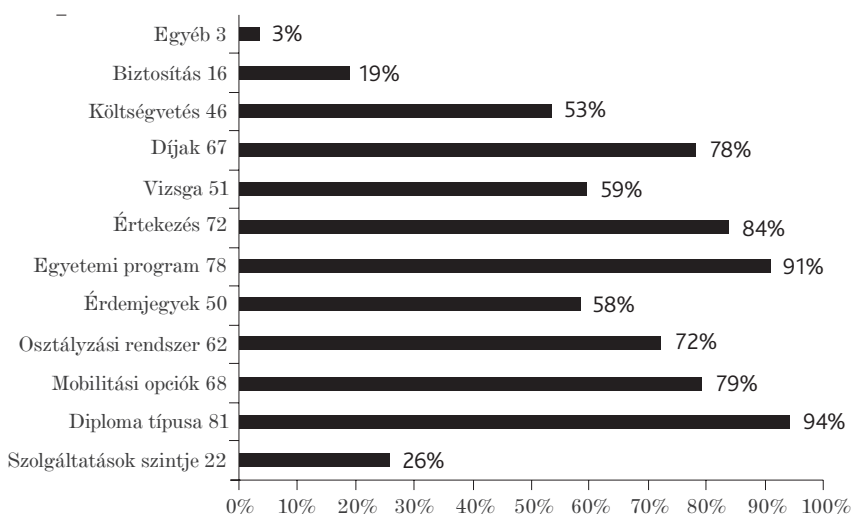
- Van-e olyan együttműködési megállapodásuk, ami szabályozza a konzorciumi szervezetet és a képzés megvalósítását?
- Melyek azok a kérdések, amelyeket az együttműködési megállapodás szabályoz?
- Miért jó az együttműködési megállapodás?

A kérdésre adott válaszok megerősítették az eszköz stratégiai fontosságát, mivel a megállapodás a közös képzések megvalósításában igazi, minőségi változást képes elérni.

Már az első eldöntendő kérdésből kiderült, hogy a minta 95%-a kötött már meg együttműködési megállapodást a közös képzés megvalósítására létrejött konzorciumon belül.

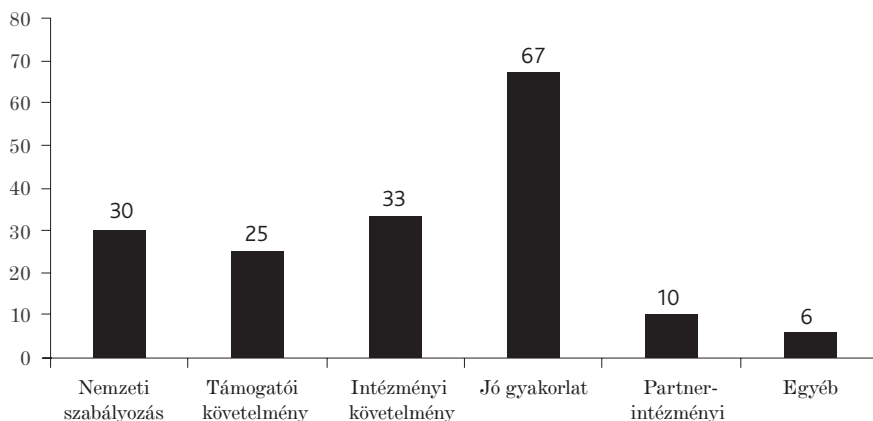
A második, feleletválasztós kérdés azt igyekezett kideríteni, hogy mely kérdéseket szabályozza az együttműködési megállapodás. A válaszokat a 10. ábra mutatja be.

10. ábra: Az együttműködési megállapodás által szabályozott kérdések

Másrésztől, a harmadik kérdés megerősítette azt az elméletet, miszerint az együttműködési megállapodás a közös képzések kialakításának és végrehajtásának elengedhetetlen eszköze. És csakugyan, ahogy az jól látszik a 11. ábrán is a felhasználók döntő többsége válaszolta azt, hogy az együttműködési megállapodást jó gyakorlatnak tekinti, ami segít számos problémát és félreértést megelőzni a képzés során.

11. ábra: Miért jó az együttműködési megállapodás?

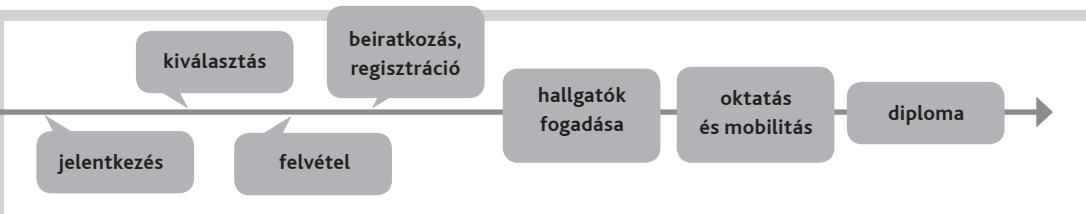

Nehéz elképzelni konzorciumi működést megállapodás nélkül. A kérdőív eredményei megerősítették, hogy lényegében az összes konzorciumnak van ilyen megállapodása. Ugyanakkor a megállapodás által szabályozott konzorciumi együttműködés szempontjai nem egységesek. A JOIMAN-projekt létrehozott egy megállapodásmintát a jelenlegi megállapodások alapján, amelyet a jövő konzorciumai is használhatnak.

5. fejezet

A hallgatók adminisztrációs menetrendje

A kérdőív egy része a hallgatókkal kapcsolatos adminisztratív folyamatokra kérdezett rá a jelentkezéstől a diploma és az oklevélmelléklet végső kiadásáig. Jelen fejezet bemutatja a jelenleg alkalmazott folyamatokat és a fő problémákat, amelyekkel a „hallgatók adminisztrációs menetrendjének” egésze, így a jelentkezés, a kiválasztás, a felvétel, a beiratkozás, a regisztráció, a monitoring, a tanév rendje, az osztályozási rendszer és a végső diploma kiadása során találkozhatnak a hallgatók. Nagy hangsúlyt helyezünk az EM mesterképzések és a nem EM közös képzések közötti különbségekre.

5.1 HALLGATÓI CÉLCSOPORT

A közös képzések kialakításának célja rendszerint az intézmények nemzetköziesítése, hogy a helyi diákoknak nemzetközi oktatási lehetőséget biztosítson illetve nemzetközi hallgatókat vonzzon az intézménybe. Épp ezért a szóba jöhető hallgatók vagy egy EU-tagállam polgárai – csakúgy, mint az intézmény helyi hallgatói és az EHEA-n belüli hallgatók – vagy EU-n kívüli hallgatók, akik Európán kívülről érkeznek, és ezért további szolgáltatásokra van szükségük.

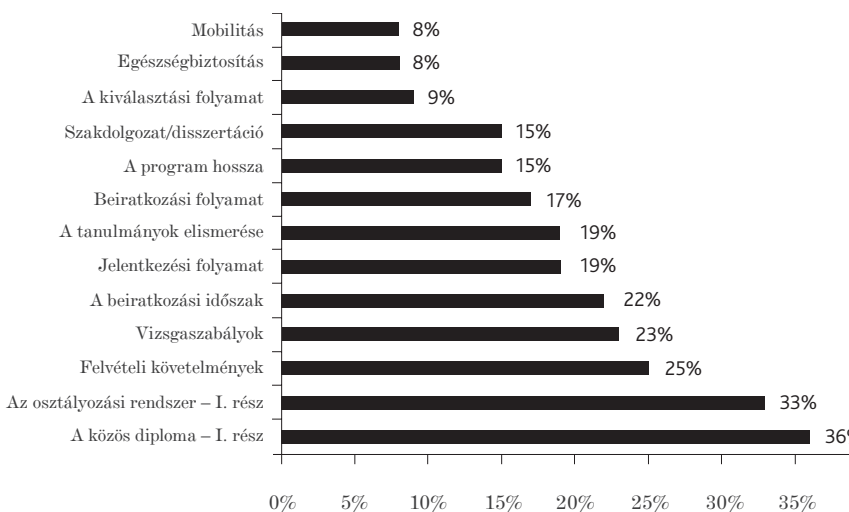
A felmérés szerint az EU-s és az EU-n kívüli hallgatók kezelése között az egyetlen lényeges különbség a tanulmányi vagy az adminisztratív folyamatok tekintetében a felvételi kérelmek elbírálásának hosszában és a jelentkezési folyamatban rejlik. Ennek oka az EU-n kívüli hallgatók vízumigénylési

procedúrájának hossza, illetve az ösztöndíjak (Erasmus Mundus program és a tagállamok egyéb nemzetközi programjai) megszerzésére az adományozók által előírt menetrend.

5.2 A HALLGATÓK ADMINISZTRÁCIÓS MENETRENDJÉVEL KAPCSOLATOS ÁLTALÁNOS PROBLÉMÁK

Mielőtt elemeznénk a menetrend egyes fázisait, célszerű volna a válaszadók által említett, a hallgatói adminisztrációval kapcsolatos fő problémákat és konfliktusforrásokat áttekinteni. Ezeket a problémákat általános formában a 12. ábra, a nemzeti jogszabályok vonatkozásában a 13. ábra, az intézményi szabályozással kapcsolatban pedig a 14. ábra mutatja be.

12. ábra: A közös képzések adminisztrációjával kapcsolatos konfliktusforrások

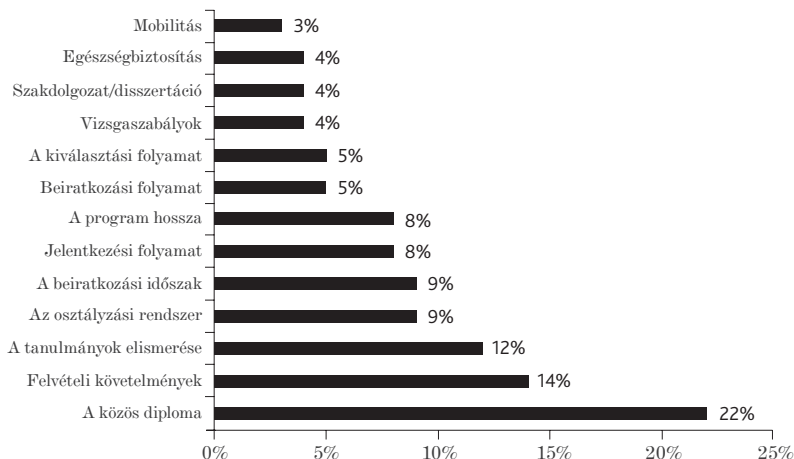
A válaszadók előtt álló legnagyobb kihívást a közös diploma átadása (36%) jelenti az osztályozási rendszerekkel kapcsolatos nehézségek (33%) előtt. Az előzőnél a problémát a formátum, a közös diploma jogi elismerése és akkreditálása jelenti. Az osztályozási rendszerekkel kapcsolatban elmondható, hogy azok partnerenként eltérők, így az érdemjegyek átvétele és konverziója a partnerintézmények között önmagában problémás.

További problémát jelent: a felvételi követelmény (25%) az intézményes szabályozás miatt; a vizsga szabályzat (22%), a beiratkozási időszak (22%) miután a tanév nem egységes a partnerintézmények között, a jelentkezési folyamat (19%), a tanulmányok elismerése (18%), a beiratkozási folyamat (17%), a képzés hossza (15%) és a disszertációs folyamat (15%). A kiválasztási folyamat (9%), az egészségbiztosítás (8%), és a mobilitás (8%) kevésbé problémás területek.

A közös diplomák kiadásával kapcsolatos problémák többsége a nemzeti jogszabályok közötti ellentétekből ered, ahogy azt a 13. ábra is mutatja. A felvételi követelmények és a nemzeti jogszabályok között előfordulhatnak ellentmondások (14%) is.

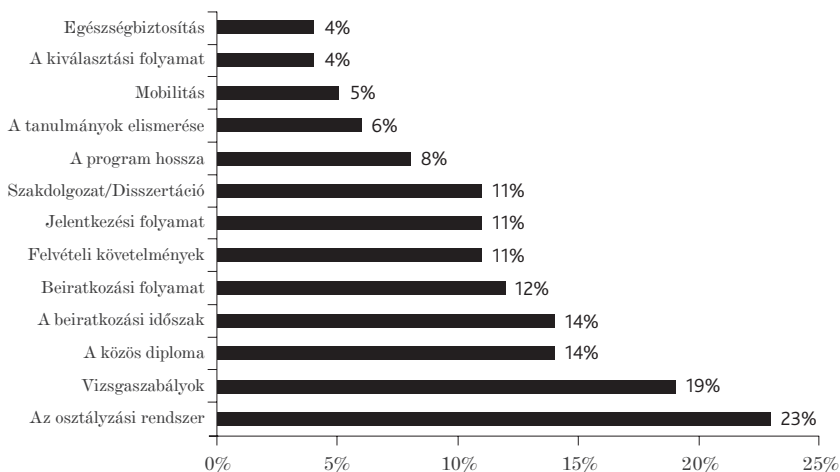
Majdnem az összes válaszadónak sikerült a problémát orvosolnia (83%). A tanulmányok elismertetése nemzeti hatáskörbe tartozik, a válaszadók 12%-ának volt vagy van ezzel kapcsolatban egyeztetési problémája. 50%-uk talált megoldást az elismerési problémákra.

13. ábra: A nemzeti jogalkotás és a konzorciumi követelmények közötti ellentéteket okozó problémák

Az intézményi szabályozás és a konzorcium közötti fő kérdés, ahogy az a 14. ábrán is jól látszik, az osztályozási rendszerből ered (23%). Az intézmények 80%-ának sikerült megoldania a nehézséget. A vizsgaszabályok ugyancsak ellentéteket szülhetnek (19%), de az intézmények többségének (87%) sikerült a problémát kezelnie. Továbbá a beiratkozási időszak, a beiratkozási folyamat, a szakdolgozat/disszertáció és a jelentkezési folyamat számára az igazi kihívás gyakran az intézményi szabályozásban rejlő ellentétekből adódik; a válaszadók többségének sikerült orvosolni a problémát.

14. ábra: Az intézményi szabályozási ellentétekhez vezető problémák

Amint az jól látható a 2. ábrán is a közös diploma kiállításával kapcsolatos problémák eredhetnek intézményi ellentétekből, ugyanakkor, ahogy azt korábban már elmondtuk, a probléma legtöbbször a nemzeti jogszabályozással áll összefüggésben.

Az egyetemi naptárral kapcsolatos kérdés arra mutatott rá, illetve részben a tanulmányutak is azt erősítették meg, hogy bár a mintában szereplők 72%-ának sikerült a tanév rendjét a konzorciumi igényekhez igazítani, az nem kellően rugalmas.

A válaszadók többsége ellentéteket tapasztalt vagy a nemzeti szabályozás vagy az intézményi szabályozás vonatkozásában, de többnyire sikerült az intézményi akadályokat elhárítani.

Megoldást rendre vagy a közös képzések általános intézményi szabályainak rugalmas kezelése vagy egy konkrét intézményi közös képzési stratégia elfogadása és alkalmazása hozott. Az első esetben egyes közös képzéseknél a szabvány szabályok alóli kivételezés tud működni (ex-post (az esemény utáni) passzív megközelítés), míg a második esetben az intézmény maga az összes közös képzésre érvényes külön szabályzatot léptet érvénybe (ex-ante (esemény előtti) aktív megközelítés).

Ezt a megközelítést alkalmazták a tanév rendje közötti összhang megteremtésére ott, ahol mód volt a közös képzések rugalmas kezelésére, ahol az általános intézményi szabályzattól el lehetett térni.

5.3 JELENTKEZÉSI FOLYAMAT

A nem EM képzések esetén a konzorciumi partnerek többsége saját jelentkezési eljárásrenddel bír. Néhány konzorcium úgy döntött, hogy a partnerek által alkalmazott jelentkezési eljárások közül egyet kiválaszt, elfogad és alkalmaz.

Az EM mesterképzések esetében létezik egy jelentkezési eljárás az EU-ból származó és egy az EU-n kívüli hallgatók számára; a partnerek többsége ugyanazt a jelentkezési eljárást használja, amit a koordináló intézmény is. Az intézmények 64%-a használ online jelentkezési ívet, ami rendszerint vagy a koordináló intézmény adatbázisán alapul, vagy pedig elérhető az összes partner számára. Ez elősegíti a kiválasztást vagy az előkiválasztást, amely lehetőség bármelyik partner számára rendelkezésre áll a dokumentumok nyomtatása vagy mozgatása nélkül.

A dokumentumok ellenőrzésére a leggyakoribb módszer a központi ellenőrzés, amit (kettőnél több partnerrel működő EM mesterképzések vagy közös képzések esetén) a titkárság vagy az adminisztrációs iroda vagy (kétoldalú programok esetén) a küldő intézmény lát el. Ebben az esetben a válaszadók nagy többsége megbízik a küldő intézményben, miután már egy jó ideje partnerségi viszonyban állnak, és tudják, hogy megbízhatnak egymásban.

Az online jelentkezési folyamat rendkívül fontos az összes program számára, amely nemzetközi hallgatókat kíván vonzani.

Az adatbázison alapuló online jelentkezés, ahol a hallgatók feltölthetik a jelentkezési fájlt, és amely elérhető az összes partner számára, rendkívüli módon meggyorsítja és előmozdítja a kivá-

lasztási eljárást. Ezen rendszerek nagy része nyílt forráskódú platformokon alapul, és viszonylag olcsón beüzemelhető. Ezen kívül rengeteg tapasztalatot osztottunk meg az Erasmus Mundus-partnerek és mindenekeelőtt az EM külső együttműködési eszközt használó konzorciumok között.

A dokumentumok ellenőrzését elegendő, ha az első intézmény elvégzi. A második és a harmadik mobilitási intézménynek célszerű volna elfogadnia az első intézmény által végrehajtott ellenőrzést.

A nyilvántartó hivatalok bevonása a képzés előkészítő szakaszában fontos lehet különösen, ha az intézménynek nincs jelentős tapasztalata a közös képzések lebonyolításában annak érdekében, hogy elkerülhető legyen a hallgatók későbbi elutasítása formai okokra hivatkozva az után, hogy a konzorcium vagy az első intézmény már elfogadta a pályázatot.

Az ENIC–NARIC központokkal kialakítandó jó kapcsolat elősegítheti és felgyorsíthatja az ellenőrzési folyamatokat. Az ENIC–NARIC központok lényeges információval szolgálhatnak az egyetemi diplomák elismerésével és a más államokban töltött tanulmányokkal kapcsolatban.

5.4 A KIVÁLASZTÁSI FOLYAMAT

A legtöbb közös képzés kiszűri a jelentkezéseket, mielőtt megkezdéné a kiválasztást. Néha ezt a koordináló intézmény titkársága, időnként pedig a partneregyetem végzi. A fő tendencia az, hogy a koordináló intézmény átvilágítja az összes jelentkezést, majd szétosztja azokat az összes partnerintézmény között, akik azután osztályozzák a jelentkezőket egy előre meghatározott közös osztályozási folyamat alapján.

A kiválasztás leggyakoribb kritériumai:

- Formai követelmények;
- egyetemi kiválóság;
- motiváció;
- nyelvi ismeretek (ez leginkább nyelvvizsgát jelent). Esetenként nemzeti ügynökség is részt vesz a nyelvi ismeretek megítélésének folyamatában;
- referenciák/referencia levelek;
- kutatási tapasztalat.

A válaszadók többsége (71%) nem igazolja a nem formális ismereteket, pl. a szakmai tapasztalatot a jelentkezések elbírálásakor. Akik mégis, azok bekérik a jelentkezők önéletrajzát, a kísérő levelet, és esetenként a munkáltatói papírokat. Másrésztől azonban a szakmai tapasztalatot mint kiegészítő információt majdnem az összes válaszadó figyelembe veszi a kiválasztási folyamatban.

A minta 70%-a közös kiválasztási eljárást fogadott el. A képzések többsége, amely nem használ közös kiválasztási eljárást, kétoldalú képzés.

Ahol azonban közös kiválasztási folyamat működik, a partnerek rendszerint elő-kiválasztást tartanak és a végső döntést a kiválasztással megbízott, a felek által létrehozott vegyes bizottság hozza. A vegyes bizottság dönt a jelentkezések elfogadásáról, az ösztöndíjak odaítéléséről az évente megrendezésre kerülő üléseken. A bizottságot a részt vevő intézmények képviselőiből delegálják. A bizottság rendszerint egyetemi oktatókból áll. Egyes esetekben a bizottság tagjai közt szerepelnek adminisztratív munkatársak is. A legtöbb esetben a programban részt vevő összes intézmény egyetemi koordinátora is tagja a bizottságnak.

A válaszadók jelentős többségénél a kiválasztási kritériumrendszer megegyezik a konzorciumon belül, annak érdekében, hogy az elő-kiválasztás egyazon „osztályozási rendszer” szerint történjen. A legtöbb közös képzésben az együttműködési megállapodásban már szerepel előre meghatározott osztályozási eljárás.

Egyes esetekben a kiválasztási folyamat nem valami különleges eljárást jelent, hanem a helyi képzések esetében alkalmazott szabvány kiválasztási folyamatot. Ezekben az esetekben az egyetemi jóváhagyást követően az összes jelentkezést hivatalosan jóvá kell hagynia a központi adminisztrációnak. Ha egy hallgató nem teljesíti a formai követelményrendszert, a jelentkezést visszaküldik a tanszékre további vitára.

EM Mesterképzések: A legtöbb egyetem az EACEA³ 8-lépéses kiválasztási folyamatát alkalmazza. Az esetek többségében a koordináló intézmény szűri a jelentkezéseket az EM kritériumoknak való megfelelés szerint. A fennmaradó jelentkezéseket a vegyes bizottság értékeli ki és állítja sorrendbe.

Az ösztöndíjra nem jelentkező hallgatók rendre kiválasztásra kerülnek már az előválogatás során a partnerintézmények által előre meghatározott közös kritériumrendszer szerint.

Nem EM képzések: A nem EM programok többsége a hallgatókat helyi szinten válogatja. Az egyes intézmények a jelentkezéseket sorrendbe állítják, a végső kiválasztást pedig egy vegyes válogató testület végzi. A hallgatók közvetlenül a koordináló vagy az eredeti intézménynél adhatják le jelentkezésüket. A határidők rendszerint egységesek.

Kétoldalú nem EM képzések: A kiválasztást többnyire a küldő intézmény végzi; a végső döntés joga azonban a fogadó intézményé. A kétoldalú programokban a kiválasztási folyamat hasonlatos az Erasmus csereprogram hallgatói válogatáshoz.

5.5 BEIRATKOZÁS ÉS REGISZTRÁCIÓ

A beiratkozás és a regisztráció meghatározásai országról országra eltérőek. A válaszok többségénél a regisztráció és a beiratkozás kifejezések az adminisztráció szempontjából ugyanazokat a lépéseket foglalják magukba. Lehetővé teszi az intézmények számára a jelentkezők adatainak felvételét az adatbázisukba és biztosítja a hallgatók követését és a végső tanúsítvány átadását.

A JOIMAN meghatározása⁴ szerint a beiratkozás „a hallgató felvétele az egyetemi hallgatói névsorba a hallgató egyetemi életének, ügyeinek irányítása érdekében (pl. tandíj, mobilitás, eredmények, diploma stb.)”, ezzel szemben a regisztráció „a (csere) hallgató adatainak felvétele az intézmény hallgatói adatbázisába annak érdekében, hogy a hallgató megkapja diák azonosítóját, a hozzáférési jogot a létesítményekhez, eszközökhöz, mint pl. könyvtár, elektronikus tanulmányi rendszer stb., és a jegyzetekhez”. Más szóval cserehallgató nem regisztrálhat az egyik egyetemen anélkül, hogy be lenne iratkozva egy másikba. A közös diplomát kiállító konzorciumok többségénél a hallgatóknak be kell iratkozniuk a koordináló intézménybe a diploma kiállításához. Ezután regisztrálniuk kell minden egyes intézményben, amelyet látogatnak.

Az EM mesterképzések esetében a beiratkozást az esetek döntő többségében a koordináló intézmény bonyolítja le. Az ilyen típusú programok esetében a hallgatók a tandíjait a koordináló intézmény részére fizetik és fizetési felmentést kapnak a többi fogadó intézménytől. Az EU hallgatók rendszerint abba az intézménybe iratkoznak be, amelyikbe eredetileg jelentkeztek.

³ Ld. Európai Bizottság, Erasmus Mundus 2009–2013: programfüzet 15. o.

⁴ Ld. mellékelt JOIMAN szöveget

A nem EM képzések esetében a hallgatók leginkább a koordináló intézménybe iratkoznak be, majd az első évben regisztrálnak az általuk választott partneregyetemen. A regisztráció a partneregyetemen legtöbbször ingyenes, mert a diákok már befizették a tandíjat a koordináló intézmény részére. Bizonyos képzések esetén a hallgatók beiratkozása a partneregyetemre automatikusan megtörténik, ha megszületik a döntés a felvételükről. A hallgatók emellett regisztrálhatnak a konzorcium egyetemein is, függetlenül attól, hogy hol töltik mobilitási éveiket.

A „beiratkozás” és a „regisztráció” kifejezések meghatározása országról országra, sőt akár intézményről intézményre eltérő lehet. Az Erasmus Mundus program bevezette a „konzorcium által beiratott” kifejezést. Nem szabad elfelejteni, hogy az EM-konzorciumok nem jogi személyiségek és a beiratkozás a konzorciumokba nem helyettesítheti a beiratkozást valamely intézménybe. Éppen ezért rendkívül fontos, hogy a partnerek közötti tárgyalások a képzés előkészületi stádiumában figyelembe vegyék a beiratkozás kérdését, hogy megvitassák és harmonizálják a beiratkozás formai követelményeit annak érdekében, hogy a hallgatók hozzáférhessenek a szolgáltatásokhoz (bejegyzések átvitele, diploma és oklevélmelléklet kiállítása) és diplomájukhoz bármely intézményben.

5.6 HALLGATÓK FOGADÁSA ÉS A MOBILITÁS

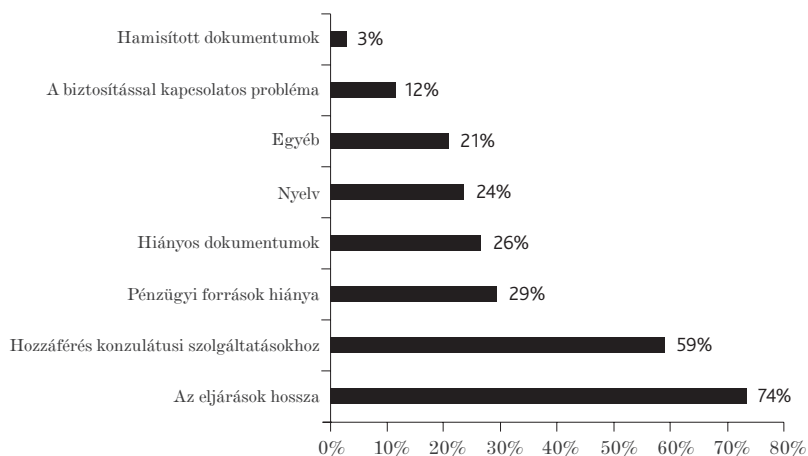
A mobilitás jelentheti nemzetközi hallgató beiratkozását egy képzési programba, illetve cserehallgatók beiratkozását másik intézménybe, hogy külföldön végezzék tanulmányaikat.

A külföldi képzést megkezdő nemzetközi hallgatók mobilitásával kapcsolatos egyik legnagyobb nehézséget a szolgáltatások fogadása és az országonként eltérő bevándorlási adminisztratív követelményeknek való megfelelés jelenti.

Ebben a tekintetben a legnagyobb probléma a nemzetközi hallgatók számára a vízum, illetve egyes esetekben a tartózkodási engedély megszerzése. Ez a két jelenség igazi kihívást jelent a helyi képzésekre jelentkező nemzetközi hallgatók számára és épp ezért még több problémát okoz olyan közös képzések számára, amelyekben az EU-n kívüli hallgatóknak egyenlő EU tagállamba kell beutazási és tartózkodási engedélyt kérniük.

A minta 38%-a válaszolta azt, hogy az EU-n kívüli hallgatóknak nehézséget okoz a vízumügy-intézés. Az EM mesterképzések esetén ez a mutató 44%. A mesterképzések merev menetrendje miatti hosszú eljárás, ami rendszerint képzés előtti nyelvtanfolyamot is tartalmaz, illetve a konzuli szolgáltatásokhoz való hozzáférés jelenti a fő problémát. A hallgatók körében probléma a nem megfelelő pénzügyi háttér, amennyiben nem áll rendelkezésre megfelelő forrás a bankszámlájukon; ez elsősorban a nem EM hallgatókra vonatkozik, akik nem mindig élhetnek az EM-hez hasonló bőkezű ösztöndíjakkal. Végezetül, néhány hallgató jelezte, hogy nehézséget jelentett egyes, a konzulátusnak benyújtandó dokumentumok beszerzése, illetve a nyelvi felkészültség igazolása.

15. ábra: Vízummal kapcsolatos problémák

Az egyetemek által gyakran említett problémát a nemzetközi hallgatók „tartózkodási engedélyének” beszerzése jelenti. Különösen a koordináló intézménynél rövidtávon tartózkodó hallgatók számára okoz ez nehézséget, akik, ha nem kapják meg a tartózkodási engedélyt elindulásuk előtt, gyakran a határról kényszerülnek visszafordulni.

Nem könnyű általános megoldást találni a vízummal kapcsolatos problémákra, miután általános szabályként elmondható, hogy a konzulátusok saját hatáskörben és eltérő eljárási rend szerint döntenek a vízumok kiadásáról.

Érdekes lehet tudni, hogy az Erasmus Mundus nemzeti irodák rendszerint együttműködnek a közös képzések koordinátoraival és az intézményekkel, és egyfajta összekötőként működnek a konzulátusok között világszerte. Az Erasmus Mundus program támogató és segítőkész szerepe egyértelműen érezhető, ugyanakkor sajnos az EM-en kívüli közös képzések nem élvezhetik ezt a szintű támogatást.

Az alábbiakban néhány ajánlást fogalmazunk meg a vízumok kiállításával kapcsolatban a felmérés nyílt kérdéseire adott válaszok alapján:

- Együttműködés az adminisztratív testületekkel, nagykövetségekkel.
- Igazolások, dokumentumok küldése közvetlenül a konzulátus részére.
- Beavatkozás a külügyminisztérium részéről.
- A befogadó nyilatkozat minél gyorsabb kiadása.
- Pénzügyi támogatás nyújtása kimagasló tanulmányi eredményt elérő hallgatók részére, miután a hallgatónak gondot okoz a mobilitáshoz szükséges megfelelő anyagi forrás meglétének igazolása. Ilyen esetben az egyetem is nyújthat anyagi támogatást.
- A vegyes konzorcium által nyújtott támogatási szint növelése.

A tartózkodási engedély kérdésének vonatkozásában elmondható, hogy néhány egyetemnek sikerült a problémát megoldania hivatalos megállapodások aláírásával, illetve egyszerűen a nemzeti hivatalokkal történő jó kapcsolat kialakításával, ahogy erre számos utalás történt a tanulmányutak során.

A beiratkozott nemzetközi hallgatók kezdeti mobilitásán túl, a mobilitás a közös képzéseknek is létfontosságú eleme a tanulmányi programokon belül még akkor is, ha egyes esetekben a válaszadók a közös képzésekről azt írták, hogy „a hallgatók fizikai mobilitása” nem jellemző.

A következő bekezdésben megpróbáljuk bemutatni a potenciális koordinátorok számára a lehetséges mobilitási programok jellemzőit a jelenlegi közös képzések alapján.

A mobilitási időszak rendszerint egybeesik a tanulmányi időszakokkal, ami 3 négyhónapos vagy 2 hathónapos szakasz lehet. A mobilitásra szükség lehet akár felsőfokú tanulmányokon kívül is, pl. kurzusidőszakon kívüli (nyári vagy téli) intenzív tanfolyamok, szakmai gyakorlat végzése, vagy projektmunka esetén.

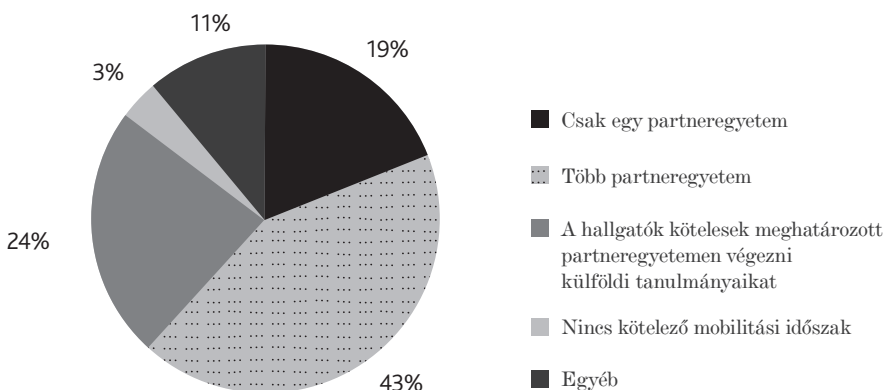
A mobilitás átlagos hossza egy év. Ez érvényes az EM mesterképzések, a nem EM mesterképzések és a kétoldalú együttműködések esetén is.

Az EM mesterképzések többségében a kint tartózkodás utolsó 6 hónapja kutatással, ritkábban szakmai gyakorlattal telik. Ezekben az esetekben a szakmai gyakorlatot vagy a honi intézményben végzik a mobilitási időszak után, vagy valamely partnerintézményben, amely szakosodott kutatási lehetőségeket kínál.

A megvizsgált képzések némelyike törzskurzusokat ajánl az egyes intézményekben, meghagyva a kezdő intézmény kiválasztásának lehetőségét a hallgatónak, illetve bemutatja az intézményről intézményre eltérő szakterületeket. Más képzések olyan megoldást kínálnak, ahol a hallgatók megkezdik tanulmányaikat valamely intézményben, majd a mobilitási időszakot a többi partnerintézmény egyikében töltik (*Mesterutazás*-modell).

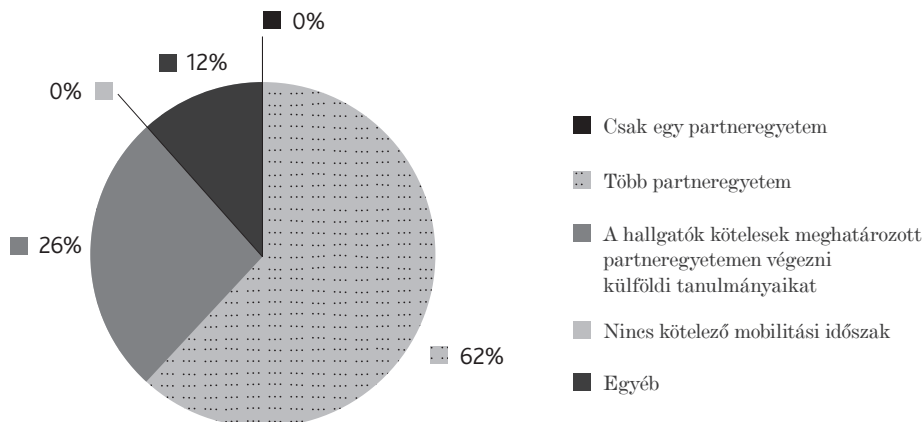
A válaszadók többsége (43%) nyilatkozta azt, hogy lehetővé tette hallgatónak, hogy a mobilitási időszakot akár több partnerintézményben töltsék el. A válaszadók 24%-ánál a hallgatónak nincs választási lehetősége és kötelesek külföldi tanulmányaikat a meghatározott partneregyetemen végezni. Más konzorciumok úgy döntöttek, hogy a mobilitást a kurzusokhoz kötik, de a mesterszakdolgozat vonatkozásában szabad kezet adnak a hallgatónak.

16. ábra: Hány mobilitási lehetőség közül választhatnak a hallgatók?

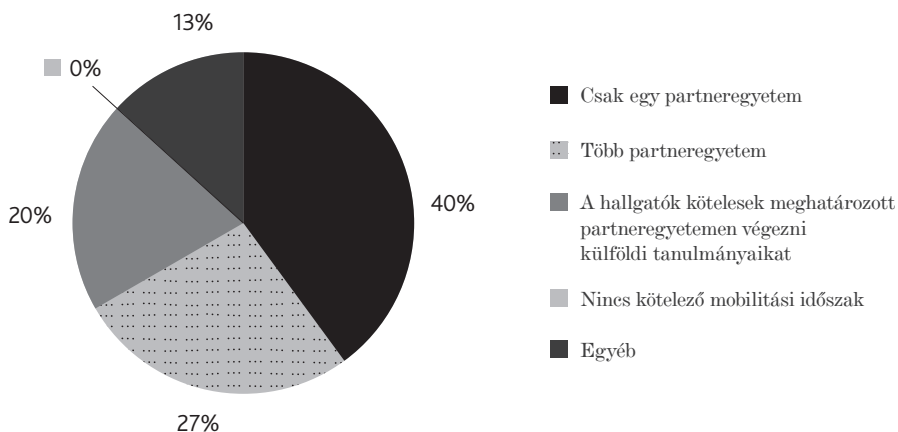
Az EM mesterképzések többsége azt nyilatkozta, hogy jó néhány partnerintézménynél kínálnak mobilitási lehetőségeket (ez a képzés egyik formai követelménye). Ugyanakkor 26%-uknál a mobilitásról a konzorcium dönt (17. ábra).

17. ábra: Erasmus Mundus mesterképzések

A többes vagy közös diplomát adó nem EM képzések esetén az összes lehetőség elérhető.

18. ábra: Nem Erasmus Mundus közös képzések

Ahogy az a fenti leírásból is kiténik, számos mobilitási opció/modell közül lehet választani. A következőkben néhány kiemelt példát mutatunk be:

Bizonyos vagy akár az összes egyetem által kínált közös törzskurzusokat adó képzések, ahol a hallgatók megkezdik a képzést + egy szemeszternyi szakosodott mobilitás programot, majd vissza-

térnek a honi intézménybe a kutatói vagy projektmunka elvégzésére. A kutatói munka elvégezhető a felsőoktatási intézményen kívül is.

„Utazási képzések”: fix mobilitási időszak, az összes hallgató ugyanabban az intézményben kezd. Ez az opció költségesebb azon hallgatók számára, akiknek egynél több mobilitási időszakot kell eltölteniük, de itt a programban az összes hallgató együtt van a program elejétől a végéig.

„Kétoldalú mobilitási képzések” esetében a hallgatók egy évet töltenek el az első, majd egy újabb évet a második intézményben. Ez idő alatt végzik el a szakdolgozathoz szükséges kutatómunkát. A mobilitási opció ebben az esetben lehet meghatározott vagy szabadon választott az intézményben érvényben lévő szabályok függvényében.

Intenzív modulokat tartalmazó képzéseknél a hallgatóknak lehetőségük van a fenti modellek alapján hosszú mobilitási időszakot választani, vagy intenzív bentlakásos modult, ami rendszerint az előadásokon kívüli időszakban szerveződik az összes hallgató jelenléte mellett.

Konzulens, aki lehet egykori hallgató is, megbízása mobilitási tanácsadással vagy integrációs feladatok elvégzésével jelentős előrelépés lehet a szakon kínált mobilitási szolgáltatások javítása érdekében.

5.7 MONITORING

A tanulmányi fejlődés nyomon követését az esetek többségében a képzést nyújtó intézmény végzi (83%), mivel a hallgatók tanulmányi munkáját a hallgatókkal napi kapcsolatban lévő intézmények lényegesen hatékonyabban tudják figyelemmel kísérni. A fennmaradó 17% a közös képzésekért felelős testület révén követi nyomon az előrehaladást.

A válaszadók mindössze 57%-a nyilatkozta azt, hogy tanulmányi szerződést használnak, ám ez az adat azt is igazolja, hogy a kérdéses képzések valóban integráltak és a diákoknak nincs szüksége tanulmányi szerződésre a tanulmányi program eredményeként, illetve, hogy a modulokat és az oktatási egységeket közösen alakították ki és fogadták el.

Legtöbbször a hallgatók egy helyi koordinátorhoz vannak rendelve, aki a közös képzésben részt vevő hallgatók tanulmányi fejlődését követi nyomon. Ez nem akadályozza meg a képzés keretein belül oktató egyetemi tanárokat abban, hogy nyomonkövessék a kurzusok alakulását és a vizsgákat.

A helyi koordinátorok rendszerint jelentést készítenek megfigyeléseikről és észrevételeikről a közös képzés vagy a minőségbiztosítási testület részére.

A kettős diplomát adó nem EM képzések esetében a tanulmányi fejlődést általában mindkét egyetem figyelemmel kíséri.

Példa a képzés nyomon követésére a felmérés alapján

A közös képzés testület évente tart megbeszélést az egyes helyi koordinátorokkal az „értékelésről és a tervezésről”. Beszámolnak a tanáraik által tartott oktatásról. Ezeket a beszámolókat összevetik azokkal a hallgatók által kitöltött yomtatványokkal, amelyeken minden egyes kurzust értékelnek. Ezek után a közös képzések testülete ajánlásokat tesz az egyes partneregyetemnek az oktatással kapcsolatban. Ezeket az ajánlásokat elküldik a partneregyetemnek hivatalos jóváhagyásra.

A hallgatók általi értékelés lehetővé teszi a közös képzések más szempontjainak ellenőrzését: „a hallgatóknak átadott információ, tesztek és vizsgák szervezete, az érzékelt terhelés, felajánlott mentorálás, szállásügyek, stb.”

Minden helyi koordinátor szoros kapcsolatot ápol az adott felsőoktatási intézményben az általános egyetemi koordinátorral. Ha a helyi intézmény szakmai stábjában változás áll be, a helyi koordinátornak és az általános koordinátornak meg kell győződnie arról, hogy az új tanár tisztában van a közös képzés szerkezetével.

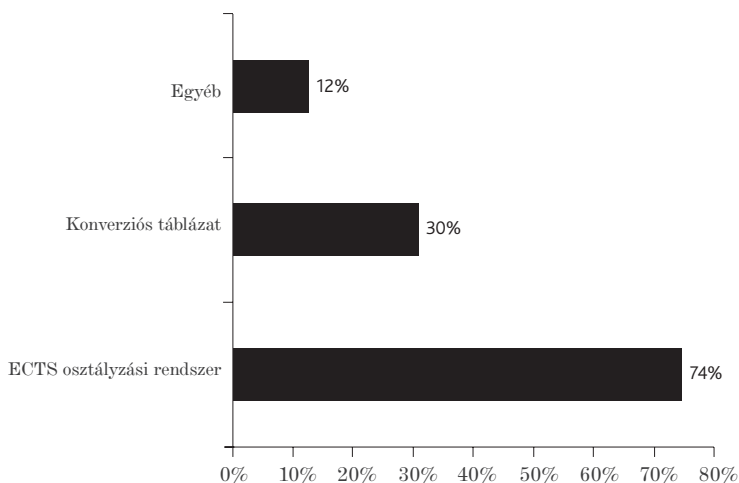
5.8 AZ OSZTÁLYZÁSI RENDSZER

Egyes konzorciumoknak évekig tartott megoldani a nemzeti osztályzási rendszerek közötti különbségekből adódó problémákat. Ennek részben az az oka, hogy az ECTS osztályzási rendszere nem megfelelően kerül alkalmazásra, ami számos félreértéshez vezet. A válaszadók közül néhányan azt állítják, hogy az ECTS osztályzási rendszer nem elégséges az érdemjegyek konvertálásához, mert az ECTS skála számos eltérő interpretációra ad lehetőséget mind kvantitatív (A = legfelső 10%, B = következő 25%), mind kvalitatív módon (A = kiváló, B = jó stb.).

És bár a minta nagy többsége alkalmazza az ECTS osztályzási rendszert az érdemjegyek átváltásához, 24%-uk ezen kívül használ más átváltási táblázatot is. Az „Egyéb” válaszlehetőséget megjelölő 12% saját osztályzási rendszert alakított ki, ahogy azt a 19. ábra is mutatja. Egyes esetekben az érdemjegyek nem, csak a kreditpontok kerülnek átvitelre.

Sok esetben konverziós táblázatokat használnak azok a közös képzések is, amelyek intézményei nem használják az ECTS osztályzási skálát, de az is előfordul, hogy azért tekintenek el az osztályzási rendszer használatától, mert a konverziós táblázatot Erasmus csere célokra alakították ki és fogadták el a közös képzések esetében.

19. ábra: Az érdemjegyek átvétele

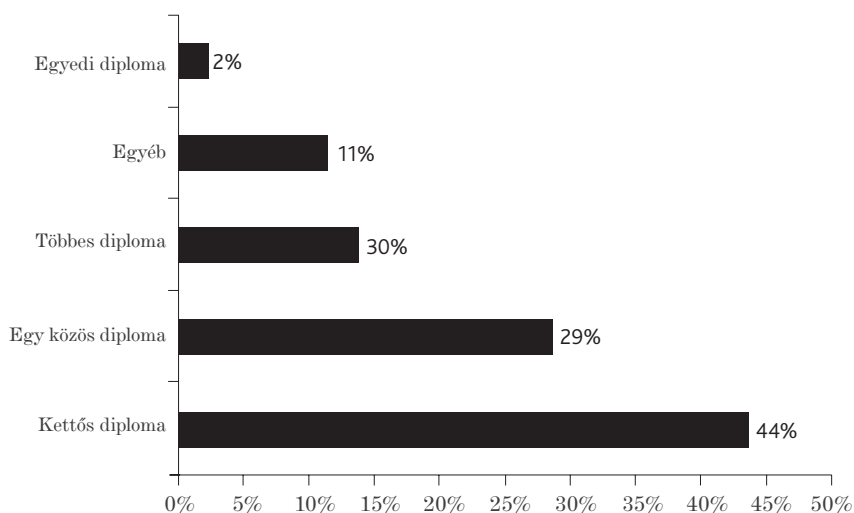

Ha az osztályzási rendszert megfelelően alkalmazzák az intézmények, és a statisztikát a tanszéki vagy programszinten rendszeresen elvégzik, az ECTS osztályzási skála tűnik a legmegfelelőbb és legigazságosabb eszköznek az érdemjegyek átváltására. Ahol ez nem lehetséges, ott egy ad hoc létrehozott átalakító táblázat is elfogadható alternatíva lehet.

5.9 A DIPLOMA ÉS AZ OKLEVÉLMELLÉKLET KIADÁSA

A mintánkban szerepel kettős, közös és többes diplomát nyújtó közös képzés. Amint azt a 20. ábra is mutatja a válaszadók többsége kettős diplomát ad. A minta több, mint negyede állít ki közös diplomát. Az „egyéb” választ megjelölők közül sokan állítanak ki egyedi intézményi diplomát és egy konzorciumi közös oklevelet. Néhány intézmény közös diploma képzés megvalósítását tervez a várható nehézségek és a megvalósítás várható hossza ellenére is.

20. ábra: A kiállított diploma típusa

Közös diploma: Az esetek többségében a közös diplomát a koordináló intézmény nyomtatja és állítja ki. Egyes esetekben a közös diplomát az az egyetem állítja ki, amelyiknél a hallgató leadta és megvédte a diplomamunkáját. A partnerintézmények rektorai aláírják a diplomát, ami rendszerint hosszú hónapokat vesz igénybe. Az esetek többségében, ha a diplomák kinyomtatása és rektori aláírása már megtörtént, a konzorciumok megszervezik a diplomaátadási ünnepséget.

A közös diploma definíció szerint olyan oklevél, amely lehetőség szerint tartalmazza az összes partner logóját és a rektorok aláírását. Továbbá a diploma megnevezését nemzeti nyelven, illetve hivatkozást a nemzeti szabályozásra, amely felhatalmazza az intézményt a közös diploma kiállítására. Egyes válaszadók olyan közös okleveleket állítanak ki, amelyeket a nemzeti szabályozás nem ismer el, és amelyek a nemzeti szabályzások alapján nem helyettesítik az intézmény által kiadott diplomát.

Ilyen esetekben a diploma jelképes és nem tekinthető valódi közös diplomának, mert nem illik rá a közös diploma elfogadott meghatározása⁵.

Kettős és többes diplomák: a kettős vagy többes diplomák kiadásának eljárása ritkán tér el a helyi képzések normál eljárásától. Egyes esetekben az első diplomát a koordináló intézmény állítja ki, amit automatikusan kiad a másik intézmény is. Más esetekben a diplomát az az intézmény állítja ki, amelyikben a hallgató megvédte a diplomamunkáját; a hallgató kérésére a diploma egy későbbi időpontban is kiadható.

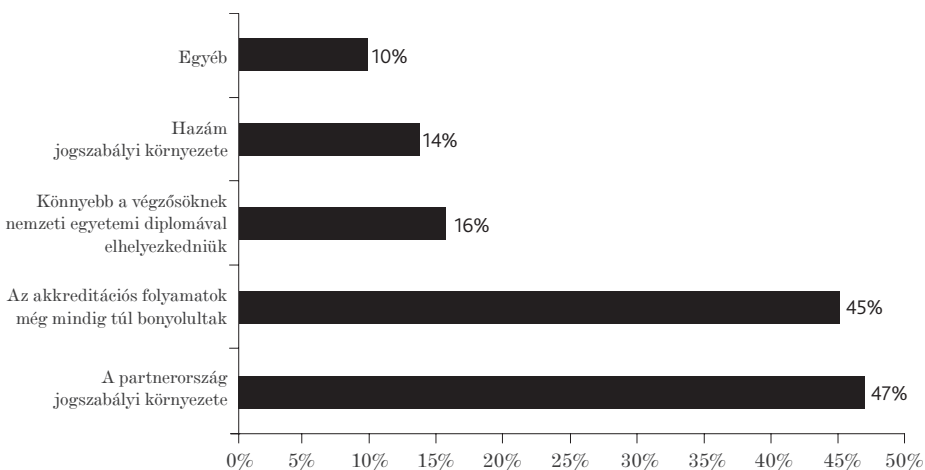
Ahogy azt az 5.1. pont sejteti, a közös diplomák kiállítása továbbra is a közös képzés koordinátorok legnagyobb kihívása.

A legfontosabb okok vagy a nemzeti jogszabályokhoz vagy az intézményi szabályokhoz köthetők. A közös diplomák akkreditációs eljárását még mindig túl bonyolultnak tekintik és a partneregyetemek szabályozása nem mindig kompatibilis a közös diploma átadásával.

Néhány válaszadó jelezte, hogy a közös diplomákat nem ismeri el a munkaerőpiac; a mintának csupán 16%-a véli azt, hogy a hallgatóknak könnyebb közös diplomával elhelyezkedniük, mint kettős vagy többes diplomával.

Fontos figyelembe venni, hogy a közös képzés forradalmasította a felsőoktatás kultúráját és idő kell ennek megemésztéséhez az egyetemeknek is, de még inkább a külvilágnak. A „közös diploma munkaerő-piaci elismerésének” problémája kettős: egyrészt az egyetemek és a hallgatók félnek olyan „papírokat bemutatni”, amelyek külsejükben eltérnek a hagyományostól; másrésztől nem egyszerű megmagyarázni, hogy miben is rejlik a közös diploma és még inkább a közös képzések hozzáadott értéke.

21. ábra: A közös diploma kiállítása ellen felhozott érvek

Oklevélmelléklet és közös oklevélmelléklet: A válaszadók 81%-a állít ki oklevélmellékletet. Az OM a diplomával együtt kerül kiállításra a válaszadók 67%-ánál. Ugyanakkor a közös oklevélmelléklet kiállítása már kevésbé gyakori (40%). Az OM még mindig viszonylag új eljárásnak számít sok

⁵ Az ESU közös diploma meghatározása: „olyan diploma, amit legalább két, integrált képzést kínáló felsőoktatási intézmény állít ki, és amit hivatalosan elismernek azokban az országokban, amelyekben a diplomát kiállító intézmények találhatóak.”

egyetemen és a közös képzések nemzetközi dimenziója látszólag nem befolyásolta az OM kiállításának gyakorlatát. Ami még ennél is ritkább és konzorciumi szinten még ma is sokat vitatott gyakorlat, az a közös OM kiállítása (Litvániában törvény tiltja) és az ezzel kapcsolatos technikai problémák.

A közös diploma kiállításának folyamatát bele kellene foglalni az együttműködési megállapodásba. Két fő problémát azonosítottunk a közös diploma kiállításával kapcsolatban: egyrészt a nemzeti és a nemzetközi törvényeket és jogszabályokat nem minden esetben módosították megfelelően; másrészt, a hallgatók és gyakran még a közös képzések koordinátorai sincsenek meggyőződve arról, hogy a munkaerőpiac készen áll az ilyen innovációk befogadására.

A fenti problémák megoldásához elengedhetetlen az érdekeltek, és különösen a nemzeti oktatási minisztériumok részvétele, de fontos lehet még a nemzeti egyesületek, mint pl. a rektori konferencia, a nemzeti ügynökségek és az EB szerepe is. Ezek a szereplők egyrészt képesek a változások, a törvényi szabályozás módosításának fontossága mellett érvelni, másrészt képesek növelni a hallgatók között és a munkaerőpiacon a közös diplomával és annak értékével kapcsolatos ismereteket. Más szóval, a közös diploma vonzerejét még el kell magyarázni és meg kell értetni a hallgatókkal és a vállalatok vezetőivel is.

6. fejezet

A közös képzések pénzügyi igazgatása

A közös képzések befektetést igényelnek az intézmények részéről a képzések szervezésének és megvalósításának járulékos költségei fedezetére. Ez a befektetés lehet többlet humán erőforrás, többlétszolgáltatás vagy ösztöndíj, de akár közvetlen anyagi támogatás is. Az Erasmus Mundus program bevezette a tandíjakra vonatkozó közös irányelv követelményét, ami korábban szinte teljesen ismeretlen volt Európában az EM előtti korszak közös képzései esetében. Mindenesetre szükség van az ez idáig Európában sem harmonizált tandíjak és díjak kérdésének harmonizálására, azzal együtt, hogy a kérdés az érintett országok szociális rendszerével is összefügg. Az Erasmus Mundus ebben az értelemben felszínre hozta az EU-n belüli nemzeti és intézményi különbségeket, és megkívánja az eltérő nemzeti megközelítések összehangolását, sőt, harmonizációját is. Ezért keltették fel a fenti problémák és kérdések a JOIMAN-projekt érdeklődését, ami így kutatási tevékenységének egy részét a terület feltérképezésére szánta.

Az alábbi rész a pénzügyi kérdéseket feldolgozó projektcsoporthoz tartozó eredményeit mutatja be. A felmérés a tandíjak felhasználásának, elosztásának, az ösztöndíjak és a közös képzések fenntarthatóságának kérdéskörét veszi górcső alá, különös tekintettel az alkalmazott eljárásokra és legfontosabb problémákra. Nagy hangsúly került az EM mesterképzés és a nem EM közös mesterképzés közötti különbségek azonosítására. A vizsgálat figyelembe vette a FOI-k által Európában alkalmazott eltérő finanszírozási rendszereket, valamint a tandíjakra és az ösztöndíjakra vonatkozó eltérő nemzeti szabályokat.

6.1 A NEMZETI SZABÁLYOZÁS

A közös képzések pénzügyi adminisztrációjának egész kérdése szorosan kapcsolódik az egyetemi autonómia és az állami szabályozás között fennálló kölcsönhatáshoz. Az egyetemek rendszerint nem kérhetnek tandíjat tetszés szerint. Sok európai országban a szabályozás célja ezért az, hogy

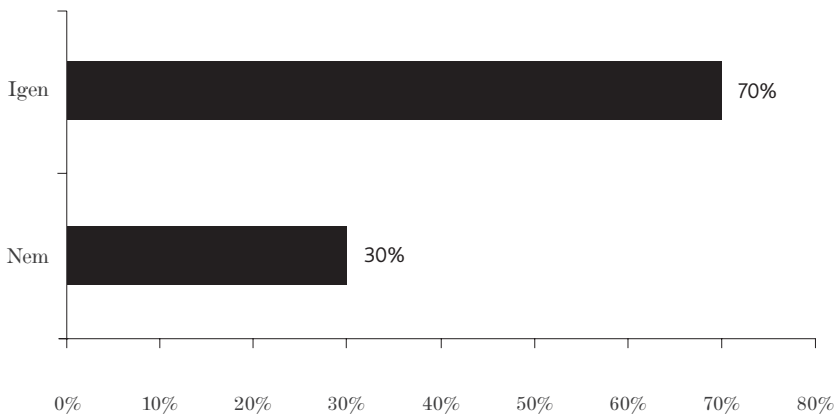
fenntartsa a hallgatók közötti társadalmi kohéziót. Úgy tűnik, hogy a tandíjra vonatkozó nemzeti jogszabályok az oktatáshoz való eltérő európai megközelítéseket tükrözik. Bizonyos országokban az oktatás a közjő része, míg máshol az oktatás az egyéni boldogulás kulcsa, ezért a résztvevőknek fizetniük kell érte. Ugyanakkor a (felső)oktatás változó jellege globalizálódó világunkban politikai szinten tudatosítja a jogszabályok kiigazításának fontosságát sok országban. A globalizáció nem torpan meg az egyetemek bejáratánál – az európai egyetemek növekvő diverzifikációja, a köztük fennálló verseny a globális oktatási piacon ugyancsak erős befolyást gyakorol erre a folyamatra is.

A JOIMAN-projekt 2009 őszén elvégzett egy felmérést. Az alábbiakban pillanatképet adunk a jelenlegi helyzetről az egyes érintett országokban működő intézményekben dolgozó kollégáktól kapott beszámolóik alapján. A kutatás a mesterképzések tandíjaival, az állampolgársággal, a közös diplomák egyedi szabályozásával és az EM mesterképzésekkel kapcsolatos jogi helyzet feltérképezését célozza. A felmérés eredményét a projekt honlapján mutatjuk be.

6.2 TANDÍJAK

A jelenlegi felmérés és a 22. ábra szerint a 89 válaszadó több, mint kétharmada számol fel tandíjat.

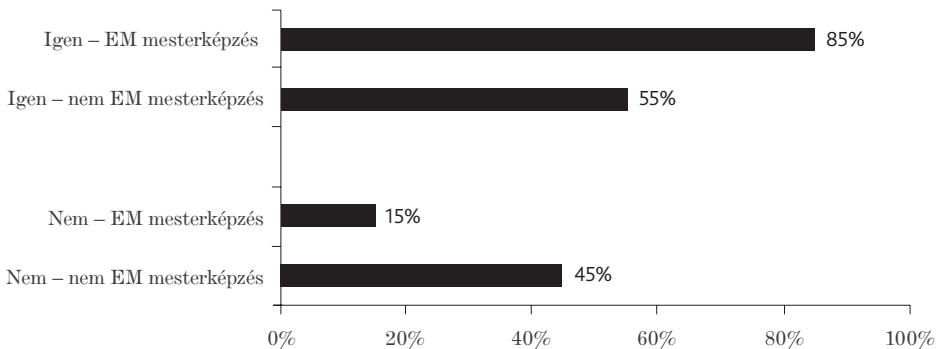
22. ábra: Tandíjalapú közös képzések

A tandíjról való lemondás elsődleges magyarázata a jogi korlátozásokban rejlik. Kb. 20%-a azon intézményeknek, amelyeknek lehetőségük van lemondaniuk a tandíjról, kifejezetten ezt nyilatkozta. Ez azzal van összefüggésben, hogy a tandíjmentes képzések olyan államokban futnak, amelyekben vagy nincs jogi lehetőség a tandíj kivetésére, vagy amelyekben az ingyenes oktatás hosszú múltra tekint vissza és a helyzetet nem kívánják megváltoztatni. Ezek közé tartozik Norvégia, Németország (néhány szövetségi tagállam), Szlovénia és Finnország.

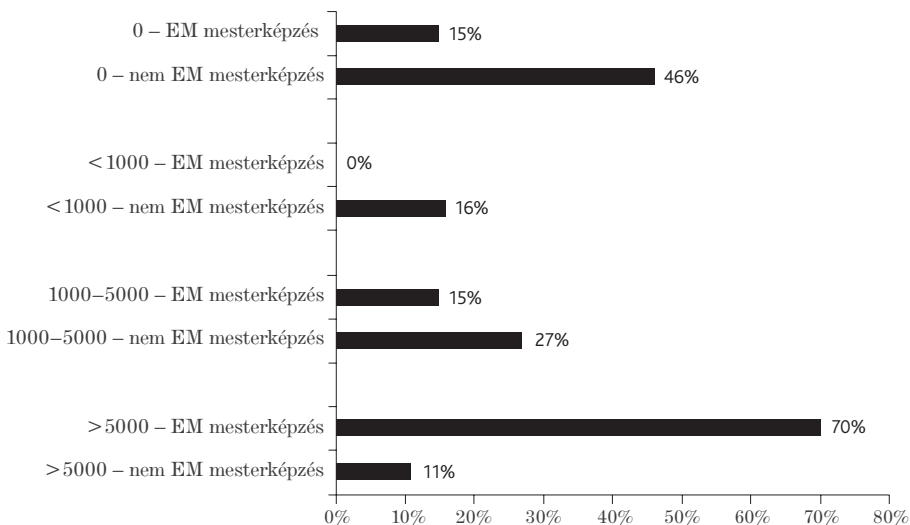
Érdeemes ugyanakkor megjegyezni, hogy a jogszabályi sokszínűségeen kívül van még egy fontos különbség az EM mesterképzés és a nem EM közös képzés között. Az előbbi az esetek lényegesen nagyobb hányadánál tandíjköteles. Összességében az EM mesterképzések 85%-a tandíjköteles, míg a fennmaradó 15% leginkább a jogi akadályok miatt nem számít fel tandíjat. Összehasonlításként, a nem EM mesterképzéseknek mindössze 55%-a tandíjköteles, míg a fennmaradó 45 az intézmények, illetve a kormány teljes támogatását élvezzi.

23. ábra: Tandíjak – EM mesterképzés kontra nem EM mesterképzés

A pénzügyi helyzettel kapcsolatos másik jelentős eltérés a tandíjak maximális mértékében rejlik. Ahogy azt a 24. ábra is mutatja, az EM mesterképzések kurzusainak 70%-a kerül 5 000 eurónál többbe, szemben a nem EM mesterképzések 11%-ával. A nem EM mesterképzések többsége (45%) egyáltalán nem számít fel tandíjat, 27%-uk számít fel 1 000 és 5 000 euró közötti összeget. Az EM mesterképzés tandíjak átlagos maximuma (nem beszámítva a tandíjmentes kurzusokat) több, mint kétszer olyan magas (6 982 euró), mint a nem EM mesterképzés tandíjak maximuma (2 961 euró). Ugyanez mondható el az átlagos minimális tandíj összegéről az EM mesterképzések esetében (2 367 euró). Ugyanakkor a nem EM mesterképzések átlagos minimum tandíja mindössze 1 013 euró.

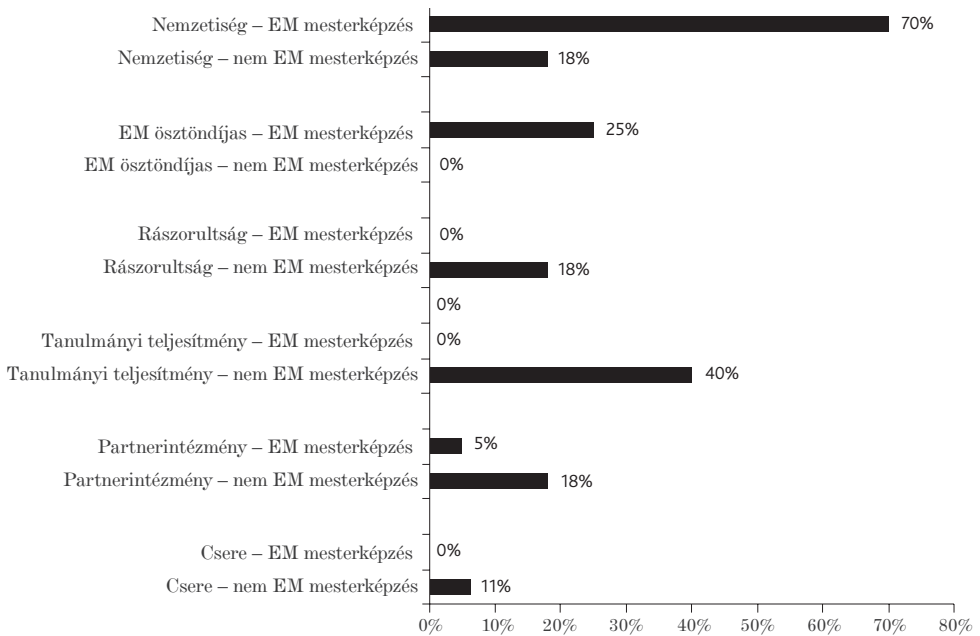
24. ábra: Tandíjak euróban – EM mesterképzés kontra nem EM mesterképzés

Bár a tandíj maximuma az EM mesterképzés esetében viszonylag magas, az EM mesterképzések mindössze 28%-a számít fel egységes tandíjat az összes hallgató esetében. Többségük különböző kritériumok alapján különbözteti meg a hallgatókat. A két legfontosabb szempont a származási ország (EU kontra nem EU tagállam) (70%) és az EM ösztöndíjak megléte/nem léte (25%).

Összehasonlításként a nem EM mesterképzések 26%-ánál, ha egyáltalán számítanak fel tandíjat, mindenkinek egységesen kell fizetnie. Továbbá a nem EM mesterképzést indító konzorciumoknál a megkülönböztetés alapjául szolgál még a tanulmányi teljesítmény (40%), a rászorultság (18%), a nemzetiség (18%), és hogy a kérdéses hallgató partner- vagy nem partnerintézmény tagja-e (18%).

25. ábra: A tandíj felszámításának feltétele – EM mesterképzés kontra nem EM mesterképzés

Az EM mesterképzés-konzorciumokon belül az EU-ból és az EU-n kívülről érkező hallgatók különböző mértékű tandíjat fizetnek. Bár az EU-n kívüli hallgatók rendszerint nem fizetnek magasabb tandíjat, ez mégsem segíti elő a beiratkozott hallgatók közötti társadalmi kohéziót. A nem EM közös képzések elsősorban a hallgatók tanulmányi teljesítményét veszik alapul a differenciált tandíjak megállapításánál. Bár a jelentkezők teljesítménye feltételezhetően az EM mesterképzések esetén is a fő szempont, a válaszadók szemében mégis inkább a nemzetiség tűnik elsődlegesnek. A teljesítményt mint tényezőt erősíteni kellene vagy legalábbis láthatóbbá, érzékelhetőbbé kellene tenni.

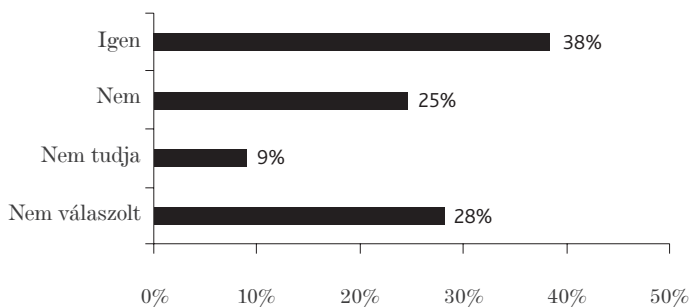
A tanulmányutak arra is rámutattak, hogy egyes esetekben az intézmények külön szabályozás elfogadását kérték az egyetemi vezetőségtől annak érdekében, hogy vagy emelhessek a

tandíjat, vagy eltérő tandíjakat róhassanak ki nemzetiség alapján. Azon intézmények számára, amelyek részt kívánnak venni az Erasmus Mundus programban, ez egy fontos figyelembe veendő szempont a program megvalósítása előtt.

Figyelembe véve a konzorciumokat és azok tandíjra vonatkozó politikáit megállapítható, hogy többségük ugyanannyi tandíjat vet ki az összes partnerintézményben (26. ábra: 38% szemben 25%-kal).

A tanulmányutak jó része arra mutatott rá, hogy a legsúlyosabb problémák azoknál a konzorciumoknál jelentkeztek, amelyek tagjai – a nemzeti szabályozásból adódóan – eltérő mértékű tandíjat vetnek ki, pl. amikor a brit egyetemek tandíját a skandináv egyetemek tandíjaival kell összeegyeztetni. Beszámoltak arról is, hogy a hallgatók állampolgárság szerinti megkülönböztetése, pl. amikor az EU-n belüli és kívüli hallgatók eltérő mértékű tandíjat fizetnek, ugyancsak problémás. A társadalmi kohézió ebből a szempontból lényeges szempont.

26. ábra: A közös képzések esetében egységes éves tandíjat kivető konzorciumok

Éppen ezért elengedhetetlen a potenciális partnerek jogi helyzetének ellenőrzése. A közös képzések tervezési/előkészítési szakaszában elengedhetetlen az adminisztratív vagy jogi osztályok bevonása, amivel elkerülhetők a partnerek közötti jogi konfliktusok, de a projekt későbbi szakaszában akár még az esetleges bírósági ügyek is megelőzhetők.

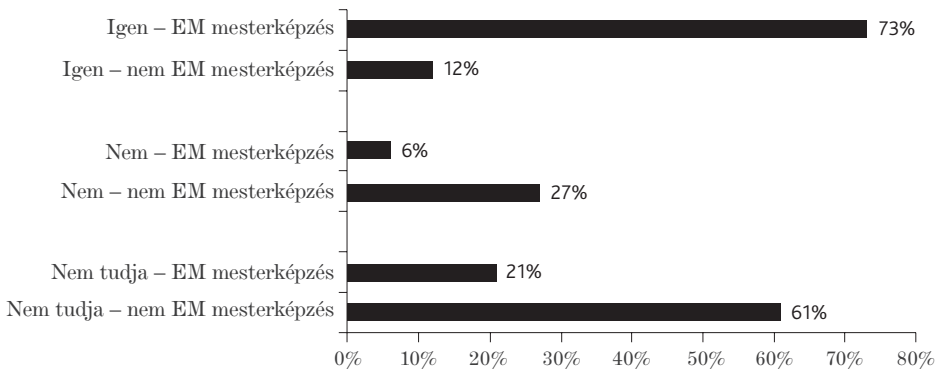
A közös képzések indítása előtt kell meghatározni a tandíjak és egyéb díjak mértékét is. A problémák megoldására példa lehet a tandíjak részleges visszatérítése „jogilag nehéz helyzetben lévő” államok diákjainak. Másik opcióként célszerű volna beazonosítani azokat a kiadásokat, amelyek nem kapcsolódnak közvetlenül az oktatáshoz (a tandíjon belül) és ezeket a költségeket elosztani a partnerek között azok jogi helyzetének figyelembevételével. Ez utóbbi esetben adott időn belül az egyes (a közös képzések oktatási és adminisztratív feladataiban részt vevő) partnerintézményeknek jóhiszeműen kellene megállapítaniuk a rájuk eső részt tényleges részvételük függvényében.

Az Erasmus Mundus program paraméterei és az eltérő vagy akár ellentétes nemzeti szabályozások közötti távolság áthidalható a program, a részt vevő intézmények, és hallgatók sikerének érdekében.

Ha a konzorciumokon belül az azonos tandíjakat vizsgáljuk, érdemes a képzéseket itt is EM mesterképzés és nem EM mesterképzés szerint megkülönböztetni. Az EM mesterképzés-konzorciumok 73%-a közös tandíjpolitikát alkalmaz (27. ábra), míg ugyanez a nem EM közös mesterképzések mindössze 12%-áról mondható el.

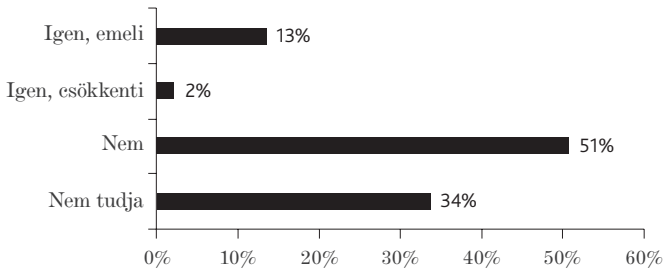
A meglepő, hogy a nem EM mesterképzések esetében háromszorosa a „Nem tudja” válaszok száma, ami arra enged következtetni, hogy a partnerintézmények közötti átláthatóság az EM mesterképzések esetében inkább biztosított, mint a nem EM mesterképzéseknél.

27. ábra: A tandíjak egyenlő megosztása a konzorciumon belül – EM mesterképzés kontra nem EM mesterképzés

A jövő terveivel kapcsolatban (28. ábra) elmondható, hogy a legtöbb konzorcium (51%) nem tervez változtatásokat a tandíjak tekintetében. Sok esetben ezt a jogszabályi környezet vagy a nemzeti szabályozás, illetve bizonyos esetekben a hallgatók anyagi helyzete sem teszi lehetővé. A viszonylag magas „Nem tudja” válaszok száma miatt gondolhatnánk, hogy a minta egy harmadának a tandíj nem feltétlenül lényeges kérdés a fenntarthatóság szempontjából.

28. ábra: A következő három évben tervezett változások a tandíj vonatkozásában

Az a struccpolitika jele is lehet, ha a közös képzések tandíjpolitikájával vagy a tandíjak jövőjével kapcsolatban nincs világos elhatározás. A kontinens egyetemi kultúrájában a közös képzések mögött meghúzódó, elsősorban egyetemi vagy tudományos motiváció, úgy tűnik, egyáltalán nem foglalkozik pénzügyi szempontokkal. Ez az egyik ok, amiért fontos felhívni az oktatási szakemberek figyelmét az adminisztratív problémákra. Továbbá marketing szempontból is helyesebb volna egy jó terméknek csökkenteni az árát, mintsem emelni. Ugyanakkor a közös képzések egyetemi/tudományos minősége egy adott piaci helyzetben kulcsfontosságú kérdés ebben a tekintetben is.

A tandíjakról szóló fejezet rövid összefoglalása: Európában hagyományosan igen jelentős a tandíjakra vonatkozó nemzeti szabályozások közötti különbség. Egyes államokban, mint például az Egyesült Királyságban, Hollandiában, Portugáliában stb., minden képzés tandíjköteles, míg más országokban, pl. az északi államokban, egyáltalán nincs tandíj (egyelőre). Ez az eltérés a közös képzések tandíjaiban is megjelenik. A tandíjról való lemondás elsődleges magyarázata a jogi korlátozásokban rejlik. Ez azzal van összefüggésben, hogy a tandíjmentes képzéseket olyan országokban kínálják, amelyekben a tandíj kivetése vagy jogilag nem lehetséges, vagy az „ingyenes” egyetemi oktatás hagyományát kívánják fenntartani. Ezekre példa Norvégia, Finnország, Németország (egyes szövetségi tagállamok) vagy Szlovénia.

Feltételezhetőleg az EM mesterképzések megengedhetik maguknak, hogy a hallgatóknak teljes tandíjat számítsanak fel, mivel az EM márkanévnek köszönhetően a képzések jóval vonzóbbak az oktatási piacon. Egy másik lehetséges magyarázat szerint az EM mesterképzés hallgatói rendkívül bőkezű ösztöndíjat kapnak az Európai Bizottságtól.

A konzorciumok tagjai eltérő mértékű tandíjat számítanak fel. Bizonyos esetekben az eltérés az országok jogszabályi korlátozásaival magyarázható. A probléma megoldására az egyik létező modellben a konzorcium valamely tagja (koordinátor) szedi be a tandíjat és osztja azt szét a partnerek között. Ugyanakkor egyes államok (pl. Norvégia) nemzeti szabályozása ezt a gyakorlatot is tiltja.

Általában az EM mesterképzések konzorciumi formában jobban szervezettek és egységes irányelveket követnek. A nem EM mesterképzés alapú konzorciumok viszont nyitottabbak a partnerek igényeinek kielégítésére és a jogi akadályok leküzdésére. Egyes konzorciumok vagy egyáltalán nem, vagy csak nagyon alacsony tandíjat számítanak fel. Ez azt jelenti, hogy az intézmények saját forrásaikat kénytelenek befektetni vagy kormányzati támogatástól függenek. A képzés szempontjából ez az intézmények egyre erősödő függőségéhez vezet. Ugyanakkor a nem pénzügyi indíttatású befektetés ugyancsak emelheti a képzés minőségét, és nehézségek esetén külső finanszírozással biztosíthatja a támogatást.

6.3 ÖSZTÖNDÍJAK

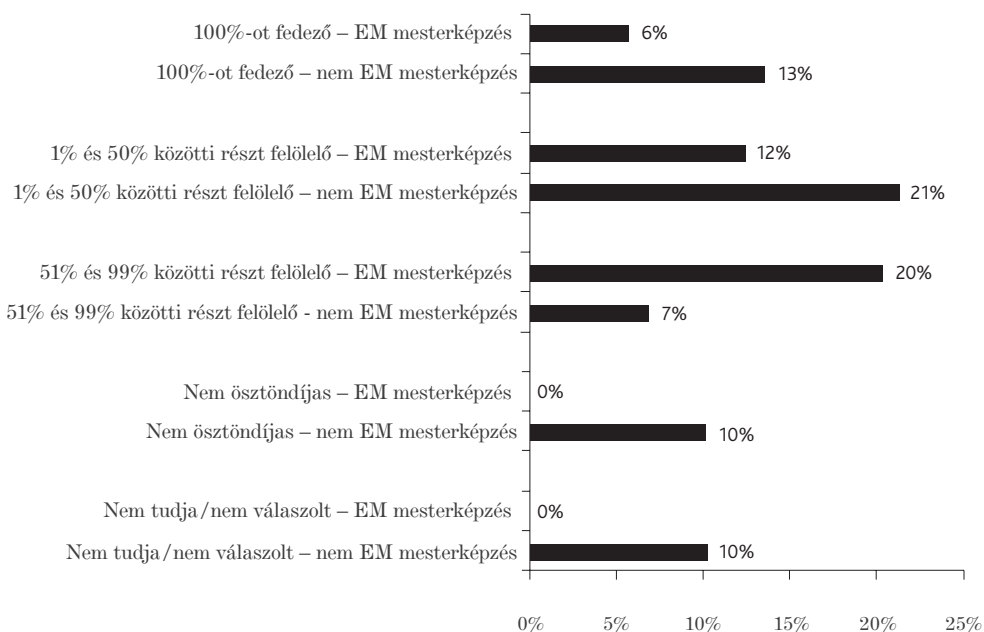
A közös képzések legfontosabb pénzügyi vonatkozású kérdései természetesen szorosan kapcsolódnak az ösztöndíjakhoz, és azok elosztásához. Az ösztöndíjra tekinthetünk úgy is, mint a pályázók és a hallgatók közötti társadalmi kohézió erősítésének eszközére.

Egy adott képzésen belül a hallgatók többsége, közel 80%-a részesül ösztöndíjban szemben azzal a 10%-kal, akik nem. A fennmaradó 10% nem válaszolt a kérdésre. A közös képzések több

mint fele nyújt ösztöndíjat a hallgatók több mint felének, míg 17 program az összes hallgatót segíti ösztöndíjjal, és mindössze 10% nem nyújt semmilyen formában ösztöndíjat. A pénzügyekkel, pl. a költségek fedezetével kapcsolatos többi kérdéssel összehasonlítva azok aránya, akik nem hallottak az ösztöndíjakról vagy nem válaszoltak volna, viszonylag alacsony (10%).

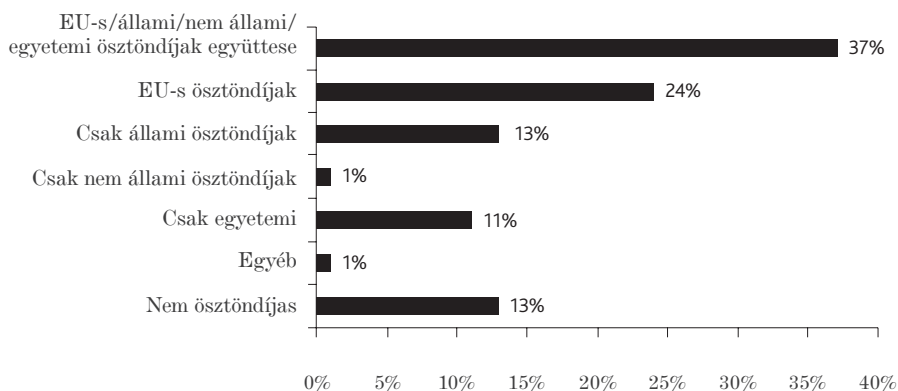
Az EM mesterképzés és a nem EM közös mesterképzéseket különválasztva elmondható, hogy mind a 34 EM mesterképzés, amely válaszolt a kérdésre, kínál ösztöndíjat. Sőt, az EM mesterképzések jóval magasabb számban nyújtanak ösztöndíjat a hallgatóik felének, mint a nem EM mesterképzések (a 34 EM mesterképzés 68%-a szemben az 55 nem EM mesterképzés 33%-ával). Ennek ellenére a nem EM mesterképzések gyakrabban nyújtanak a hallgatók mindegyikének ösztöndíjat. Az EM mesterképzések és nem EM mesterképzések egyező arányban nyújtanak ösztöndíjat a hallgatók kevesebb, mint felének. Az összes ösztöndíjat nem nyújtó képzés, illetve a kérdésre nem válaszoló megkérdezett a nem EM kategóriába tartozott.

29. ábra: A hallgatóknak szánt ösztöndíjak % arányosan –
EM mesterképzés kontra nem EM mesterképzés

Az ösztöndíjak nagyrészt EU-s költségvetési és egyéb forrásokból származnak (37%). A 32-ből mindössze 6 program támogatási forrása származik részben a magánszektorból. Az a 13%, melynek a forrása nincs megjelölve, 7 ösztöndíj nélküli képzést jelent.

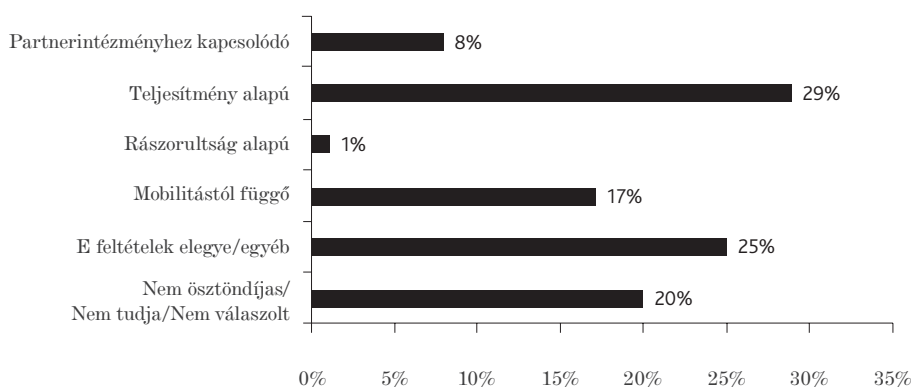
30. ábra: Az ösztöndíjak forrásai

Az ösztöndíjak célját illetően 26 képzés egyáltalán nem adott választ. Az adott válaszokban tandíjakat és megélhetési költségeket (37 válaszadó), a nem EU-s diákok bevonásának szükségességét (12), a diákok általános mobilitását (8), szociális okokat (1), és általános ösztönző célokat soroltak fel. Ebből következik, hogy az EM mesterképzések általában a tandíjról való lemondás miatt keletkező hiányt fedezik, míg a nem EM mesterképzések meghatározó célja az utazási, lakhatási és megélhetési költségek részleges fedezése.

A közös képzések 29%-a teljesítmény alapú rendszerben ítéli oda az ösztöndíjakat egy olyan képzés szerint, amely teljesítmény, rászorultság és egyéb megfontolások (tanterv, stb.) együttesét alkalmazza. 20% megint csak nem tudja, vagy egyáltalán nem válaszol (bár itt meg kell jegyeznünk, hogy ez a százalékarány az ösztöndíj nélküli képzéseket is magában foglalja).

31. ábra: Az ösztöndíjak odaitélésének feltételei

A felmérés lehetőséget adott a válaszadóknak arra is, hogy észrevételeket tehessenek. A hozzászólásokból a következők derülnek ki az EM mesterképzések számára:

1. *válaszadó:* Az ösztöndíjak az EU-n kívüli hallgatók számára túl magasak. Az összeg vonzóbb lehet, mint a képzés maga. Magasabb ösztöndíj kínálása az EU hallgatók számára vonzó.

2. *válaszadó:* Az ösztöndíjak olyan magasak, hogy komoly megkülönböztetést teremtenek azok között, akik részesülnek benne, és azok között, akik nem. Így aztán csak az ösztöndíjas hallgatók vesznek részt.

Emellett a képzések földrajzi helyszíne is nyilvánvaló egyenlőtlenségeket okoz:

3. *válaszadó:* A földrajzi egyensúly azt jelenti, hogy néha egy gyengébb hallgatót kell választanunk. Az EU-ból érkező hallgatóknak szánt ösztöndíjak mértéke túl nagy az olasz diákok és túl csekély a brit diákok esetében. A jövőre nézve tanácsos lenne egyfajta normalizáció a származási ország szerint.

A tanulmányutak során a közös képzések koordinátoraival és adminisztratív munkatársakkal végzett interjúkból kitént, hogy a helyi hallgatókat ösztönözni kell arra, hogy jelentkezzenek egy-egy közös képzésre. Valószínűleg a viszonylag magas tandíjak ijesztik el őket. Az egyik megkérdezett egyetem ennél fogva sikeresen vezetett be egy olyan ösztöndíj rendszert a helyi hallgatók számára, amelynek keretében azok 550 euró beiratkozási támogatást kapnak a közös képzésekre.

Bár a minta túl kicsi általános következtetések levonásához, egyértelmű, hogy az EM mesterképzések lehetőségeiket tekintve jobb helyzetben vannak az ösztöndíjak odaítélését illetően. A költségvetési források (EU-s, állami, egyetemi) jelentős túlsúlyban vannak a nem költségvetési forrásokkal szemben. A képzéseket ösztönözni kell arra, hogy fontolóra vegyék a kapcsolatfelvételt az üzleti szponzorokkal. Ennek pozitív mellékhatásai lehetnek a hallgatók foglalkoztathatóságára és a tanterv tervezésére nézve.

Mi több, az EM mesterképzés ösztöndíjainak összege a (EU-n kívülről származó) hallgatókat sokkal inkább gazdasági, mintsem tanulmányi okok miatt vonzhatja. Ráadásul, néhány EM mesterképzés egyfajta dilemma előtt áll: vagy a szükséges számban toboroznak az adott régióban élők közül, tekintet nélkül a jelentkezők teljesítményére, vagy eltekintenek az EM mesterképzés egy adott régióra vonatkozó felvételi korlátozásaitól, és csak a legjobb diákok számára teszik lehetővé a beiratkozást, azok útlevelétől függetlenül. A hallgató eredményeit mindig döntő súllyal kell figyelembe venni a felvételnél és az ösztöndíj odaítélésénél.

Az EB kétségkívül a helyes utat választotta az Erasmus Mundus második pályázati felhívásánál, azzal, hogy az ösztöndíjat az európai hallgatók számára a kurzus teljes időtartamára ítéli oda. Az ösztöndíjnak az EU-ból és az EU-n kívülről érkező minden hallgatónak ugyanazokat az életkörülményeket kell biztosítania, célszerű volna az ösztöndíjakat ennél is jobban összehangolni a két csoport számára.

Újabb ösztöndíjprogramok nyújthatnának további segítséget egyetemi szinten is a tehetséges hallgatók toborzásához a közös képzésekben alulreprezentált népesség köréből, például, az EU hallgatók közül.

Az intézményi támogatás megint csak döntő fontosságúnak tűnik ebben a tekintetben. Pénzügyi támogatás nyújtható a közös képzésnek akár ösztöndíj formájában, mint az az egyik tanulmányútból kiderül, vagy a képzésnek nyújtott támogatás formájában (lásd a 4. bekeretezett részt).

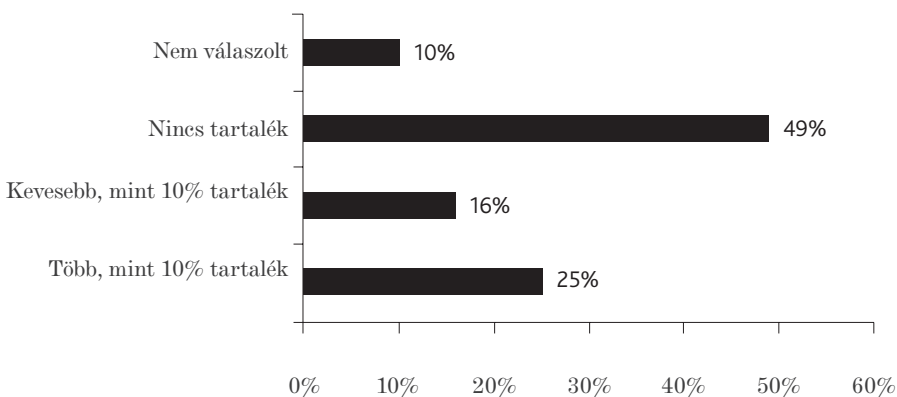
6.4 FENNTARTHATÓSÁG

Amint arról korábban szó volt, gyakori vélemény, hogy a közös képzések az érintett intézmények számára járulékos költségeket generálnak. Még az EM program által támogatott képzéseknek is, amelyek okkal számíthatnak egy bizonyos számú hallgató beiratkozására, fedezniük kell a képzések működtetéséhez szükséges színvonal minőségének megőrzését szolgáló járulékos költségeket. Így, a fenntarthatóság kérdése minden olyan intézményt érint, amely együttműködési programokat kíván tervezni és működtetni, és nem csak azért, mert ez külön figyelmet kap az Erasmus Mundus II. programban.

A közös képzések támogatására tett oktatási és piaci intézkedéseken kívül, egy program lebonyolításakor, ha a kiadások meghaladják a bevételeket, jelentős tényezőként kell számításba venni a tartalékokat. Csak a minta 41%-a jelentette ki, hogy bevételeket tartalékolnak a jövőre nézve (32. ábra). Negyede a tartalékot képző válaszadóknak az éves bevételeinek több, mint tíz százalékát tartalékolja (átlagosan 25%-ot).

Egy olasz egyetem tíz képzéséből, például, csak négy állította, hogy rendelkeznek tartalékkal (közülük kettő 10%-nál többel, míg a másik kettő 10%-nál kevesebbel); egy mintának vett francia egyetem öt képzéséből csak egy tartalékol 10%-nál többet. Ugyanakkor hat osztrák képzésből ötnek van tartaléka (ebből négynek több mint 10%, és egynek kevesebb), egynek pedig nincs.

32. ábra: A fenntarthatóság biztosítására tartalékolt bevételek

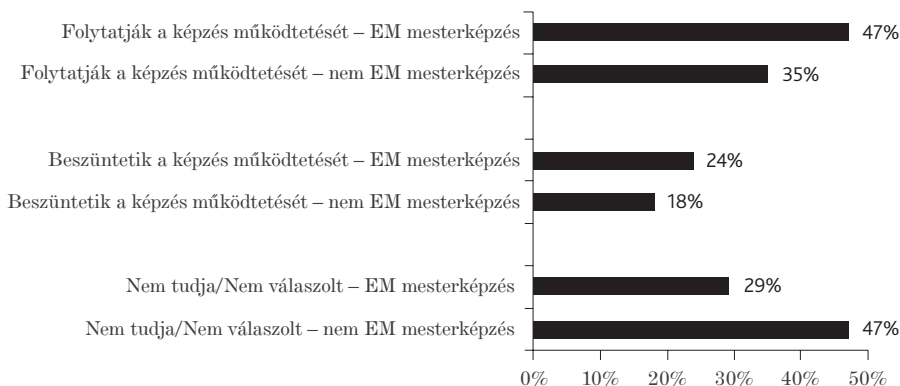

Összegezve, egyfajta sajátos logika, sőt információcsere látszik működni a földrajzi elhelyezkedésnek és a közelségnek köszönhetően. Egyes német és osztrák egyetemek hangsúlyozzák, hogy az esetleges tartalékok csakis magánvállalatoktól származnak. Le kell szögeznünk, hogy a 89 válaszadó 10%-a nem adott választ a fenntarthatóság biztosítását szolgáló bevétel-tartalékok kérdésére.

A fenntarthatóságról szóló rész tartalmazta azt a kérdést is, hogy a külső források megszűnése esetén mennyiben folytatható tovább a képzés. Külön grafikon bemutatása nélkül is levonható a meglehetősen meglepő eredmény: a 89 válaszadóból álló teljes csoport 40%-a nem tudott egy ilyen lehetőség esetére vonatkozó tervről vagy egyáltalán nem adott választ. Ugyanakkor, 39% folytatná a képzést külső finanszírozás nélkül is. Ez egyezik a képzés költségeire vonatkozó megállapításokkal. A többségük állítja, hogy az intézmény vagy a tandíjak fedezik a teljes költségeket.

Ettől az eltéréstől eltekintve, a fenti kérdésben nem látszik meghatározó különbség az EM és a nem EM képzések között. Ez 34 EM mesterképzésnél jelenik meg, melyek közül 16 folytatná külső finanszírozás nélkül is, 8 befejezná a képzést, 10 pedig nem tudja (9), vagy nem válaszol (1).

33. ábra: Folytonosság megszűnt külső finanszírozás esetén – EM mesterképzés kontra nem EM mesterképzés

Úgy tűnik a földrajzi helyszín és közelség sem feltétel. Egyazon egyetemen belül is eltérőek a válaszok. Olaszországban, például, egy egyetem 9 képzéséből 4 folytatná, 2 nem, 2 nem tudja, 1 nem válaszolt; egy másik, olasz egyetem képzései közül 3 folytatná, 3 nem, 3 nem tudja, 1 nem válaszolt.

Sok képzés tervezi, hogy újr pályázik a támogatónál, elsősorban azok, amelyek teljes mértékben EU-támogatástól függenek; körülbelül ugyanannyian választják a több állami támogatáshoz jutás lehetőségét, más megoldás keresését, illetve a képzések kiterjesztését más hallgatókra vagy partnerekre. A 89-ből mindössze három képzés tartja a tandíjmelést az egyetlen járható útnak, és egyetlen képzés tervezi, hogy kizárólag a célcsoportra összpontosít, több EU-n kívüli hallgatót vonzva ezzel magához. A közös képzések fenntartásával kapcsolatos stratégiákra vonatkozó kérdésekre 15% nem válaszolt.

34. ábra: A közös képzés fenntartásának tervezett formái

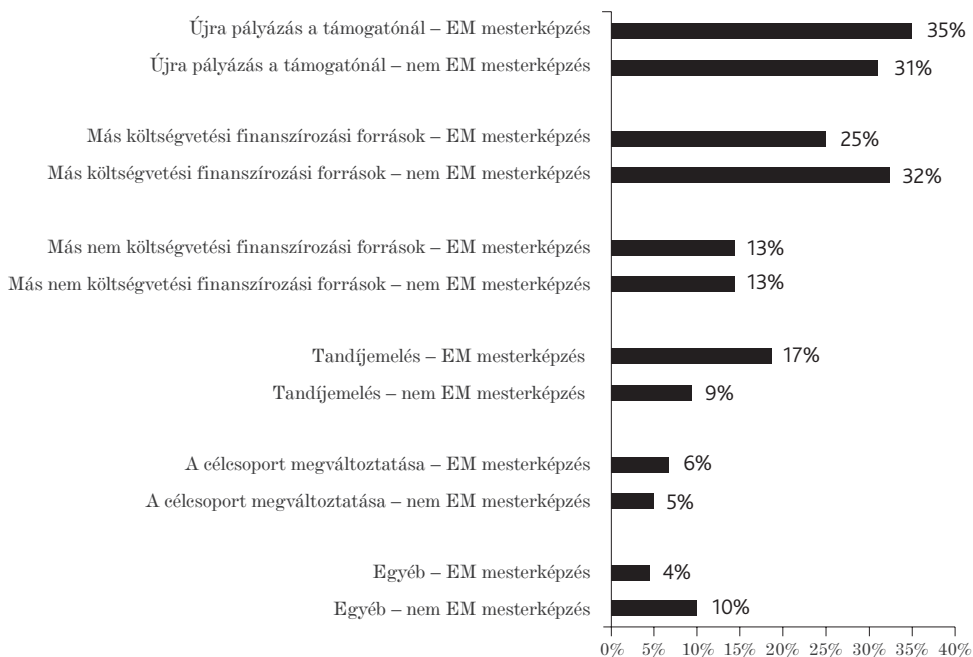
A képzések többsége (59%) egyszerre több megoldást alkalmaz, melyek közül a legnépszerűbb az újr pályázás a támogatónál/más költségvetési finanszírozási források felkutatása. Kevésbé népszerűek az olyan megoldások, mint más költségvetési finanszírozási források keresése vagy a tandíjmelés. További megoldások között szerepel a tanterv átszerkesztése, a nemzetközi hallgatók számának növelése, és a marketing tevékenységek alkalmazása.

35. ábra: A közös képzések fenntartását célzó megoldások együttes alkalmazása – összetétel

A 36. ábrából is kitűnik, hogy amíg a válaszok többségénél nem mutatkozik lényeges különbség az EM mesterképzések és a nem EM mesterképzések között, mégis a tandíjmelés iránti hajlandóság a képzés fenntartása érdekében az EM mesterképzéseknél kicsivel magasabb (17%), mint a nem EM mesterképzéseknél (9%).

36. ábra: Fenntarthatósági stratégiák – EM mesterképzés kontra nem EM mesterképzés

A tandíjnak a következő három éven belül tervezett módosítására vonatkozó kérdés megmutatta, hogy nincs világos elképzelés arról, hogy melyek a legjobb pénzügyi eszközök a képzés fenntartására. A többség (51%) nem készül jövőbeni változtatásokra, és egy ugyancsak magas hányad (34%) nem tudta megválaszolni a kérdést (részben azért, mert a döntés egy konzorciumtól/együttműködési megállapodástól vagy a nemzeti törvényhozástól függ). A tandíjak növelésének fő oka gazdasági gondokkal függ össze (12 képzésből, mely ezt a megoldást választotta, 10 hivatkozott fenntarthatóságra vagy a gazdasági helyzetre) és csak 1 értelt azzal, hogy jobb szolgáltatásokat kíván nyújtani a hallgatóknak.

A válaszadóktól kapott kvalitatív válaszok azt mutatják, hogy a közös képzések nagyon vonzóak a hallgatók számára, és az intézmények profiljának nemzetközivé tétele jelentős előnnyel jár. Ezért a külső források hiánya kulcsfontosságú kérdés. Bár az intézmények elméletileg motiváltak tűnnek abban, hogy beruházzanak, vagy más megoldásokat keressenek, a valóságban előfordulhat, hogy nem lesznek képesek folytatni a képzést a tartalékok hiánya miatt.

Az alábbi megjegyzések néhány tipikus véleményt és szempontot tükröznek:

1. *válaszadó:* Reméljük, hogy a minisztérium és a helyi egyetemek nagyobb érzékenységet mutatnak a nemzetköziesítés ügye iránt.
2. *válaszadó:* A legfontosabb kérdés: a pénz. Az EU finanszírozta a kezdeti lépéseket, de utána elengedtek bennünket, azt remélve, hogy a képzés képes a saját medrében tovább haladni (azaz forrást találni),
3. *válaszadó:* Tekintettel a képzés eddigi sikeres eredményeire, amennyiben felmerül a fedezet hiánya, azon dolgozunk majd, hogy találjunk más megoldást, amivel garantálni tudunk a hallgatóknak legalább valami minimális gazdasági támogatást.
4. *válaszadó:* Azt tervezzük, hogy emeljük a képzés minőségét és fokozzuk a kapcsolatot a munkaerőpiaccal.

A közös képzéseket koordináló válaszadók közel felének egyáltalán nincsenek tartalékai, amivel biztosíthatnák a fenntarthatóságot. Úgy tűnik, az intézmények nagyban motiváltak, hogy folytathassák a képzéseket, annak ellenére, hogy gyakorlati téren komoly gondok mutatkoznak. A külső finanszírozás nélküli közös képzések folytonosságára vonatkozó kérdésekre adott nem létező válaszok magas aránya és a „nem tudom” válaszok a fenntarthatóságot érintő elképzelések hiányát, vagy legalábbis a tisztázatlan feltételekkel való szembesüléskori bizonytalanságot jelzik. Ugyanakkor a megállapításokból az is kiderül, hogy az EM mesterképzések jobban informáltak pénzügyi kérdésekben és szervezettebben gondolkodnak előre a fenntarthatóságot illetően.

Sokan a megkérdezett szakértők közül a vizsgálat során nem tudtak előállni a képzésüket támogató stratégiával. A költségvetési forrásokból származó források felfüggesztésének potenciális lehetősége nem kerül napirendre egészen addig, amíg az nem fenyeget. Az is kiderült, hogy a konzorcium az érintett oktatók személyes kapcsolataira épült; amikor egy koordinátor leköszön, veszélybe kerül a kapcsolati háló. Ezen túlmenően, a közös képzések adminisztratív személyzetét általában a közös képzés bevételeiből fizetik; ha a bevétel elapad, ez a folytonosság is megszűnhet.

Bár a fenntarthatóság általában kiemelt szempont a közös képzéseknél, jelentősége mégis gyakran katasztrofálisan alábecsült, sőt előfordul, hogy a fenntarthatóság kérdése fel sem merül. A képzések általában véve nagymértékben függenek a már bevált finanszírozási forrásoktól és a költségvetési finanszírozástól. Konkrétan az EM mesterképzések már megszokták a költségvetési finanszírozásból eredő kényelmi állapotot. Amíg a közös képzések sikeresen működnek és az érintett személyzet kellőképpen elfoglalt, szinte alig marad energia arra, hogy a jól kitaposott ösvényen kívül új partnereket keressenek az üzleti szférában vagy másutt.

Egy másik lehetséges következtetés az volna, hogy sok közös képzés még nem lett intézményesítve, azaz úgy tekintenek rájuk, mint a felkínált „hagyományos” oktatási program mellett működő ideiglenes pozitív kiegészítésre, vagy egy, a nemzetközi kapcsolatok iránt különösen elkötelezett professzor magánügyére. Pontosan ezért annyira nehéz a képzés fenntartását szolgáló hosszú távú tervet felépíteni nem csak tudományos szempontból, hanem anyagilag is. Az egyik lehetséges megoldás szerint célszerű volna egy, a közös képzések finanszírozásától legalább részben független egységet bevonni az egyetemi adminisztrációba, amely az összes közös képzést koordinálná. Ez az egység a kezdetektől fogva együttműködne a képzésekkel és adminisztratív téren támogatná azokat, biztosítva azok fenntarthatóságát azzal, hogy fejlesztené és nyomon követné a pénzügyi tervezést, tartalékokat hozna létre és kapcsolatot létesítené üzleti vagy egyéb finanszírozási forrásokkal. Az intézmények az egység szolgáltatásaiért cserébe akár díjat is számolhatnak fel a közös képzések felé, így kényszerítve rá azokat a tartalékképzésre a fenntarthatóság érdekében.

Segíthetné a közös képzések koordinátorait, ha egy univerzális terminológia állna a rendelkezésükre (pl. „teljes költségek”, „bevételi tartalék”, „ad hoc-finanszírozás” és a „fenntarthatóság”), hogy előmozdítsa a párbeszédet és az információk megosztását a koordinátorok között, amely egyazon országon, sőt egyazon egyetemen belül sem látszik még működni. Ezzel összhangban, szemináriumokat és konferenciákat kell szervezni, ahol profitálhatnak a kölcsönös tapasztalatokból és felhívhatják a figyelmet a különböző feladatokra, köztük a leginkább figyelmen kívül hagyott fenntarthatóság kérdésre. A közös képzések nem szigetek, lakói (tanárok és adminisztratív koordinátorok) nem működhetnek magasztos elszigeteltségben. Szakmai fejlődésre és cserkapcsolatokra van szükségük. Az EM mesterképzések ilyen értelemben kivételezett helyzetben lévő csoportok, mert élvezhetik az EB és a nemzeti ügynökségek által szervezett szemináriumok és konferenciák előnyét, illetve azokat a hálózati lehetőségeket, amelyeket az érdekelt felek hoznak létre számukra. Ugyanakkor, mint a felmérés világosan rámutat, az EM nem az egyetlen modell, és nem minden közös képzésnek célja, hogy tagja legyen az EM közösségnek. Ezért az információ és szakképzési kezdeményezések szervezését végezhetnék a nemzeti irodák vagy az intézményi egységek a közös képzések lehetséges koordinátorainak bevonásával, az EM programban való részvételi hajlandóságtól függetlenül.

7. fejezet

A közös képzések minőségbiztosítása

A közös képzések közös jellemzője, hogy a partnerintézmények közötti, vagy egyszerűbben a képzés koordinálásában közvetlenül részt vevők közötti kölcsönös bizalmon alapulnak. Bizonyos szempontból elégséges lehetne elindítani egy közös képzést és biztosítani zökkenőmentes működését, de szükségesnek tűnik a kölcsönös bizalom teremtette pozitív légkör fenntartása olyan rendszeres megbeszélések révén, melyek a célkitűzéseket és azok elérésének módjait vitatják meg. Ez indokolja a minőségbiztosítási eljárások bevezetését.

Széles körben elfogadott és alkalmazott minőségbiztosítási szabványok léteznek, ilyen például az európai minőségbiztosítási szabványok és iránymutatások (*European Standards and Guidelines for Quality Assurance, ENQA szabványok*, lásd www.enqa.eu/pubs_esg.lasso), melyeket az oktatási és kutatási miniszterek elfogadtak a bolognai folyamat 2005-ös bergeni konferenciáján. Az EM program is kifejlesztett egy eszközt az EM mesterképzések önértékelésének megkönnyítésére (lásd [http://ec.europa.eu/education/erasmus-mundus/doc/handbook en.pdf](http://ec.europa.eu/education/erasmus-mundus/doc/handbook_en.pdf)).

Rá kell mutatnunk, hogy a közös képzésekre vonatkozóan a minőségbiztosítási eljárásnak két fő dimenziója van. Az egyik adminisztratív, és azzal foglalkozik, hogy a képzés tiszteletben tartja-e az általános szabályokat és rendelkezéseket. A másik oktatási, és a közös képzések tartalmára összpontosít. Ez a rész a JOIMAN-felmérés minőségbiztosítási kérdésekkel kapcsolatos főbb megállapításait mutatja be mindkét dimenzió vonatkozásában.

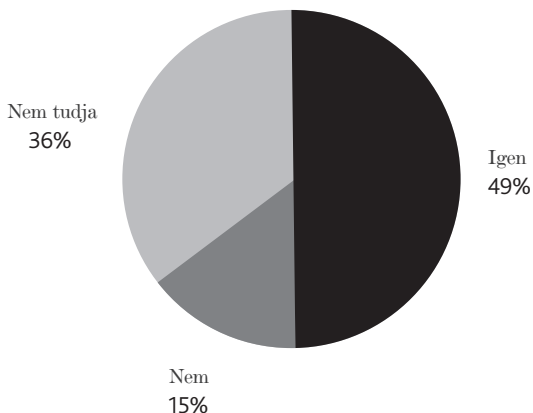
Az EM mesterképzések és a nem EM képzések összehasonlítására itt nem térünk ki, néhány kivételtől eltekintve, mert a különbségek a két kategória között nem relevánsak.

7.1 ENQA SZABVÁNYOK

A közös képzések koordinátoraival végzett JOIMAN-felmérés megkérdezte a válaszadókat, hogy alkalmazkazzák-e a közös képzésen belül az ENQA minőségi szabványait. A 37. ábrán bemutatott eredmény az,

hogy a válaszadók közel fele alkalmazza, 15%-uk nem alkalmazza az ENQA szabványokat, 36%-uk pedig nem tud az ENQA szabványokról.

37. ábra: ENQA minőségi szabványok

Az a tény, hogy a válaszadók majdnem fele nem alkalmazza az ENQA szabványokat, nem jelenti azt, hogy nem követ semmilyen minőségbiztosítási eljárást. Ezt cáfolja a minőségbiztosítással kapcsolatban adott többi válasz, és még inkább az a tény, hogy a kérdőíveket a közös képzések koordinátorai választották meg, akik zömmel tanárok, nem pedig minőségbiztosítási szakemberek.

7.2 MINŐSÉG A KÉPZÉSI PROGRAM FEJLESZTÉSÉBEN

A felmérésben három, a képzési program fejlesztési szakaszához kapcsolódó kérdés szerepelt. Az első kérdés lényege, hogyan biztosítják annak elérését, hogy a képzésük egy koherens, átfogó program legyen, nem csak egy különálló, lazán illeszkedő modulokból álló tanterv; a második arra kérdezett rá, hogyan került meghatározásra a program tanulási eredményeinek, moduljainak és oktatási egységeinek szintje a konzorciumon belül, a harmadik azt vizsgálta, bevezettek-e a konzorciumon belül irányelveket a hallgatók terhelésére vonatkozóan. A negyedik kérdés a záró tanúsítvány minőségére vonatkozott, amelyet azért foglaltunk ebbe a részbe, mert úgy gondoljuk, hogy a minőség a tanúsítvány odaítélése során jelentősen eltérhet – pozitívan –, amennyiben az része a fejlesztési, tervezési fázisnak.

Nem minden válaszadó igazolta vissza, hogy megértette az első kérdést, ezért a válaszok egy része nem használható fel a beszámolóban. A kifejtendő válaszokban azonban két fő megközelítés merült fel, amelyeket az idézett válaszokkal összegezhethetünk:

- A közös képzések által közösen kifejlesztett egységes terv elegendő egy koherens és teljes körű programhoz.
- Legyen egy időszakos értékelési és nyomon követési rendszer (egy, a minőségbiztosításhoz hasonló bizottság, egy közös fórum, a hallgatók minősítése és értékelése).

Mindkét megközelítést figyelembe kell venni akkor is, ha az egyik a fejlesztési szakaszra vonatkozik még a végrehajtás előtt, a másik pedig a végrehajtási szakaszt érinti, és inkább a monitoring és értékelési szempontokkal kapcsolatos, mint a képzési program együttes fejlesztésével.

Az alábbi 5. táblázat szemlélteti, miként feleltek a válaszadók a tanulási eredmények meghatározására vonatkozó kérdésre. Amint a táblázatban is látható, a közös képzések tantervének tanulási eredményeit nagyrészt konzorciumi szinten (86%); a modul szintű tanulási eredményeket konzorciumi szinten (majdnem 40%) és intézményi szinten határozzák meg, míg önálló egység szinten a tanulási eredményeket javarészt a szolgáltató intézmények (41,3%) és kisebb mértékben az önálló intézmények határozzák meg.

5. táblázat: **Hogyan határozzák meg a tanulási eredményeket és kompetenciákat?**

	Közösen a konzorciummal	A koordinátor révén	Az önálló intézmény által	A szolgáltató intézmény által	Nincsenek meghatározott tanulási eredmények	Egyéb
A képzési program szintjén	85,9%	2,4%	5,9%	3,5%	1,2%	1,2%
A modul szintjén	39,8%	7,2%	20,5%	28,9%	1,2%	2,4%
Az önálló egység szintjén	17,5%	8,8%	28,8%	41,3%	2,5%	1,3%

A hallgatók munkaterhelését illetően a válaszadók 70%-a vallotta, hogy a konzorciumon belül van alkalmazott irányelvük erre vonatkozóan.

Ahogy arra számítani lehetett, a koordináló intézmény elsősorban a közös képzés adminisztratív működtetésében játszik szerepet. A képzési tartalmakat a partnerek természetes módon megosztják egymás között.

Az oklevelek kiállításának minőségbiztosításával kapcsolatban két fő választ azonosítottunk:

- A oklevelek kiállítását a konzorciumi szerződés szabályozza (52,4%).
- A közös képzés tervezése során a konzorciumon belül megállapodás születik a fokozatok odaítéléséről (35,3%).

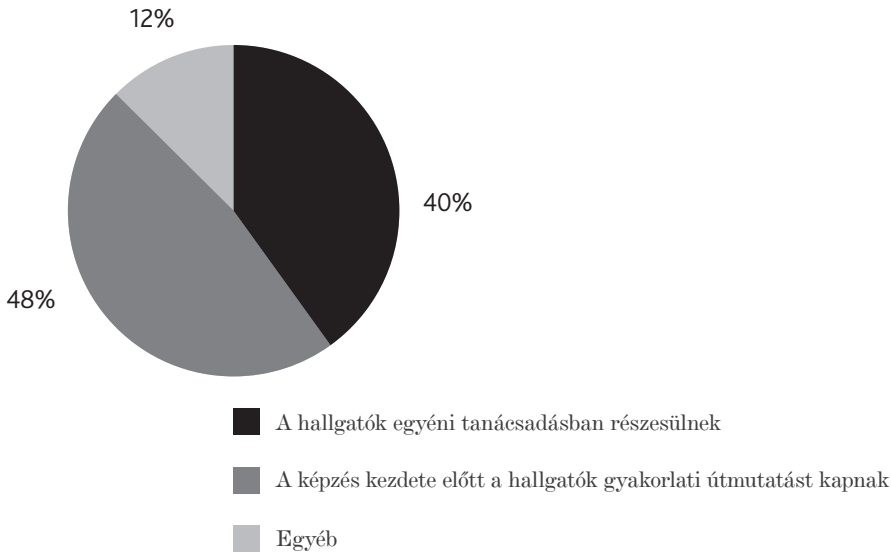
Mindkét fent említett állítást számításba kell vennünk. A közös képzések tervezése alatt az oklevelek kiállításával kapcsolatos kérdéseket meg kell vitatni, és meg kell határozni, majd a konzorciumi szerződésben szabályozni kell azokat.

7.3 MINŐSÉG, ÁTLÁTHATÓSÁG ÉS EGYÉRTELMŰ INFORMÁCIÓK

7.3.1 Információk a mobilitási tervről

A legtöbb közös képzésben a hallgatók gyakorlati útmutatást kapnak a mobilitási tervről, mielőtt belépnének a képzési programba. Egyéni tanácsadásban és útmutatásban is részesülnek. A közös képzések kisebb mértékben (12%) egyéb eszközöket is használnak, többek között a közös képzés honlapját, kiadványokat, szórólapokat és órarendeket.

38. ábra: Milyen tájékoztatást kapnak a hallgatók a közös képzések mobilitási tervéről?

A mobilitás jelentőségére érdemes odafigyelni, mivel a közös képzések szerves részeként, a mobilitástól nagyban függ a képzés sikere. A válaszok azt mutatják, hogy a konzorciumok valóban nagy figyelmet fordítanak a mobilitási tervre, mert a pontos útmutatás és egyéni tanácsadás a két fő információforrás a hallgatók számára ezen az egyébként érzékeny területen. A tanulmányutak tanúsága szerint a hallgatói tanácsadásnak a következő lehetséges formái vannak:

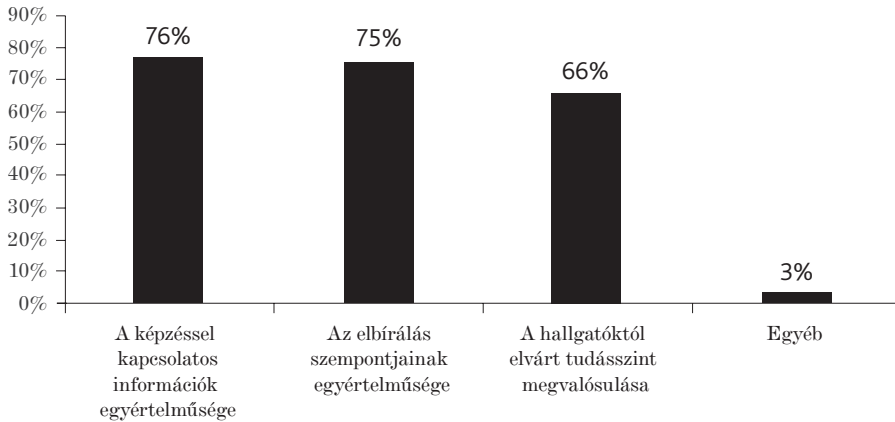
- **Központi szinten:** az (összes) közös képzésért felelős meghatározott egység általános útmutatást és tanácsadást ad.
- **Kari szinten:** konkrétabb iránymutatást biztosít.

7.3.2 A felvételi eljárások minősége

A felvételi eljárások vonatkozásában a cél az volt, hogy kiderüljön, mekkora figyelmet fordítanak a képzéssel kapcsolatos információk egyértelműségére, ami a hozzáférést biztosítaná; az egyértelmű elbírálási szempontokra, ami az átláthatóságot garantálná; és a hallgatóktól elvárt tudásszint megvalósulására, amivel a hozzáférés és az átláthatóság elérése értékelhető.

Az eredmények azt mutatják, hogy a válaszadók háromnegyede fordít figyelmet a hozzáférésre és átláthatóságra, és ezek kétharmada méri a hallgatóktól elvárt tudásszint megvalósulását, annak érdekében, hogy kiértékeljék a felvételi eljárások minőségét.

39. ábra: A felvételi eljárás során odafigyel-e Ön a következőkre:

A válaszok erre a kérdésre egyértelműen azt mutatják, hogy a kérdőív által vizsgált közös képzésekben számos minőséggel kapcsolatos intézkedést fogantatosították, és ebben nem mutatkozik jelentős különbség az EM mesterképzések és a nem EM képzések között. Mindez részben ellentmond az ENQA minőségi szabványhoz kapcsolódó kérdésre adott válasznak, amely szerint ez nem túl széles körben ismert a közös képzések koordinátorai között.

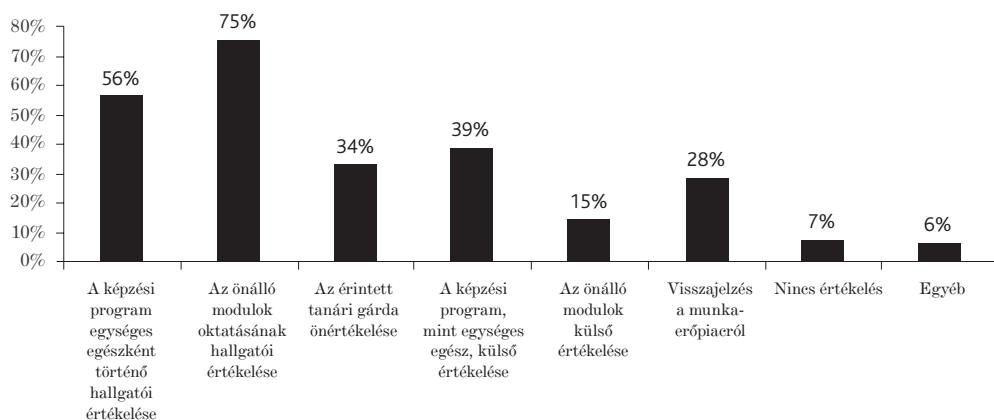
7.4 KIÉRTÉKELÉSI ÉS MINŐSÍTÉSI INTÉZKEDÉSEK

A minőségbiztosítási folyamat fontos részét képezik a képzés által végrehajtott kiértékelési és minősítési intézkedések. Az alábbiakban azt mutatjuk be, hogy a konzorciumok milyen értékelési rendszereket vezettek be a felmérés szerint. A tanulmányutak, interjúk azt is hivatottak kideríteni, hogy az egyes intézmények által alkalmazott értékelési folyamatok ellentétesek-e a közös képzések értékelési folyamataival, hogy ezeknek az intézményi intézkedéseknek az-e a rendeltetése, hogy a partnerek által elfogadott kiértékelési rendszereket helyettesítsék, illetve, hogy jelentős mértékben figyelmen kívül hagyták-e a szóban forgó folyamatokat és a konzorcium által elfogadott meghatározott intézkedésekkel helyettesítették azokat.

7.4.1 Az oktatás értékelése

Mint azt a 40. ábra szemlélteti, a hallgatók részt vesznek az oktatás értékelésében, ami az egyes modulok, és – bár kisebb mértékben – a teljes képzési programot is érinti. Csak néhány program tekint el az oktatási tevékenység értékelésétől (7%), míg a vizsgálat alanyainak közel egyharmada alkalmaz külső értékelést, illetve kér visszajelzést a munkaerőpiactól.

40. ábra: Milyen rendszert használnak az oktatás értékelésére?

Ami az oktatás értékelését illeti, találtunk néhány különbséget az EM mesterképzések és nem EM képzések között, amelyeket véleményünk szerint célszerű kiemelni. Bár a hallgatók bevonására vonatkozó általános adatok megerősítést nyertek, a 6. táblázatból megállapítható, hogy szinte minden EM mesterképzésnél előírás az oktatási modulok hallgatók általi értékelése, míg a nem EM képzéseknek csupán a felénél hajtanak végre ilyen típusú értékelést. Bizonyos százalékbeli eltérés a külső értékelésnél is érzékelhető mind a teljes képzési programot (50% az EM mesterképzéseknél, szemben a nem EM programok 33%-ával), mind az egyes modulokat illetően (24% EM mesterképzés, szemben 9% nem EM képzéssel). Minden EM mesterkurzusról választ adó alkalmaz az oktatásra vonatkozó értékelési rendszert, de érdemes megjegyezni, hogy a nem EM képzések nagyobb figyelmet fordítanak a munkaerőpiac felől érkező visszajelzésre (31% szemben a 24%-kal).

6. táblázat: Milyen rendszert használnak az oktatás értékelésére?

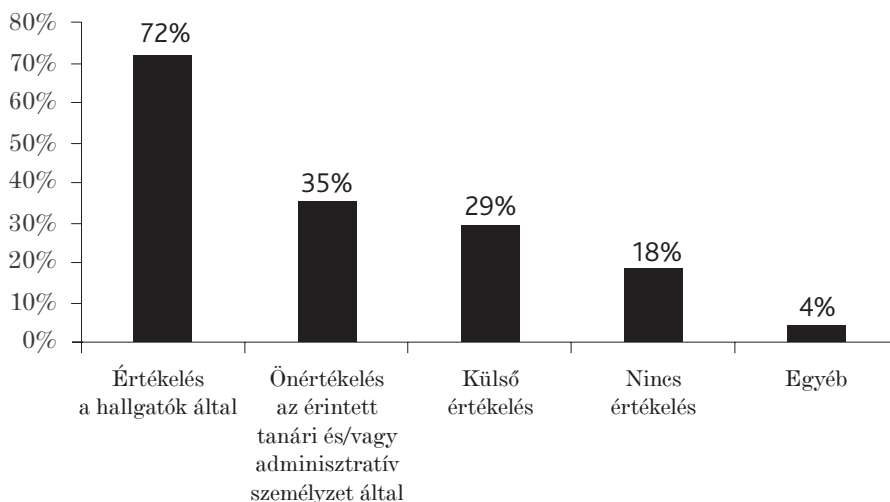
		igen	nem
A képzési program oktatás-szemponthú hallgatói értékelése	EM mesterképzés	68%	32%
	nem EM programok	49%	51%
Az egyes modulok oktatás-szemponthú hallgatói értékelése	EM mesterképzés	94%	6%
	nem EM programok	64%	36%
Az érintett oktatói személyzet önértékelése	EM mesterképzés	26%	74%
	nem EM programok	38%	62%

A képzési program egészének külső értékelése	EM mesterképzés	50%	50%
	nem EM programok	33%	67%
Az egyes modulok külső értékelése	EM mesterképzés	24%	76%
	nem EM programok	9%	91%
Visszajelzés a munkaerőpiacról	EM mesterképzés	24%	76%
	nem EM programok	31%	69%
Nincs értékelés	EM mesterképzés	0%	100%
	nem EM programok	11%	89%

7.4.2 A szolgáltatások értékelése

A 41. ábra szerint a hallgatókat a szolgáltatások értékelésébe is bevonják. A szolgáltatások értékelését elsődlegesen a hallgatók végzik, de mellettük a tanári és az adminisztratív dolgozók, valamint külső értékelők is részt vesznek a feladat elvégzésében, bár kisebb mértékben. Fontos megjegyezni, hogy a válaszadók 18%-ának nincs a szolgáltatásokra kidolgozott értékelési rendszere. Itt nem tudunk döntő különbségre rámutatni az EM mesterképzés és a nem EM képzések között.

41. ábra: Milyen rendszert használnak a szolgáltatások értékelésére?

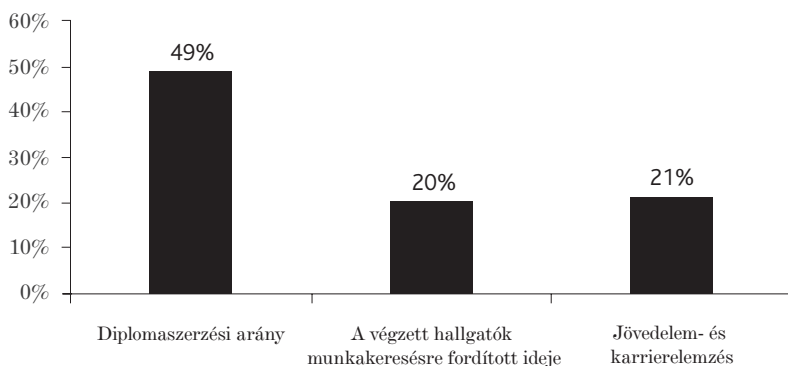

2.4.3 A képzési program átfogó értékelése

Ahhoz, hogy a közös képzés teljes egészének értékelésére a partnerek által kifejlesztett rendszereket minősíteni lehessen a szakmai és adminisztratív dimenziókkal egyetemben, a felmérés négy kérdést intézett a szakmai koordinátorokhoz. Az egyik kérdés a hallgatói pályák utólagos értékelésére vonatkozott, ami a képzés sikerét hivatott felmérni (a lemorzsolódók aránya, átlagos jegyek, a diplomaszerzési arány, a munkakeresésre fordított idő, jövedelem stb.), míg más kérdések a képzés általános minőségét javító intézkedésekre vonatkoztak.

A hallgatói pályák utólagos értékelésével kapcsolatban a 43. ábra azt szemlélteti, hogy a közös képzések saját tevékenységük sikerének értékelésekor külön hangsúlyt fektetnek a diplomaszerzési arányra (49%), miközben az 5-ből csak 1 közös képzés veszi górcső alá a hallgatók munkakeresésre fordított idejét, illetve elemzi jövedelmüket, karrierjüket. Ez vagy azt jelenti, hogy a közös képzések ezt a két paramétert nem tartják fontosnak, vagy meghaladja a lehetőségeiket, hogy nyilvántartsák a hallgatók diplomaszerzés utáni útját.

42. ábra: A közös képzések sikerességének tekintetében végeznek-e értékelést az alábbiak vonatkozásában:

Az egyik nyitott kérdés arra kereste a választ, hogy a válaszadók milyen lépéseket tesznek a magas lemorzsolódási arány, az alacsony színvonalú diplomaeredmények vagy átlageredmények megelőzése érdekében. A válaszadók által megvalósított fő lépések a fenti esetek elkerülése érdekében a következő kategóriák szerint jellemezhető:

1. A tanterv minősége és rugalmassága, ami lehetővé teszi a hallgatói és a munkaerő-piaci igények szerinti kiigazítást.
2. Minőség a kiválogatási folyamat és a szolgáltatások terén, azon belül különösen az oktatás és a coaching területén.

Az alábbi bekeretezett részben beszámolunk néhány érdekesebb válaszról arra vonatkozóan, hogyan lehet megelőzni a magas lemorzsolódási arányt, az alacsony színvonalú diplomaeredményeket és átlageredményeket.

1. válaszadó: A tanterv fejlesztésével és minőségi javításával, az egységes osztályzási rendszerrel, az európai kreditátszámítási rendszerrel (ECTS), mentori rendszerrel, egyéni mentorral, a közös képzés különböző tantárgyaihoz kapcsolódó speciális kurzusokkal.

2. válaszadó: Az ilyesmit úgy próbáljuk meg elkerülni, hogy nagy horderejű képzést biztosítunk kiváló tanerővel, a hallgatókat pedig bevonjuk a képzés tervezésébe, végrehajtásába és működtetésébe egyaránt. A képzés nagy rugalmassággal alkalmazkodik a kurzusok választékát illetően a hallgatók egyéni terveihez és szükségleteihez.

3. válaszadó: A képzésünk a lemorzsolódás szempontjából elég jól teljesít; azokra a hallgatókra, akiket a képzés befogadott, úgy lehet tekinteni, mintha már a végzős évfolyamra járnának. Ennél nagyobb kihívást jelent, hogy fenntartsuk a vonzerőnket az európai posztgraduális piacon, ezért is folynak tárgyalások az igazgatási testületekkel és az Inner Circle Egyetemekkel, hogy új piaci feltételeket lehessen kialakítani és fokozni lehessen a versenyképességet.

4. válaszadó: A mesterképzés minőségét emeljük azzal is, hogy a hallgatók rendszeresen értékelik azt.

5. válaszadó: Javítjuk a kiválasztási folyamatot, valamint az oktatás és a szolgáltatás minőségét.

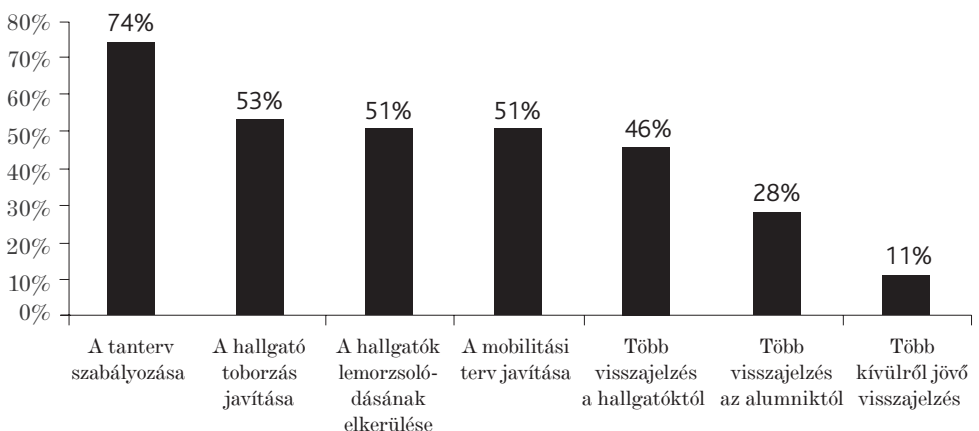
6. válaszadó: Hallgatók mentorálása egyetemi professzorok és hasonló képzéseket végzett korábbi diákok révén.

7. válaszadó: Az oktató tanárok/felügyelők és az adminisztratív személyzet szorosan nyomon követi a hallgatók munkáját. Belső párbeszédet folytatunk a tagintézményekkel és konzorciumi találkozókra.

8. válaszadó: Nagyon körültekintő felvételi folyamatok és hallgatóválogatás. Rendszeres visszajelzés a diákképviselők részéről.

Ezeket az adatokat erősíti meg a 43. ábra is, amely a „Mik a képzés minőségi javításának legfontosabb területei?” kérdésre adott válaszokat összegzi. Az ábrából megállapíthatjuk, hogy a tantervszabályozás (mely a diákoktól és a munkaerőpiac felől érkező visszajelzésekre támaszkodik) és a szolgáltatások minősége a program minőségi javításának fő eszközei.

43. ábra: Hogyan javítható a képzés minősége?

A tanulmányutak során úgy tűnt, hogy a közös képzések saját értékelési rendszert léptettek életbe, ami bizonyos esetekben része lett az intézmények vagy karok által használt rendszeres értékelési tevékenységeknek, más esetekben pedig helyettesítette azokat. A meglátogatott intézményekben a minőségbiztosítási irodák egyes esetekben olyan irányelveket alakítottak ki, amelyek már a képzés fejlesztése előtt alkalmazandók; de ezek az irányelvek nem írnak elő semmiféle olyan értékelési rendszert, amit a konzorciumon belül meghatározhatnának és elfogadhatnának.

Egy hatékony, naprakész és átfogó értékelési rendszer elengedhetetlen eszköze a közös képzés sikerének. A rendszernek magában kell foglalnia a tudományos tevékenységek rendszeres értékelését (ami a mintánk esetében legtöbbször meg is történik), csakúgy, mint a szolgáltatásokét (ebben az esetben egyértelmű, hogy szükség van fejlesztésre).

Célszerű, ha az értékelést a különböző érdekeltek végzik, ideértve a hallgatókat és a tanári állományt, és a munkaerőpiacról érkező visszajelzéseket, amik elengedhetetlenek a tanterv kiigazításához.

Az értékelési eljárások lehetővé teszik, hogy a képzések naprakészek legyenek, megfeleljenek a diákok szükségleteinek és elvárásainak, valamint megakadályozzák a magas lemorzsolódást.

3

8. fejezet

Ajánlások és jó gyakorlatok

A „közös képzés élekciklust” két fő makroszakaszra lehet osztani. Ezek a „fejlesztési szakasz” és a „végrehajtási szakasz”. A harmadik szakaszt, a „képzés marketingjét”, ahol azt nem tekintik a végrehajtási szakasz részének, e két szakasz közé lehet beilleszteni. Ezek a makroszakaszok az egyes közös képzésekre külön-külön vonatkoznak. Az „intézmény szerepe”, abban az értelemben, hogy miként képesek és mennyire állnak készen az egyes intézmények arra, hogy beruházzanak az oktatás nemzetközivé tételébe és különösen a közös képzésekbe, szintén fontos tényező, amely nem feltétlenül áll közvetlen viszonyban az egyes közös képzésekkel, de jelentős hatást gyakorol az említett makroszakaszokra.

Az előző fejezetben bemutatott és kommentált adatok alapján kijelenthetjük, hogy azoknak a tevékenységeknek a többsége, amelyekkel megelőzhető a végrehajtási szakaszban felmerülő problémák, a képzés tervezési szakaszában kell megjeleníteniük, illetve segíthet még a megelőzésben az „intézmény szerepe” a közös képzés támogatásához meghatározott politika és alkalmazott stratégia vonatkozásában.

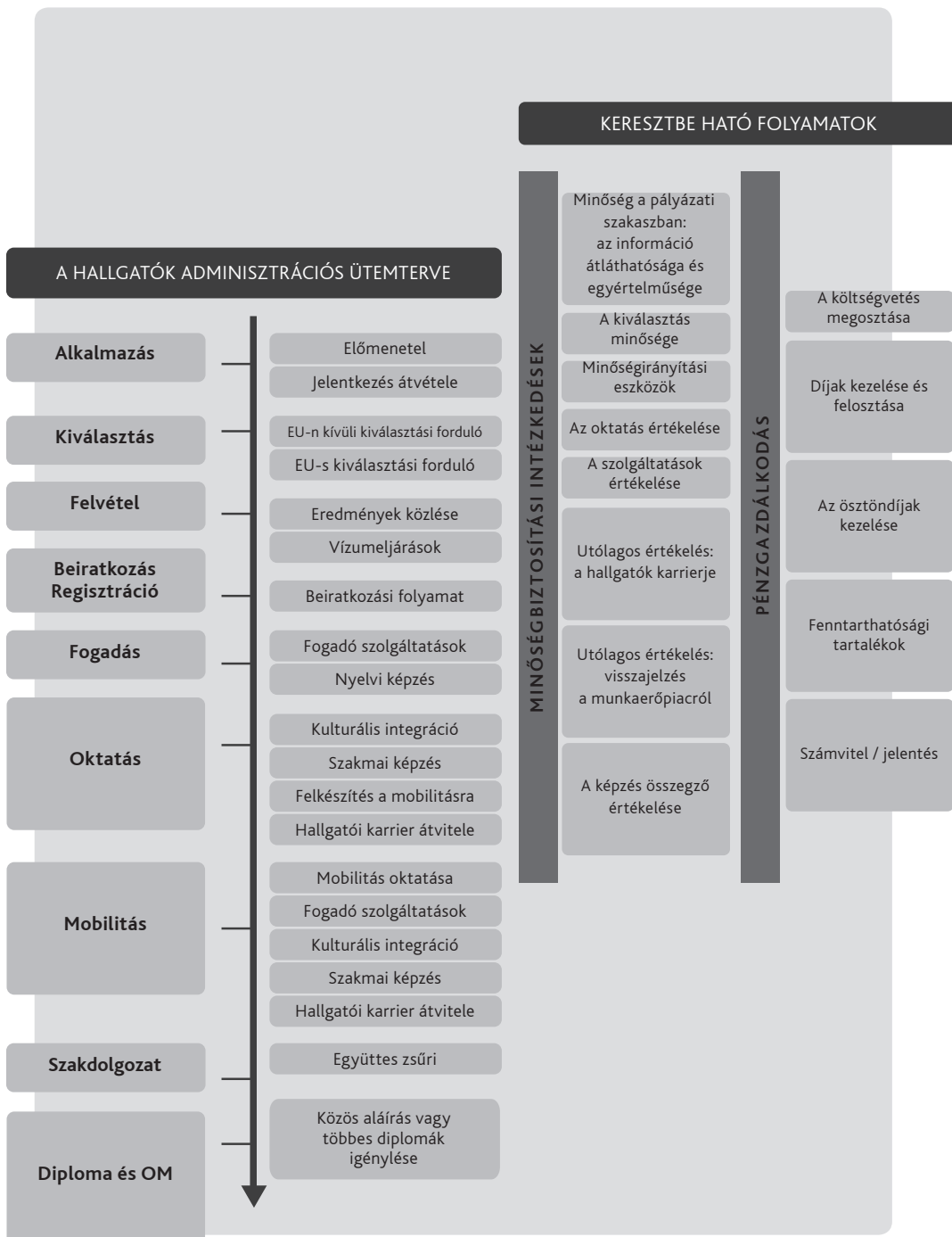
Ezért ebben az átfogó fejezetben „megcseréljük a kronológiai sorrendet”, bemutatva a végrehajtási szakasz folyamatát, és az ebben a szakaszban előforduló fontosabb kihívásokat. Ez után foglalkozunk azokkal a tevékenységekkel vagy kérdésekkel, amelyeket elő lehet készíteni vagy fel lehet tenni a képzés tervezési és fejlesztési szakaszában, és végül azzal, hogyan készülhetnének fel az intézmények e problémák elkerülésére. A bekeretezett részek ajánlásai között szerepel néhány jó gyakorlat, míg a JOIMAN-projekt által kifejlesztett hasznos eszközöket a beszámoló végén, mellékletként csatoltuk.⁶

8.1 VÉGREHAJTÁSI SZAKASZ

A végrehajtási szakasz tartalmazza azt, amit az 5. fejezet a „hallgatók adminisztrációs ütemterveként” határoz meg, illetve tartalmazza még azokat a keresztbe ható folyamatokat, amelyek a képzés egész élettartama során jelen vannak. Ezek a keresztbe ható folyamatok a képzés pénz-

6 A hivatkozott mellékletek letölthetők az alábbi elérési útvonalon: www.joiman.eu » Results » Joiman results » Good Practice Report » Good Practice Report for the Administration and Management of Joint Programmes

ügyi irányítása és a képzés egészének igazgatása érdekében hozott minőségbiztosítási intézkedések. A következő ábra grafikus formában ábrázolja a végrehajtási szakaszt.

8.2 FŐ KIHÍVÁSOK A VÉGREHAJTÁSI SZAKASZ SORÁN

ELJÁRÁSOK	KIHÍVÁSOK
Pályázat	<ul style="list-style-type: none"> • A különböző hallgatói célcsoportoktól érkező pályázatok kezelése • A megszokott pályázati eljárás adaptálása nemzetközi környezetben
Kiválasztás	<ul style="list-style-type: none"> • Közös kiválasztási eljárás alkalmazása és két-lépcsős kiválasztás alkalmazása • A megszokott kiválasztási eljárás módosítása a konzorcium szükségleteihez • Nagy számú pályázat értékelése
Felvétel	<ul style="list-style-type: none"> • A sokszereplős (konzorciumi titkárság, koordináló intézmények, önálló intézmények, a kar, és, némely esetben, az ösztöndíj adományozója) kommunikáció áramlás kezelése • A hallgatói beiskolázási dokumentáció előkészítése A vízumkiadási eljárás időtartama
Beiratkozás/ Regisztráció	<ul style="list-style-type: none"> • A közös felvételi eljárás kezelése • A felvételi dokumentumok különböző nemzeti vagy intézményi szabályozása
Fogadás	<ul style="list-style-type: none"> • Konkrét fogadó szolgáltatások szervezése, úgymint szállás, biztosítás, tartózkodási engedély stb. • Kiegészítő források felkutatása a specifikus szolgáltatások számára • A nemzetközi/csere közös képzésben részt vevő hallgatókhoz alkalmazkodó rendszeres fogadói szolgáltatás (különböző szintű elvárások, illetve tanulmányi naptári problémák) • A rövid ideig az adott helyen tartózkodó nemzetközi hallgatók kulturális integrációja
Oktatás	<ul style="list-style-type: none"> • A tanulmányi naptárak összehangolása • A hallgatók monitoringja és kiértékelése • A jegyek harmonizálása • A hallgatói adatok átvitele • Oktatási és coaching szolgáltatások
Mobilitás	<ul style="list-style-type: none"> • Konkrét fogadó szolgáltatások szervezése, úgymint szállás, biztosítás, tartózkodási engedély stb. • Kiegészítő források felkutatása a specifikus szolgáltatások számára • A nemzetközi/csere közös képzés hallgatókhoz alkalmazkodó rendszeres fogadói szolgáltatás (különböző szintű elvárások, illetve tanulmányi naptári problémák) • A rövid ideig az adott helyen tartózkodó nemzetközi hallgatók kulturális integrációja • Oktatási és coaching szolgáltatások
Vizsgaszabályozások és értekezések	<ul style="list-style-type: none"> • A vizsgakövetelmények és vizsgakultúra harmonizálása • Együttes zsűri szervezése • Az „értekezési” rendszer harmonizálása
Diploma és diplomamelléklet	<ul style="list-style-type: none"> • Közös diploma kiállítás (a nemzeti jogból vagy az intézményi szabályozásból adódó nehézségek) • Kettős/többes diploma kiállítás • Közös OM odaítélése • A közös diploma vagy az OM odaítélésének időzítése

Pénzügyi gazdálkodás	<ul style="list-style-type: none"> • A (közös) tandíj meghatározása (nemzeti szabályozások vagy intézményi korlátok) • A közös képzés költségvetésének meghatározása • A tandíjak vagy a közös képzés költségvetésének kezelése/elosztása • Ösztöndíjjal vagy humán erőforrással kapcsolatos támogatás előteremtése a képzés számára • A költségek és tartalékok kiszámítása a fenntarthatóság érdekében • Beszámoló/elszámolás az adományozó kérése szerint
Minőségbiztosítás	<ul style="list-style-type: none"> • A minőség biztosítása a felvételi és kiválasztási eljárásokban • Az átláthatóság biztosítása • Az oktatásra és a szolgáltatásokra vonatkozó értékelési rendszer felállítása • Átfogó monitoring és kiértékelési rendszer felállítása • Utólagos értékelés megvalósítása • A fontos érdekelt felek bevonása az átfogó kiértékelésbe

8.3 JAVASLATOK ÉS JÓ GYAKORLATI PÉLDÁK A FEJLESZTÉSI SZAKASZBAN

a) A partnerek kiválasztásának fontossága

- 1 Közös képzés tervezésekor előre meg kell határozni a partner(ek) kiválasztásának kritériumait.
- 2 A partnerek kiválasztására meghatározott kritériumoknál adminisztratív szempontokat is figyelembe kell venni. A szakmai feltételek elengedhetetlenek, de nem elegendők.
- 3 A sikeres közös képzés fejlesztésénél elengedhetetlen a kölcsönös bizalom, ezért javasolt hosszú távú együttműködésre alkalmas partnereket bevonni, akiket szakmai és adminisztratív szempontból is felmértünk.

1. jó gyakorlat RÉSZZVÉTEL A FELSŐOKTATÁSI HÁLÓZATBAN

Az egyes tanárok által létrehozott kutatási kapcsolatokon túl ez lehet az együttműködés egyik kiindulópontja. Fontos kihangsúlyozni a felsőoktatási hálózatokban (úgy mint az Utrecht Network, a Coimbra Group, a Compostela Group, a Santander Group stb.) való részvétel hasznosságát azért is, mert az intézményi részvétel elősegítheti a sikeres közös képzés fejlesztést. A hálózatok arra is jók, hogy közös eszközöket és közös tudást hozzanak létre.

b) A nemzeti jogszabályok ellenőrzése és az oktatási rendszerek

- 4 A partnerek kiválasztását követően, még a fejlesztési szakasz megkezdése előtt, fontos megismerni az érintett partnerek hazájában fennálló helyzetet, ezen belül fontos ellenőrizni:
 - az érintett partnerek/országok oktatási rendszerét;
 - a (közös) képzésben érintett partnerek/országok akkreditációs rendszerét;
 - az érintett partnerek jogi helyzetét a közös diploma odaítélése kapcsán;
 - valamint az érintett partnerek/országok jogi helyzetét a tandíjakkal és egyéb díjakkal és a társadalmi kohézióval kapcsolatban.

2. jó gyakorlat HOGYAN ELLENŐRIZZÜK EZEKET A KÉRDÉSEKET?

- Az érintett partner adminisztrációjának bevonásával.
- Az érintett országok ENIC-NARIC központjainak vagy az Erasmus Mundus nemzeti irodáinak bevonásával.

Az érintett országok struktúrája

- Az Európai Oktatási rendszer EURYDICE adatbázisának ellenőrzésével
http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/eurybase_en.php#italy

c) Az intézményi elkötelezettség biztosítása

- 5 Döntő fontosságú minden partner részéről biztosítani az intézményi elkötelezettséget. Csak erős intézményi elkötelezettség révén lehetséges a problémákat a döntéshozók elé vinni.
- 6 Az intézményi elkötelezettség ahhoz is szükséges, hogy meglegyen a kellő intézményi támogatás a humán erőforrás, a közvetlen finanszírozás, az ösztöndíjak vagy a nemzetközi hallgatóknak nyújtott szolgáltatások céljaira. Valóban nagyon fontos, hogy minden partner elkötelezett legyen az eszközök (legyen az pénz vagy infrastruktúra/személyi állomány) befektetése iránt és, hogy ne csak „emberek” legyenek mozgósítva, hanem az intézmény egésze.
- 7 Az intézményi elkötelezettségre akkor is szükség van, ha a közös képzés megköveteli az intézményi szabályozás módosítását vagy az attól való eltérést, amik lehetővé teszik, hogy a konzorcium szabályai elsőbbséget élvezzenek az intézményekkel szemben.

3. jó gyakorlat HOGYAN ÉRJÜK EL AZ INTÉZMÉNYI ELKÖTELEZETTSÉGET?

- A partnerintézményeknél tett tanulmányutakkal a képzés fejlesztése előtt.
- A fejlesztési szakaszban meg kell tárgyalni az együttműködési szerződést.

A végrehajtási szakaszban azután még lehet a szerződésben módosításokat eszközölni

- Az adminisztráció bevonása a fejlesztési szakaszba
- A tanári testületek bevonása

4. jó gyakorlat LÁTOGATÁS AZ INTÉZMÉNYEKBEN?

Az egyik meglátogatott intézményben arról számoltak be, hogy a minőségbiztosítási iroda felelős a partnerek intézményi látogatásaiért a projekt fejlesztését megelőzően, annak érdekében, hogy a partner megfeleljen a látogató intézmény minőségi előírásainak, és hogy ellenőrizze vagy megszerezze a szükséges intézményi elkötelezettséget a központi adminisztráció, a karok és az érintett közigazgatási egységek részéről.

Éz a megközelítés járulékos költségeket okoz az intézménynek, de a költség-haszon arány így is pozitív marad.

d) Az érdekelt felek bevonása

- 8 Az érdekelt feleket be kell vonni nemzeti és helyi szinten azért, hogy képviseljék a nemzeti folyamatokon belül a szükséges változásokat, és, hogy a szabályozásokat az újításokhoz igazítsák (pl., a közös diploma kiállításához fűződő nemzeti szabályozás módosítása).

- 9 Az érdekelt feleknek abban is fontos szerepük van, hogy támogassák az intézményeket a közös diploma meglétével és értékével kapcsolatos ismeretek terjesztésében a diákok körében és a munkaerőpiacon egyaránt.

e) Együttműködés megteremtése külső szolgáltatásokkal vagy intézményekkel

- 10 Annak érdekében, hogy elősegítsük a vízum vagy a tartózkodási engedély beszerzését, fontos, hogy együttműködést érjünk el a nemzeti ügynökségekkel/irodákkal, a külügyminisztériumokkal és konzulátusokkal világszerte.
- 11 Fontos még, hogy ahol a tartózkodási engedélyek beszerzése problémát jelent, a tartózkodási engedélyt kiállító helyi hivatalokkal együttműködési megállapodás vagy külön megállapodás jöjjön létre.

5. jó gyakorlat ERASMUS MUNDUS NEMZETI IRODA

Néhány pozitív gyakorlat került bevezetésre az Erasmus Mundus nemzeti irodáin belül, melyek a közös képzési koordinátorokkal és az intézményekkel működnek együtt, hogy egyfajta összekötő kapocsként szolgáljanak a konzulátusok felé világszerte.

Mivel egy EM mesterképzésnél már néhány hónappal a képzés kezdete előtt megvan a kiválasztott EU-n kívüli hallgatók listája, egyes EM nemzeti irodák minden évben előzetesen bekérik ezeket a listákat a közös képzés koordinátoroktól és előre ismertetik azokat a konzulátusokkal. Ezt a gyakorlatot olyan önálló intézmények is alkalmazhatnák, akik EU-n kívüli képzést bonyolítanak le, feltéve, hogy előre látják az EU-n kívüli diákok kiválasztásának folyamatát.

Megint csak hangsúlyozzuk az Erasmus Mundus program ösztönző és újító szerepét, ugyanakkor a közös képzések, amelyek az EM klubon „kívül” helyezkednek el, nem élvezik ennek a támogatásnak az előnyeit.

f) Pénzügyi gazdálkodás: a képzés költségvetésének elkészítése és a költségek kiszámítása

- 12 Még ha ez olykor bonyolult is, jó, ha tisztában vagyunk a képzés teljes költségével, mert ez segítheti a költségvetési tárgyalásokat. A tételes költségszámítás tartalmazza a személyi költségeket, éppúgy, mint a szobák, a kommunikáció és az utazás költségeit. Ha a teljes költség kiszámítása nem lehetséges, valamennyi partnernek biztosítania kell a további költségek részletes listáját.
- 13 Kezdetől fogva tartalékot vagy más eszközöket kell betervezni a képzés fenntartásához (például, kapcsolatba lépni támogató szervezetekkel, üzleti partnerekkel). Ez befolyásolhatja a tantervet (munkaerő-piaci relevancia).
- 14 A konzorciumon belüli bevételt a partnerintézmények között inkább a teljes költségek és a közreműködés figyelembe vételével, semmint az intézményi szabályozás vagy a jogszabályok szerint kell szétosztani. Amennyiben ez rövid távon nem lehetséges, akkor hosszú távon kell megtalálni a megfelelő egyensúlyi állapothoz vezető eszközöket.
- 15 Az ösztöndíjrendszert úgy kell kialakítani, hogy az a legjobb diákokat vonzza (a teljesítmény alapú odaítélés a döntő szempont) és támogassa a társadalmi kohéziót. Az ösztöndíj legyen olyan magas, mint a hallgatók átlagos ösztöndíjának mértéke az adott régióban, de nem lehet magasabb, mint a hallgatók átlagos megélhetési költsége az adott régióban.

- 16 A költségvetési szükségleteket folyamatosan ellenőrizni kell átlátható kezelés mellett.
- 17 A tárgyalási szakaszban szintén ellenőrizni, hogy az intézetének kell-e derogációt jóváhagynia vagy külön engedélyezni a tandíjak módosítását (harmonizáció más partnerekkel, a diákok nemzetiségéből adódó különleges körülmények stb.)

g) Minősegbiztosítási rendszer felállítása

- 18 Az ENQA szabványok alkalmazása ajánlott; a közös képzés fejlesztésével és irányításával kapcsolatban lásd elsősorban az 1. részt: *A belső minősegbiztosításra vonatkozó európai szabványok és irányelvek, a felsőoktatási intézményeken belül*, valamint 1.2 pontban *A képzések és ösztöndíj-jak jóváhagyása, ellenőrzése és időszakonkénti felülvizsgálása* című részt.
- 19 Időszakos értékelési és nyomon követési rendszer alkalmazása (a minősegbiztosításihoz hasonló bizottság, közös fórum, a hallgatók minősítése és értékelése).
- 20 A hatékony, naprakész és átfogó értékelési rendszer elengedhetetlen eszköze a közös képzés sikerének.
- 21 A rendszernek tartalmaznia kell a szakmai tevékenységek és a szolgáltatások állandó értékelését.
- 22 Az értékelést célszerű a különböző résztvevőkre bízni, ideértve a hallgatókat és a tanári állományt, illetve a munkaerőpiacot, ami elengedhetetlen a tanterv kiigazításához.
- 23 Garantálni kell a tanterv rugalmasságát, ami lehetővé teszi a hallgatói és a munkaerő-piaci igények szerinti kiigazítást.
- 24 Biztosítani kell a minőséget a kiválogatási folyamat és a szolgáltatások terén, azon belül különösen az oktatás és a coaching területén.
- 25 Online eszköz kifejlesztése a közös képzés teljes irányításához, ideértve a hallgatók karrierjét.

6. jó gyakorlat JÓ PÉLDA A KÉPZÉS ELLENŐRZÉSÉRE

A közös képzés testülete évente szervez az egyes helyi koordinátorokkal értékelő és tervező megbeszélést. Beszámolnak a tanáraik által levezetett oktatásról. Ezeket a beszámolókat összevetik azokkal a hallgatók által kitöltött értékelő nyomtatványokkal, amelyeken minden egyes kurzust értékelnek. Ezek után a közös képzés testülete ajánlásokat tesz az egyes partneregyetemnek az oktatással kapcsolatban. Ezeket az ajánlásokat elküldik a partneregyetemnek hivatalos jóváhagyásra.

A hallgatói értékelés lehetővé teszi a közös képzés egyéb szempontjainak a monitoringját is: „a hallgatóknak átadott információk, tesztek és vizsgák szervezése, az érzékelt terhelés, felajánlott mentorálás, szállásügyek, stb.”

Minden helyi koordinátor szoros kapcsolatot ápol az adott felsőoktatási intézményben az általános egyetemi koordinátorral. Ha a helyi intézmény szakmai stábjában változás áll be, a helyi koordinátornak és az általános koordinátornak meg kell győződnie arról, hogy az új tanár tisztában van a KP szerkezetével.

h) A mobilitást támogató speciális helyi szolgáltatások kialakítása

- 26 A közös képzések egyértelmű információs rendszerének létrehozása, amely világos képet ad a szervezetről és a különböző mobilitási lehetőségekről (gyakorlati útmutatás a különböző választási lehetőségekről).

- 27 Egyéni pályaválasztási tanácsadás biztosítása a hallgatóknak, hiszen rendkívül fontos, hogy a fogadó egyetem kiválasztása ne (csak) az adott város/régió/ország vonzerejének, hanem az ott kínált oktatási programnak is a függvénye legyen.
- 28 Tanterven kívüli tevékenységek szervezése a társadalmi és kulturális beilleszkedés előmozdítására.
- 29 Az intézményhez tartozó közös képzések közötti szinergia megteremtése a tanárok és hallgatók közötti „közösségi szellem” kialakítása érdekében.
- 30 A közös képzések hallgatóinak bevonása a cserediákok számára szervezett tevékenységekbe.

7. jó gyakorlat A DIÁKOK VAGY ALUMNIK BEVONÁSA

Mint arra a tanulmányutak rávilágítottak, jó gyakorlatnak számít a diák vagy alumni szervezetek bevonása a tanterven kívüli szolgáltatások szervezésébe, amelyek csekély járulékos költséggel nyújtanak kiegészítő szolgáltatásokat, és amelyek segíthetik a nemzetközi hallgatók integrációját a helyi hallgatói közösségbe.

i) A szerepek megosztása a partnerkapcsolaton belül

- 31 E szakaszban meg kell határozni minden egyes érintett résztvevő (koordinátor, intézmény, kar, az érintett adminisztratív egységek, stb.) szerepét és feladatait.
- 32 Dolgozzanak közösen, szinergiát teremtve a különböző hivatalok között (NKI, hallgatói iroda, pénzügyi iroda, egyetemi kar) és a kezdetektől vonják be azokat a projektbe.
- 33 Szervezenek találkozót technikai és szakmai szinten, ahol a különböző szolgáltatások is megjelennek (hallgatói iroda, NKI, szállással kapcsolatos külső szolgáltatások), így garantálva az intézményi támogatást és a helyes eljárások végrehajtását.

l) Tárgyalások az eljárásokról

- 34 Tisztázni kell, hogy egy, a konzorcium szintjén irányított pályázati eljárás végrehajtása helyettesítheti-e az egyes partnerintézményekben érvényes szabályos pályázati eljárásokat.
- 35 Amikor nemzetközi diákokat szólítunk meg világszerte, fontos, hogy valamiféle online alkalmazást/eszközt használjunk. A konzorciumnak meg kell tárgyalnia a kivitelezés, a pénzügyi és a technikai támogatás módját.
- 36 A fejlesztési szakasztól kezdve fontos a nyilvántartó hivatalok bevonása a programba, különösen, ha az adott intézménynek nincs komoly tapasztalata a közös képzésekben. Ez azért célszerű, hogy elkerülhető legyen a konzorcium vagy a felvételt meghirdető intézmény által már kiválasztott hallgatók formai okok miatti elutasítása.
- 37 A beiratkozás formai követelményeinek megvitatása és harmonizálása, ami biztosítja, hogy a hallgatók hozzájuthatnak a megfelelő szolgáltatásokhoz és tanúsítványokhoz az összes intézményben.
- 38 Az egyes intézményekben a beiratkozáshoz szükséges dokumentáció részletes megbeszélése (tanúsítványok a korábbi tanulmányokról, konzulátusi nyilatkozatok, hiteles fordítások).
- 39 Kölcsönös bizalom a beiratkozáskor: második beiratkozás vagy regisztráció esetén nem kérnek további iratokat.
- 40 Kari vagy program szinten rendszeresen vezetett statisztikák mellett megfelelően kell alkalmazni az ECTS osztályzati skáláját az érdemjegyek átszámításához. Amíg ez nem lehetséges, egy ad hoc kifejlesztett átszámító táblázat használata is érvényes alternatíva lehet.

- 41 Legyen egy közös monitoring eszköz, ami lehetővé teszi az adatok központosítását és hozzáférést biztosít minden partner számára.

8. jó gyakorlat ONLINE FELVÉTELI ELJÁRÁSOK

Az online jelentkezés azokon az adatbázisokon alapul, amelyekre a hallgatók feltölthetik a jelentkezési fájlokat, és amely minden partner számára hozzáférhető. Szerepe, hogy elősegítse és felgyorsítsa a kiválasztási eljárást. A rendszerek közül sok nyílt forráskódú platformon alapul és viszonylag alacsony ráfordítással használható.

Ezen kívül rengeteg tapasztalatot osztottunk meg az Erasmus Mundus partnerek és mindegyikük az EM külső együttműködési eszközt használó konzorciumok között.

9. jó gyakorlat A HALLGATÓI SZERZŐDÉSEK MEGALKOTÁSA

A hallgatói szerződés szintén jó gyakorlat, amelyet majdnem minden Erasmus Mundus konzorcium alkalmaz. Ez a szerződés olyan kérdéseket foglal magában, mint a tandíj, az ösztöndíj, az „etikai kódex”, amely tartalmazza a felek kötelezettségeit és felelősségét, vagy a tanulmányi megállapodás, és a mobilitási terv. Ez nem csak egy átláthatósági eszköz a hallgatók számára, de kiválóan alkalmas a partnerek elkötelezettségének elősegítésére is.

10. jó gyakorlat IRÁNYÍTÁSI ESZKÖZ ÉS INTRANETES TEREK A HALLGATÓK, OKTATÓK ÉS AZ ADMINISZTRATÍV SZEMÉLYZET SZÁMÁRA

Sok közös képzés hozott létre weboldalt intranet-hozzáféréssel szakemberek és hallgatók számára egyaránt. Az intraneten a diákok felvehetik bármely tantárgyat és modult, és némely esetben online ellenőrizhetik az eredményeiket is. Ezeket a webportálokat a koordináló egyetem felügyeli, amely a hallgatói adatbázist is kezeli.

Az egyik bemutatott tanulmányútból kiderült, milyen online irányítási eszközt fejlesztett ki az egyik konzorcium a közös képzési kezelésére. A rendszer révén az összes partner számára biztosítható a hozzáférés a hallgatói információkhoz. Az adatok exportálhatók, ami nagyban elősegíti a tanúsítványok kiállítását. Ez az irányítási eszköz, ami kiválóan alkalmas a képzések, a hallgatói karrierek általános irányítására, csökkenti a munkaterheket és lehetővé teszi a hatékonyabb monitoringot és minőségellenőrzést.

m) Jó, átfogó együttműködési megállapodás kialakítása

- 42 Az együttműködési megállapodást a fejlesztési szakaszban kell kialakítani és megvitatni.
- 43 Az együttműködési megállapodásnak tartalmaznia kell az összes felvállalt megállapodást valamint a tantervvel, illetve az adminisztrációval kapcsolatos szabályozásokat.
- 44 Az együttműködési megállapodásnak tartalmaznia kell a pénzügyi gazdálkodási kérdéseket.

11. jó gyakorlat A JOIMAN EGYÜTTMŰKÖDÉSI MEGÁLLAPODÁSI MINTA

A JOIMAN projekt kidolgozott egy együttműködési megállapodási mintát, amely leírja az eszköz célját, megfogalmazza és elmagyarázza a lehetséges témákat. A mintát átvehetik és átdolgozhatják a felsőoktatási intézmények saját igényeik szerint. Emellett a minta kiváló eszköze lehet az adminisztratív ügyek tervezésének és megvitatásának a fejlesztési szakaszban.

8.4 JAVASLATOK ÉS JÓ GYAKORLATOK AZ „INTÉZMÉNY SZEREPÉVEL” KAPCSOLATBAN

n) A közös képzésekhez fűződő stratégiai politika kialakítása intézményi szinten

45 Az intézmény legmagasabb szintjén elfogadott közös képzés stratégia, úgy tűnik, a közös képzések szisztematikus fejlődéséhez járul hozzá. Stratégiai irányelvek rögzítik a közös képzések fejlesztését és működtetését az intézményen belül a legmagasabb szinten.

12. jó gyakorlat a közös képzések stratégiai irányelveinek modelljei és jelentése

Ezeket a modelleket a felmérések és tanulmányutak eredményei alapján alakították ki, részletes leírásuk a 4. fejezetben olvasható.

Felülről lefelé történő megközelítés: az intézmény legmagasabb szintje alakítja ki, majd innen terjed fokozatosan szét az intézményen belül. Például, a FOI először megfogalmazza a közös képzés irányelvét, ezután beépíti azt az általános irányelveibe, míg végül elterjeszti a „közös képzés kultúrát” a szakokon és tanszékeken.

Alulról felfelé (bottom-up) történő megközelítés: a stratégiai irányelvet csak akkor alakítja ki az intézmény, ha már részt vesz valamilyen közös képzésben. Ilyenkor a cél az új közös képzések karcsúsítása, kialakításuk kereteinek meghatározása. Az ilyen típusú irányelvek futó közös képzések megvalósításának előmozdítására is kialakíthatók.

A stratégiai irányelvek különböző hangsúlyt kaphatnak:

- Előfordulhat, hogy a fő hangsúlyt az adminisztratív oldalra helyezik, így korlátozva magukat a keretek meghatározására.
- Szolgálhatnak a kereten belüli munka további ösztönzésére.
- Vagy célja lehet a közös képzések létrehozásának racionalizálása a megfelelő szakmai kultúra megteremtésével.

Idevág egy idézet az egyik tanulmányútról, amely azt példázza, hogyan lehetnek a közös képzések hatással egy intézmény vagy egy tanszék munkájára:

„[...] Ez a két képzés nagyon fontos változást hozott a tanszéki kultúrába [...]. Az nemzetköziesítés kultúrájába új, lényeges elemet vezettek be (angol nyelvű kurzusok, nemzetközi dimenzió stb.) csakúgy, mint a tanszék teljes szervezeti életébe (kijelölt tanár a nemzetközi hallgatók számára, coaching a társadalmi integrációért, elkülönített alap a nemzetközi programok működtetéséért).”

o) Alakítsanak ki egy keretrendszert a közös képzések hosszú távú fenntartásához

46 Hozzanak létre olyan egységeket, amelyek elkötelezettek a közös képzések fejlesztése és irányítása iránt (a NKI-ken vagy a minőségi egységeken belül, illetve azokhoz kapcsolódóan). Céljuk a kezdeményezések szakmai támogatása és a keretek biztosítása.

47 Nyújtsanak további támogatást ösztöndíjak, vagy másfajta közvetlen vagy közvetett támogatás formájában.

48 Kínáljanak szükség szerint szakmai tréninget az adminisztratív személyzetnek különleges feladatok elvégzéséhez.

49 Terjesszék a minőségbiztosítási kultúrát az intézményen belül.

13. jó gyakorlat PÉNZÜGYI TÁMOGATÁS AZ INTÉZMÉNY RÉSZÉRŐL

A tanulmányutak azt igazolták, hogy egyes FOI-k a közös képzések egy bizonyos (intézményi szinten meghatározott) csoportjába beiratkozó hallgatók számára különleges ösztöndíjat nyújtanak. Az egyik intézmény 550 euróra növelte az LLP/Erasmus ösztöndíjat minden, a közös képzésekbe beiratkozott európai hallgató számára (EM mesterképzés és nem EM mesterképzés). Ez a gyakorlat javítja a közös képzésen belül az EU-ból jövő és az EU-n kívüli hallgatók közötti egyensúlyt, és segíti a nemzetközi hallgatók kulturális integrációját.

A felmérésben szereplő intézményi támogatás egy másik csoportja a minőségi követelményeket kielégítő közös képzéseket üzemeltető tanszékek számára nyújtott pénzügyi támogatás (idegen nyelven leadott tanítási egységek, beiratkozott nemzetközi hallgatók minimális százalékos aránya, nemzetközi látogató professzorok jelenléte, kijelölt tanár stb.).

Végül pedig, az egyik tanulmányút és a felmérés tanúsága szerint két esetben is a kevésbé közvetett pénzügyi támogatás formáját, „a tandíjak különleges megállapodás szerinti megosztását” választották a nemzetközi képzések a központi adminisztráció és a tanulmányi program közül. Ezekben az esetekben a tanulmányi programok „autonóm” eseménynek számítanak, és így a programok üzemelési díjának 80-85%-ára tarthatnak számot. Ezeket az összegeket az intézmények normál szolgáltatásainak (tantermek, egyetemi személyzet, hallgatói szolgáltatások) nyújtása során felmerülő költségeken felül járó támogatások, és rendszerint a nemzetközi hallgatói vagy ösztöndíjszolgáltatások fedezetére használják.

- 50 Belső útmutatást adhatnak arról, hogyan fejlesszék és irányítsák a közös képzést, hogy alkalmazható legyen fejlesztési eszközként, ellenőrző eszközként és a partnerek közötti tárgyalások rugalmas eszközeként.

14. jó gyakorlat Példa a kialakított irányelvre

Inkább irányelveket mintsem stratégiát [hoztunk létre], mégpedig nagyon tág hatáskörrel. Az irányelv tartalmaz egy olyan zsinórmértéket, amely a közös képzés összes elemére kitér az első ötleteléstől a közös diploma kiosztásáig és az alumni hálózatiig.

A fő szempontok:

1. Szakmai szempontok
2. Pénzügyi szempontok
3. A képzések fenntarthatóságának kérdése az összes partneregyetemen.

[Preferáljuk a] professzionális/jól szervezett megközelítést a közös képzések kialakításánál, pl. üzleti terv készítése minden egyes közös képzéshez. A közös képzés végrehajtása során egyetlen alapszabály van érvényben: az összes probléma megoldása a képzés indulása előtt.

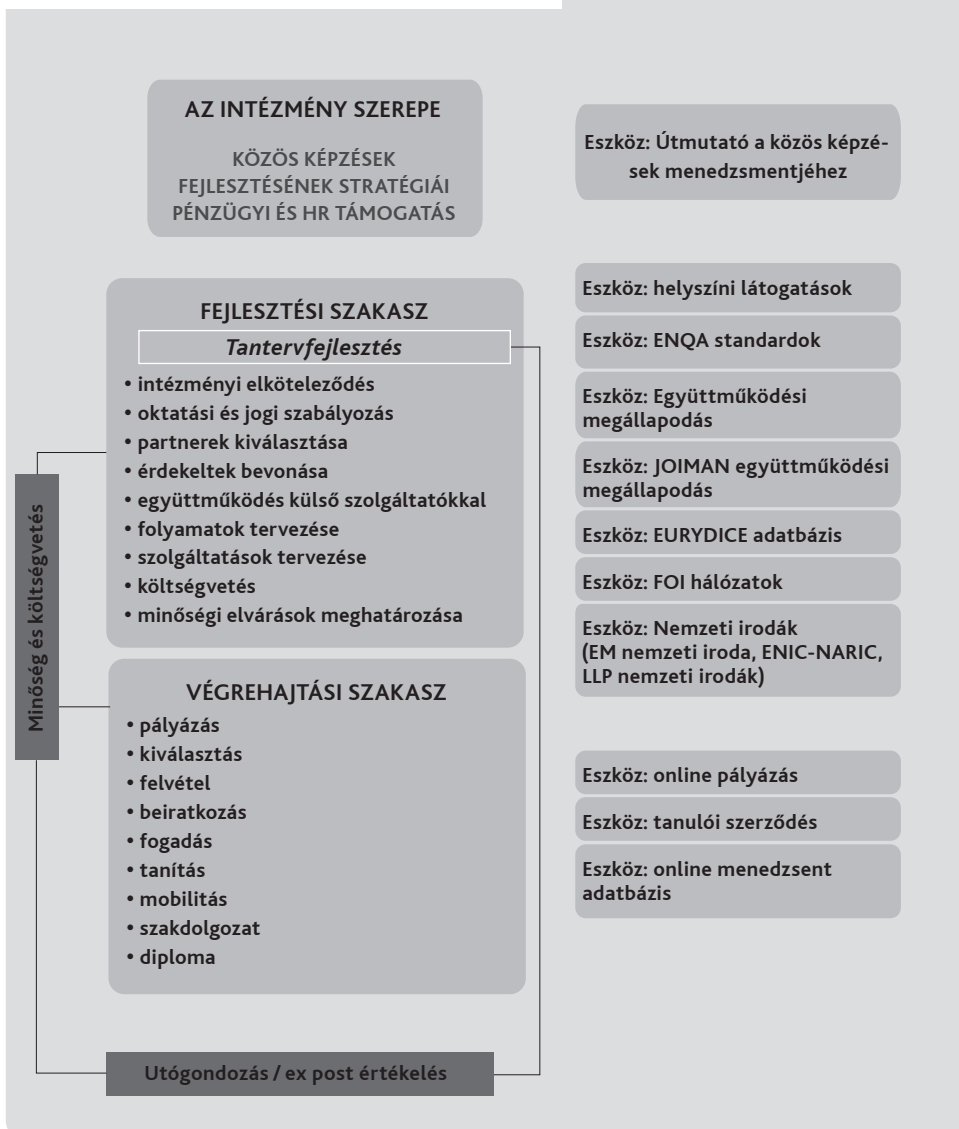
A legfontosabb előfeltételek:

- Biztosítsa a képzés pénzügyi hátterét az összes partnerintézményben;
- Szervezen helyi látogatásokat a partnerekhez a képzés indulása előtt és ellenőrizze az intézményi elkötelezettség szintjét;
- Hajtson végre a partnerek vonatkozásában átvilágítást (ez tartalmazza a jogi keretek megvizsgálását is).

15. jó gyakorlat A LUNDI EGYETEM ÁLTAL KIFEJLESZTETT IRÁNYELVEK

A legrészletesebb irányelveket, amelyek tartalmazzák az összes, a közös képzés kialakításakor és működtetésekor figyelembe veendő szempontot, a Lundi Egyetem munkatársai készítették. Az irányelvek ennek a jelentésnek a mellékleteként⁷ a jelentés szerves részét képezik. Az információ fő forrásai megvannak jelölve és a pénzügyi támogatás lehetséges formáit keresők is találnak kielégítő választ kérdéseikre. A dokumentum hangvétele nem nyomatékosító, a dokumentum nem reklám céllal jött létre.

8.5 A SZAKASZOK ÉS ESZKÖZÖK SZINTÉZISE

⁷ A hivatkozott mellékletek letölthetők az alábbi elérési útvonalon: www.joiman.eu » Results » Joiman results » Good Practice Report » Good Practice Report for the Administration and Management of Joint Programmes

Referenciák és további ajánlott irodalom

Európai Felsőoktatási Minőségbiztosítási Szövetség (ENQA) 2004:

Accreditation Models in Higher Education: Examples and Perspectives (ENQA workshop reports 3). www.enqa.eu/files/ENQAmodels.pdf

Európai Felsőoktatási Minőségbiztosítási Szövetség (ENQA) 2003:

Benchmarking in the Improvement of Higher Education (ENQA Workshop Reports 2). www.enqa.eu/files/benchmarking.pdf

Bergen University, Handbook for Quality Assurance of University Programme Study

Bergen, 2004 (rev. 2006)

www.uib.no/ua/studiekvalitet/kvalitetssikring/kval_sikring_innmat06_eng.pdf

Bologna Websites 2003

Realising the European Higher Education Area. Berlin Secretariat (2003)

www.bologna-berlin2003.de

Bologna Websites 2003–2005, From Berlin to Bergen and beyond

Bergen Secretariat (2003–2005)

<http://www.bologna-bergen2005.no/>

Bologna Websites 2005–2007, Bergen–London website

London Secretariat (2005–2007)

www.dcsf.gov.uk/londonbologna

Bologna Websites 2007–2010, Welcome to the Process of Creating the European Higher Education Area!

Benelux Secretariat (2007–2009)

www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna

Center for Higher Education Development (CHE)

www.che.de

Clark B, The Entrepreneurial University

Pergamon Press, 1998.

Davies H, Survey of Master Degrees in Europe

European University Association (EUA), 2009

www.eua.be/fileadmin/user_upload/files/Publications/EUA_Survey_Of_Master_Degrees_In_Europe_FINAL_www.pdf

- Eurydice, March 2007, Decision-Making, Advisory, Operational and Regulatory Bodies in Higher Education, European Glossary on Education.** Volume 5,
<http://eacea.ec.europa.eu/ressources/eurydice/pdf/commonpressdos/PR084EN.pdf>
- European University Association (EUA), 2005 Developing an Internal Quality Culture in European Universities: Report on the Quality Culture Project 2002–2003**
www.eua.be/eua/jsp/en/upload/QC1_full.1111487662479.pdf
- European University Association (EUA), 2002 Developing Joint Masters Programmes for Europe: Results of the EUA Joint Masters Project (2002–2004)**
www.eua.be/eua/jsp/en/upload/JointMastersreport.1087219975578.pdf
- ENIC Network (European Network of Information Centres) and NARIC Network (National Academic Recognition Information Centres), 2003, Draft Recommendation on the Recognition of Joint Degrees**
www.eua.be/eua/jsp/en/upload/FAQRecommendation%20on%20Joint%20Degrees.1070637590566.pdf
- German Rektor Conference (HKR), 2008: Educating for a Global World: Reforming German Universities toward the European Higher Education Area**
- Eurydice, 2007: Education Governance in Europe, Policies, Structures, Funding and Academic Staff 2006/2007**
<http://eacea.ec.europa.eu/portal/page/portal/Eurydice/showPresentation?pubid=091EN>
- Európai Bizottság: Erasmus Mundus 2009–2013: Programme Guide**
www.esib.org/index.php/issues/Academic%20Issues/89-joint-degrees
- European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA)**
www.enqa.eu
- Európai Bizottság: Education and Training.**
<http://ec.europa.eu/education/index.en.htm>
- European University Association (EUA)**
www.eua.be
- Eurybase – Education systems in Europe**
<http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/eurybase.en.php>
- Eurydice Network**
<http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/index.en.php>
- Eurydice, 2007, Focus on the Structure of Higher Education in Europe 2006/07, National Trends in the Bologna Process**
http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/086EN.pdf
- Gromkowska–Melosik A & Hadas K, Studying in the European Union – Chance and Challenge for International Students**
Project Erasmus Mundus Action 4, Poznan, 2007
- European University Association (EUA), Brussels, 2006: Guidelines for Quality Enhancement in European Joint Master Programmes**
www.eua.be/eua/jsp/en/upload/EMNEMreport.1147364824803.pdf
- UNESCO, Paris, 2005: Guidelines for Quality Provision in Cross Border Higher Education**
www.unesco.org/education/guidelines_E.indd.pdf
- European University Association (EUA), Brussels, 2006: Guidelines or Quality Enhancement in European Joint Master Programmes: EMNEM – European Masters New Evaluation Methodology Guidelines for Higher Education Institutions**
www.eua.be/eua/jsp/en/upload/EMNEMreport.1147364824803.pdf

European Commission – DG Education and Culture, April 2007: Guidelines to Assist Third Country Students in Getting Study Visas to Europe and Tackling Study-Related Administrative Issues for Higher Education Institutions Involved in Erasmus Mundus Master Programmes

Eurydice, March 2009: Hochschulbildung in Europa 2009: Entwicklungen im Rahmen des Bologna-Prozesses (Higher Education in Europe 2009: Developments in the Bologna Process), http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/099DE.pdf

Official Bologna Seminar, Berlin, 2006;

Joint Degrees – A Hallmark of the European Higher Education Area?
[www.aic.lv/ace/ace disk/2005 07/sem05 07/sejd berlin/Kurzversion BFUG.pdf](http://www.aic.lv/ace/ace%20disk/2005%2007/sem05%2007/sejd%20berlin/Kurzversion%20BFUG.pdf)

Center for Higher Education Development (CHE), March 2009;
Joint Degrees in European Higher Education; Obstacles and opportunities for Transnational Programme Partnerships Based on the Example of the German-Dutch EUREGIO.

Maiworm F, Results of the Survey on Study Programmes Awarding Double, Multiple or Joint Degrees. [Study Commissioned by the German Academic Exchange Service (DAAD) and the German Rectors' Conference (HRK)], Kassel, 2006
[www.aic.lv/ace/ace disk/2005 07/sem05 07/sejd berlin/jd report2.pdf](http://www.aic.lv/ace/ace%20disk/2005%2007/sem05%2007/sejd%20berlin/jd%20report2.pdf)

European University Association (EUA), 2007; Managing the University Community; Exploring Good Practice.
[www.eua.be/fileadmin/user upload/files/Publications/Managing the University Community.pdf](http://www.eua.be/fileadmin/user_upload/files/Publications/Managing%20the%20University%20Community.pdf)

McNay I, From Collegial Academy to Academic Enterprise; The Changing Cultures of University
In Schuller, T. (Ed.) *The Changing University*. Society for Research into Higher Education, Open University Press, 1995

National Reports on the Bologna Process
www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/ActionLines/stocktaking.htm

European Commission, 2006; Perceptions of European Higher Education in Third Countries.
Final Report of the Project 2004 - 3924 / 001 - 001 MUN-MUNA31
<http://ec.europa.eu/education/programmes/mundus/acareport.pdf>

Quality and Standards in UK universities
A Summary. Universities UK, London, 2008
[www.universitiesuk.ac.uk/Publications/Documents/44835UniUK Summary lores.pdf](http://www.universitiesuk.ac.uk/Publications/Documents/44835UniUK%20Summary%20lores.pdf)

European University Association (EUA), 2006; Quality Culture in European Universities
A Bottom-Up Approach. Report on the Three Rounds of the Quality Culture Project 2002–2006
[www.eua.be/eua/jsp/en/upload/Quality Culture 2002 2003.1150459570109.pdf](http://www.eua.be/eua/jsp/en/upload/Quality%20Culture%202002%202003.1150459570109.pdf)

UNESCO, 2004; Recommendation on the Recognition of Joint Degrees
www.enic-naric.net/documents/recommendation-joint-degrees-2004.en.pdf

Schüle U, Joint and Double Degrees Within the European Higher Education Area; Towards Further Internationalisation of Business Degrees. CIDD Papers on International Business Education No 1, 2006
[www.cidd.org/pdf/pub papers 01.pdf](http://www.cidd.org/pdf/pub_papers_01.pdf)

European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA), 2005: Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area
[www.enqa.eu/files/ESG 3edition%20%282%29.pdf](http://www.enqa.eu/files/ESG%203edition%20%282%29.pdf)

European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA), 2007: Student Involvement in the Processes of Quality Assurance Agencies (ENQA workshop reports 4)
www.enqa.eu/files/Student%20involvement.pdf

DGEAC Contract 2007-3736/001-001 MUN MUNETU (January 2008 to December 2008), ECOTEC Research and Consulting Ltd, December, 2008: Support Services Related to the Quality of Erasmus Mundus Master Courses and the Preparation of Quality Guidelines Executive Summary
http://ec.europa.eu/education/programmes/mundus/doc/qasum_en.pdf

Tabatoni P, Davies J & Barblan A, Strategic Management and Universities' Institutional Development. 2002

[www.eua.be/eua/isp/en/upload/Strategic Manag Uni institutional Devlpt.10693223978 77.pdf](http://www.eua.be/eua/isp/en/upload/Strategic_Manag_Uni_institutional_Development.1069322397877.pdf)

Tauch C & Rauhvargers A, Survey on Master Degrees and Joint Degrees in Europe. 2002

[www.eua.be/eua/isp/en/upload/Survey Master Joint degrees en.1068806054837.pdf](http://www.eua.be/eua/isp/en/upload/Survey_Master_Joint_degrees_en.1068806054837.pdf)

Timofei A, Developing and Implementing Joint Programmes in Europe: The Results of an EUA Study, EUA Bologna Handbook, RAABE, 2008

Európai Felsőoktatási Minőségbiztosítási Szövetség (ENQA) 2006:
Transnational European Evaluation Project II (TEEPII), Methodological Report.

Occasional Papers 9, Helsinki

www.enqa.eu/files/TEEP%20II%20Methodological%20report.pdf

European University Association (EUA), 2007: Trends V: UNIVERSITIES SHAPING THE EUROPEAN HIGHER EDUCATION AREA

www.eua.be/index.php?id=347

DAAD, 2008: Yes! Go!, A Practical Guide to Designing Degree Programmes with Integrated Transnational Mobility

<http://eu.daad.de/eu/mocca/06493.html>

TEMPUS KÖZALAPÍTVÁNY ©
www.tka.hu